

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ ANABİLİM DALI

YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ VE BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM
TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET
TEKNOLOJİLERİNİN ETİK KULLANIM DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADEM ÖZDEMİR

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. EMİN İBİLİ

AKSARAY, 2017

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ ANA BİLİM DALI

YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ VE BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM
TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET
TEKNOLOJİLERİNİN ETİK KULLANIM DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADEM ÖZDEMİR

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. EMİN İBİLİ

AKSARAY, 2017

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6 (altı) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Adem

Soyadı : Özdemir

Bölümü : Yönetim Bilişim Sistemleri

İmza :

Teslim tarihi : 18.09.2017

TEZİN

Türkçe Adı : Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin İnternet Teknolojilerinin Etik Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi

İngilizce Adı : Investigation of Ethical Usage Levels of Internet Technologies of Students in Department of Management Information Systems and Department of Computer and Instructional Technology Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Adem Özdemir

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Adem ÖZDEMİR tarafından hazırlanan“Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar ve Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin İnternet Teknolojilerinin Etik Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Yönetim Bilişim Sistemleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Emin İBİLİ

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Aksaray Üniversitesi

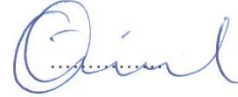
Üye: Doç. Dr. Hülya BAKIRTAŞ

Yönetim Bilişim Sistemleri, Aksaray Üniversitesi

Üye: Yrd. Doç. Dr. Nezir ÖNAL

Bilgisayar ve Öğr. Teknolojileri Eğit., Niğde Ömer Halisdemir Üni.

Tez Savunma Tarihi: 18/08/2017

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 15.08.2017 tarih ve...2017/38-29 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Öğrencinin

Adem ÖZDEMİR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yrd. Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminin sürecinde akademik ve manevi desteğiyle bana yol gösteren değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Emin İBİLİ' ye, ders aldığım dönemde bana değer katan hocalarıma ve her daim desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ VE BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM
TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN
İNTERNET TEKNOLOJİLERİNİN ETİK KULLANIM
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKSARAY, 2017

ADEM ÖZDEMİR

ÖZET

Araştırmanın amacı Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümlerinde lisans ve lisansüstü öğrencilerinin internet teknolojilerini etik kullanım düzeylerinin incelenmesidir. Araştırma, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Aksaray Üniversitesi, Ahi Evran Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 491 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmanın ölçeğinde araştırmacı tarafından geliştirilen *kişisel bilgi formu ve internet etik kullanım ölçeği* olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda 16 adet demografik soru yer alır iken; internet etiği ölçeğinde ise 38 adet internetin etik kullanımına yönelik sorular yer almaktadır. Ölçek; Temel İlkeler, Dürüstlük, Güvenlik, Sağlıklı İnternet Kullanımı, Çevrimiçi Nezaket, Telif Hakkı olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Araştırmada dokuz alt probleme yanıt aranmış ve verilere ilişkin tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra t-testi, ANOVA ve korelasyon analizleri uygulanmıştır.

Araştırmanın sonucunda; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre internetin etik kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf düzeyleri ile internetin etik

kullanımına yönelik Dürüstlük, Telif Hakkı ve Sağlıklı İnternet Kullanım boyutları açısından anlamlı bir farklılık görülmüş ve Dürüstlük, Telif Hakkı boyutlarında öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça interneti etik kullanım düzeylerinin arttığı, Sağlıklı İnternet Kullanımı boyutunda ise öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça interneti etik kullanım düzeylerinde azalma olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile internetin etik kullanım düzeyleri arasında Sağlıklı İnternet Kullanım boyutu açısından anlamlı bir farklılık görülmüştür ve ailelerin gelir seviyesi arttıkça öğrencilerin interneti etik kullanım düzeylerinde azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri ile internetin etik kullanım düzeyleri arasında Güvenlik ve Sağlıklı İnternet Kullanım boyutları açısından anlamlı bir farklılık vardır ve Güvenlik boyutunda öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri arttıkça interneti etik kullanımları arttığı, ancak Sağlıklı İnternet Kullanımı boyutunda öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri arttıkça interneti etik kullanım düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeyleri ile internetin etik kullanım düzeyleri arasında Telif Hakkı boyutu açısından anlamlı bir farklılık bulunmuş ve öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeyleri arttıkça interneti etik kullanım düzeylerinde azalma olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin program yazabilme düzeyleri ile internetin etik kullanım düzeyleri arasında Telif Hakkı boyutu açısından, internetin etik kullanım düzeyleri ile oyun oynama, sosyal ağlarda paylaşımında bulunma, bilgi/ödev arama amaçları arasında pozitif yönde, arkadaşlarla iletişim, yeni arkadaş edinme ve alışveriş yapma amaçları arasında ise negatif yönde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin internet kullanım düzeyleri, kişisel bilgisayara sahip olma durumları ile internetin etik kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Bilim Kodu :

Anahtar Kelimeler :Etik, İnternet Etiği, İnterneti Etik Kullanım Düzeyi

Sayfa Adedi : 116

Danışman :Yrd. Doç. Dr. Emin İBİLİ

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

**INVESTIGATION OF ETHICAL USAGE LEVELS OF INTERNET
TECHNOLOGIES OF STUDENTS IN DEPARTMENT OF
MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS AND DEPARTMENT
OF COMPUTER AND INSTRUCTIONAL TECHNOLOGY
EDUCATION**

(M. S Thesis)

ADEM ÖZDEMİR

AKSARAY, 2017

ABSTRACT

The aim of the research is to examine the ethical usage levels of internet technologies of undergraduate and graduate students in Departments of Management Information Systems and Computer and Instructional Technologies. The study was conducted with 491 students from Aksaray University, Ahi Evran University and Niğde Ömer Halisdemir University in 2016-2017 academic year. The scale of the research carried out in the screening model consists of two parts; the personal information form developed by the researcher and the internet ethical use scale. While there are 16 demographic questions in the personal information form; In the internet ethical dimension, 38 questions regarding the ethical use of the internet are included. Scale; The Fundamental Principles consist of six dimensions: Integrity, Safety, Healthy Internet Usage, Online Courtesy, and Copyright.

SPSS 22 program was used in the analysis of the data obtained in the research. In the study, nine sub-probing responses were searched and descriptive statistics related to the data as well as t-test, ANOVA and correlation analyzes were applied.

As a result of the research; female students have higher levels of ethical use of the Internet than male students. There was a meaningful difference in the level of honesty, copyright and healthy internet usage for classroom level and ethical use of internet and as the class levels of students increased in honesty and copyright dimensions, the internet ethical usage levels increased as to the students. In the healthy internet use level, as the class levels increased. There was a meaningful difference between the income levels of the students' families and the ethical use level of the internet in terms of the size of the healthy Internet usage and as the income level of the families increased, the ethical use levels of the students decreased.

There is a meaningful difference between the duration of stay of students and the level of ethical use of internet in terms of security and healthful Internet usage levels. As the duration of staying in the Internet increases, the ethical usage of internet increases. However, have been achieved. A significant difference was found between the level of designing the web page for the students and the level of the ethical usage of the internet and it was determined that the level of ethical usage of the internet decreased as the level of designing the web page increased.

There is a negative relationship between the level of program writing by the students and the level of ethical use of the Internet in terms of the Copyright size, the level of ethical use of the internet, positive play between playing games, sharing in social networks, searching for information/homework, communicating with friends, it is achieved as a result that the difference is different.

There was no significant difference between students' internet use levels, personal computer availability and internet ethical usage levels.

Science Code :

Keywords : Ethic, Internet Ethics, Internet Ethical Use Level

Page Number :114

Supervisor : Asst. Prof. Emin IBILI

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL VE UYGULAMALI LİTERATÜR	1
GİRİŞ	1
1. PROBLEM DURUMU	1
1.1. Tanımlar.....	3
1.2. Araştırma Soruları	3
1.3. Sayıtlar.....	4
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Kısaltmalar	4
1.6. Araştırmanın Önemi	5
1.7. Etik Kavramı ve Türleri.....	6
1.8. Etik Kuramlar	7
1.9. Bilişim Teknolojileri	9
1.10. Bilişim Etiği	11
1.11. İnternet Etiği	11
1.12. Bilişim Teknolojilerinin Kullanımında Ortaya Çıkan Etik Sorunlar	12
1.13. İlgili Araştırmalar	18
İKİNCİ BÖLÜM: ÖĞRENCİLERİN İNTERNET TEKNOLOJİLERİNİN ETİK KULLANIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ	25
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	25
2.1. Araştırma Modeli	25
2.2. Evren ve Örneklem.....	26
2.3. Veri Toplama Araçları.....	26
2.4. Verilerin Analizi.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ÇALIŞMANIN BULGULARI	28
3. BULGULAR	28
3.1. İnternet Etik Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi.....	28
3.2. Geçerlik Analizi	29
3.3. Faktör Analizi Uygulanması ve Bulgular	32

3.4. Güvenirlilik Analizi.....	38
3.5. Öğrencilerin İnternet Kullanım Etiğine İlişkin Görüşleri.....	38
3.6. Cinsiyetin İnternetin Etik Kullanım Düzeylerine Olan Etkisi	42
3.7. Öğrencilerin İnternet Etik Kullanımları ve Sınıf Seviyeleri	43
3.8. Öğrencilerin İnternet Etik Kullanımlarının Ailelerin Gelir Düzeylerine Göre İncelenmesi.....	46
3.9. Öğrencilerin İnternet Kullanım Etiği ve İnternete Bağlı Kalma Süreleri.....	48
3.10. Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanımları ve İnternet Kullanım Düzeyleri	52
3.11. Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanımları ve Kişisel Bilgisayara Sahip Olup Olmama Durumları.....	54
3.12. Öğrencilerin İnternetin Etik Kullanımları ve Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeyleri	56
3.13. Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanımları ve Program Yazabilme Düzeyleri	58
3.14. Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanımları ve İnterneti Kullanım Amaçları Arasındaki İlişki.....	62
3.15. İnternet Etiği Boyutları Bakımından Öğrenim Görülen Bölümlere ve İnterneti Etik Kullanım Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları	73
3.16. Tartışma, Yorum ve Öneri	75
KAYNAKÇA.....	82
EKLER	92

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. =0,05 Anlamlılık Düzeyinde KGO'lar İçin Minimum Değerler.	29
Tablo 2. Uzman Görüşleri ve Kapsam Geçerlilik Oranları	30
Tablo 3. Temel İlkeler Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri	32
Tablo 4. Dürüstlük Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri.....	34
Tablo 5. Güvenlik Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri.....	35
Tablo 6. Sağlıklı İnternet Kullanımı Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri	36
Tablo 7. Çevrimiçi Nezaket Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri	36
Tablo 8. Telif Hakkı Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri	37
Tablo 9. Temel İlkeler Boyutuna Ait Maddelerin Ortalamaları	38
Tablo 10. Dürüstlük Boyutuna Ait Maddelerin Ortalamaları.....	39
Tablo 11. Güvenlik Boyutuna Ait Maddelerin Ortalaması	40
Tablo 12. İnterneti Sağlıklı Kullanım Boyutuna Ait Maddelerin Ortalaması	40
Tablo 13. Çevrimiçi Nezaket Boyutuna Ait Maddelerin Ortalaması.....	41
Tablo 14. Telif Hakkı Boyutuna Ait Maddelerin Ortalaması.....	41
Tablo 15. Öğrencilerinin İnternetin Etik Kullanım Düzeyleri Alt Boyutuna Yönelik İnternet Etik Kullanım Düzeylerinin Cinsiyete Göre t Testi Sonuç Özeti.	42
Tablo 16. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	43
Tablo 17. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Sınıf Düzeylerinin Varyans Analizi Sonuçları.....	45
Tablo 18. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Ait Veriler.....	46
Tablo 19. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Faktörlerin Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Ait Varyans Sonuçları	47
Tablo 20. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Sürelerine Ait Veriler.....	48
Tablo 21. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Sürelerine Ait Varyans Sonuçları	50

Tablo 22. Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Süre Düzeylerinin Pearson r Sonuçları	51
Tablo 23. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnternet Kullanım Düzeylerine Ait Veriler.....	52
Tablo 24. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnternet Kullanım Düzeylerine Ait Varyans Sonuçları	53
Tablo 25. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilere Ait Bilgisayarlarının Olup Olmamasına Ait Veriler	55
Tablo 26. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeylerine Ait Veriler	56
Tablo 27. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeylerine Ait Varyans Sonuçları	57
Tablo 28. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Program Yazabilme Düzeylerine Ait Veriler.....	58
Tablo 29. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Program Yazabilme Düzeylerine Ait Varyans Sonuçları	60
Tablo 30. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti En Çok Hangi Amaca Yönelik Kullandığına Yönelik Veriler	62
Tablo 31. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Arkadaşları İle İletişim Kurma Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları.....	63
Tablo 32. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Oyun Oynama Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları	65
Tablo 33. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Haber Okuma/İzleme Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları	66
Tablo 34. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Sosyal Ağlarda Paylaşımında Bulunmak Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları	67
Tablo 35. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Bilgi/Ödev Arama Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları	68
Tablo 36. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Müzik, Film İzleme/İndirme Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları	70
Tablo 37. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Yeni Arkadaş Edinme Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları	71
Tablo 38. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Alışveriş Yapma Amacı Düzeyine Ait t Testi Sonuçları.....	72
Tablo 39. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanım Düzeylerinin Bölümlere Ait t Testi Sonuçları	73

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL VE UYGULAMALI LİTERATÜR

GİRİŞ

1. PROBLEM DURUMU

Bilişim teknolojileri günden güne bireylerin günlük yaşantılarına daha fazla dahil olmakta ve hayatlarını oldukça kolaylaştırmaktadır. Bugün insanlar geçmişe göre daha fazla iletişim kurabilmekte, bilgi edinebilmekte ve elde ettikleri bu bilgileri kolayca depolayıp başkalarına iletebilmektedirler (Cerrah, 2001). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) toplumsal hayatın her anında ve alanında kullanılmasının yaygınlaşması ile birlikte e-ticaret, e-devlet, e-öğrenme gibi web tabanlı sistemlere yönelim artmış ve kullanıcı sayısı hızla artmıştır (Dedeoğlu, 2006). İletişimden ulaşım, eğitim-öğretimden ekonomiye kadar oldukça geniş alanda kullanılan bilgisayarlara her geçen gün artarak bağımlı hale geldikçe, belki daha önce akla dahi gelmeyen etik problemlerin meydana geldiği gözlenmiştir (Dedeoğlu, 2001). Bunların başında yazılımların lisans alınmaksızın kullanılması, sanatçıların eserlerinin yasadışı yollarla web ortamından ulaşılması, hırsızlık, kredi kartı dolandırıcılığı, virüslü yazılımlarla sistemlere zarar verme gibi problemler gelmektedir. Ayrıca bilgi çalma, bir sisteme uzaktan erişim sağlayarak etkisiz hale getirerek bir gruba ya da kurum/kuruluşları zarara uğratmak, web ortamında yer alan fikri yapıtların kolaylıkla kopyalanarak paylaşılması gibi etik dışı davranışlar da gün geçtikçe artmıştır (Dedeoğlu, 2006). Bu doğrultuda yapılan araştırmalarda kişiler, internet teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte kendilerini fizyolojik ve mental yönlerden geliştirerek geçmişte düşünemedikleri etik dışı davranışları rahatlıkla yapabildiklerini belirtmektedirler. Dahası gelişen internet teknolojileri ile meydana gelen etik dışı davranışların birçok sorunlara neden olmakla

birlikte yeni etik dışı davranışlara teşvik edici özelliğinin de bulunduğunu vurgulamışlardır (Çelen, 2012).

Öyle ki çağımızda; küçük yaşlardan itibaren kişiler kendilerini çevrelerindeki insanlardan soyutladıkları için diğer kişilerle iletişim kurma noktasında sorunlar yaşamaktadırlar. Çünkü akıllı telefonlar, tabletler, bilgisayarlar, internet ve diğer bilişim teknolojilerinin sundukları olanaklarla birlikte bireyler kendi çıkarlarını gözetken, başkalarının haklarına saygı duymayan kimliğe bürünmüş ve bu durumu da etik kurallar çerçevesinde görür hale gelmişlerdir (Özaydın, 2010). Çünkü internet ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve değişimler insanlar arasında sanal bir mesafe oluşturmaktadır. Böylece internet ortamında yapılan etik dışı bir davranıştan etkilenecek olan kişiyle empati kurmayı zorlaşmasına ve etik duyarlılığın yok olmasına sebep olmuştur. Ayrıca kişiler kendi çıkarlarını başkalarının kaygılarının önünde bulundurarak sosyal paylaşım ortamlarında başkalarını rahatsız edici şekilde davranmakta, yasadışı yollardan müzik, video, oyun ve yazılımlar indirmektedirler (Torun, 2007). Bütün bu sorunların çözüme kavuşması için bireylerin ve kurumların katkı sağlaması oldukça önem arz etmektedir. Her ne kadar bu konu bilişim uzmanlarının alanı gibi görünse de toplumun hemen hemen bütün kesimindeki bireyler, herhangi bir yolla bilişim teknolojilerini kullandıkları için meydana gelen etik problemlerin giderilmesinde, gerekli olan anlayışta ve iş birliğinde bulunmak zorundadırlar (Dedeoğlu, 2001). Eğer ki iş birliği yapılmaz ise, birçok problemler ile karşılaşılacaktır. Örneğin 2004 yılında gerçekleşen MyDoom isimli virüs yüzünden 38.5 milyar dolar değerinde veri kaybına ve donanımsal zarara sebebiyet verebileceği gibi hırsızlık, kredi kartı dolandırıcılığı, mahremiyet, lisanssız yazılım gibi etik dışı birçok etik dışı davranışlar görülebilmektedir (Genç vd., 2013).

Bunun yanı sıra YBS ve BÖTE bölümünde eğitim alan öğrenciler, internet teknolojilerini öğrenme ve öğretme süreçlerinin yanı sıra iş hayatında da aktif rol almaktadırlar. Bu nedenle YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin nitelikleri bu sürecin niteliğini de doğrudan etkiledikleri için bu bölümde ki öğrenciler oldukça önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu doğrultuda araştırmanın amacı YBS ve BÖTE bölümü öğrencilerinin internet teknolojileri kullanımındaki etik davranış düzeylerinin belirlenmesi ve etik kullanım düzeylerini etkileyen faktörlerin neler olduğunun saptanması oluşturmaktadır.

1.1. Tanımlar

Araştırmada kullanılan terimler, aşağıdaki anlamlarıyla kullanılmıştır.

Bilgisayar Etiği: Kişilerin bilgisayar kullanımında gösterdikleri reaksiyonların başka kişilerin haklarına zarar verebilecek şekilde olmamasına yönelik davranışların oluşmasını amaçlayan normlardır (Erdem, 2008).

Bilişim: Kişilerin günlük hayatta kullandıkları bilgilerini düzenleme, paylaşma, yeniden işleme yapabilmesini sağlayan teknolojidir (Dülger, 2004).

Bilişim Etiği: Bilişim teknolojilerinin kullanımında ki davranışların doğru ya da yanlış olduğunu açıklayan kurallardır (Duymaz, 2013).

Bilişim Teknolojileri: Bilişim alanında kullanılan araç ve gereçlerin oluşturduğu sistemlerdir (Türk Dil Kurumu, 2017).

Etik: Kişilerin davranışlarının nasıl ve ne şekilde olması gerektiğini ya da doğru mu yanlış mı olduğuna yönelik tanımların bütünüdür (alıntılan Dedeoğlu, 2001).

İnternet Etiği: İnternet kullanırken gösterilen davranışların diğer kişilerin hak ve özgürlüklerine zarar verip vermediğine yönelik tanımlamalar yapan kurallardır (Erdem, 2008).

Teknoloji: İnsanların faaliyetlerini kolaylaştırmak ve sürelerini kısaltmada kullanılan sistemlerdir (Tekin, Güleş ve Öğüt 2006).

1.2. Araştırma Soruları

Yönetim Bilişim Sistemleri (YBS) ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümü öğrencilerinin interneti etik kullanım düzeyleri nasıldır?

1.2.1. Alt Problemler

1) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?

2) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri sınıf düzeylerine göre anlamlı fark göstermekte midir?

- 3) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı fark göstermekte midir?
- 4) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri internete bağlı kalma sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?
- 5) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri internet kullanım beceri düzeylerine göre anlamlı fark göstermekte midir?
- 6) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri bilgisayara sahip olup olmama durumuna göre anlamlı fark göstermekte midir?
- 7) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri web sayfası tasarlayabilme düzeylerine göre anlamlı fark göstermekte midir?
- 8) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri program yazabilme düzeylerine göre anlamlı fark göstermekte midir?
- 9) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri interneti kullanım amaçlarına göre anlamlı fark göstermekte midir?
- 10) YBS ve BÖTE bölümündeki öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri bölümlerine göre anlamlı fark göstermekte midir?

1.3. Sayıtlar

Katılımcıların bilişim teknolojileri kullanım becerileri eşit düzeyde olduğu varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Bilişim suçları ve siber zorbalık boyutlarına çalışmada yer verilmemiştir.

Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü öğrencileri ile sınırlıdır.

1.5. Kısaltmalar

BÖTE: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi

YBS: Yönetim Bilişim Sistemleri

BİT: Bilgi ve İletişim Teknolojileri

1.6. Araştırmanın Önemi

Kişiler, günlük yaşamlarından iş yaşamlarına kadar olan toplumsal hayatlarının bütün alanlarında varlıklarını devam ettirebilmek, kendi hayat şartlarını en iyi şekilde oluşturabilmek için devamlı olarak aktiviteler gerçekleştirmektedir. Bu aktiviteler, benzeri olmayan ve daha önceleri içerisinde bulunulan toplumlarca meydana getirilmiş değerler çerçevesinde yaşatılmaktadır. Toplumlar yüzyıllarca eğitim, kültür, sanat, ekonomi gibi alanlarda faaliyet göstererek ahlaki değerler oluşturmuşlardır. Oluşturulan değerler toplumun her bir bireyine aktararak bireylerin, kendi kimlikleri oluşturmasını ve hayatlarını en iyi şartlarda devam ettirebilmelerini sağlamıştır (Uluç, 2003). Çünkü bütün toplumlar, kendilerinin benimsedikleri ahlaki değerler çerçevesinde hayatlarını şekillendirdikleri için bu kuralları benimsemişlerdir. Benimsenen bu kuralların dışındakileri çatışma sebebi olarak görmüşlerdir ve bu çatışmalar sonucunda meydana gelen küreselleşme ile birlikte kendi oluşturdukları değerlerini sorgulamaya ve tartışmaya başlamışlardır. Meydana gelen tartışmaların nedeni ise, etiği insanların benimsedikleri gelenek/görenekler, kabul ettikleri dini inanışlar ve hatta bireylerin sonradan oluşturdukları hukuki kurallar ile tanımlamaya çalışmalarıdır (Obuz, 2009). Aynı zamanda da kavramsal olarak etik; ülkeler, bölgeler, şehirler arasında da farklılıklar barındırmaktadır. Bu farklılığın oluşmasındaki en önemli etmen ise etiğin soyut bir kavram olması ile birlikte çok çeşitli alanları da içine almasıdır. Ancak tüm bu farklılığa rağmen doğruluk, saygı, sevgi, iyilik yapmak gibi kavramlar etik ilkeler arasında iken; yalan söylemek, hırsızlık yapmak, kötü söz söylemek gibi olumsuz davranışlar da etik dışı ilkeler arasında yer almaktadır (Obuz, 2009). Bu doğrultuda bireylerin gösterdikleri davranışların hepsini etik ilkeler çerçevesinde değerlendirmek oldukça zordur. Etiğin günlük hayatın her alanında oldukça fazla kullanılması ile ortaya çıkan bu karışık yapı toplumların içerisinde bulunan bireylerin davranışlarında etik ikilemler oluşturmaktadır (Altinkurt ve Yılmaz 2011). Bu ikilemlere ek olarak hızlı bir şekilde gelişen bilişim teknolojilerinin getirdiği farklılıklar sonucunda; neyin doğru neyin yanlış olduğuna yönelik davranışların saptanmasını sağlayan etik ilkelerin değerlendirilmesi daha büyük bir önem arz etmektedir (Çelen, 2012). Çünkü bilişim teknolojilerinin bireylerin hayatlarındaki

en değerli temel araç haline gelmesi ile beraber kişilerin ilişkilerini, hayatlarını ve daha birçok yaşam biçimlerini etkilemektedir. Dahası bilişimi benimseyerek hayatlarına entegre eden toplumlarda bireylerin bugünlerini, geleceklerini oldukça derinden etkileyecek yeni etik problemleri meydana getirmektedir (Kavi ve Koçak, 2010). Bu sebeple bilişim etiği eğitimi hem kişilerin hem de çevrelerindeki kişilerin bilişim teknolojilerini daha yararlı kullanmaları ve kullandırmalarını sağlamak için oldukça değerli bir konu haline gelmiştir (Çelen, 2012).

Bunun yanısıra gelişen internet teknolojileri sayesinde izinsiz bilgi/belge paylaşılmakta ya da kendilerininmiş gibi kullanılmaktadır. Aynı zamanda siber zorbalık ve güvenlik gibi konular ile birlikte çevrimiçi nezaket, mahremiyet, uygunsuz içerik paylaşımı gibi konularda internetin etik kullanımına yönelik durumların belirlenmesi, eksikliklerin saptanması ve bireylerin interneti etik kullanım düzeylerini etkileyen değişkenlerin belirlenmesi daha da önemli bir hale getirmiştir (Torun, 2007).

Yarının iş dünyasında ve eğitim camiasında yer alacak YBS ve BÖTE bölümü öğrencileri olduğu düşünüldüğünde, bu araştırma, öğrencilere internet teknolojilerinin kullanımında etik ilkelere bağlı kalınması, farkındalık oluşturulması gibi anlayışların geliştirilmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu doğrultuda alan yazın incelendiğinde yapılan çalışmaların etik dışı davranış tutumlarının belirlenmesine yönelik olduğu görülmektedir. Bu nedenle yapılan çalışma internet teknolojilerinin kullanımında ki etik dışı davranışların neler olduğunun belirlenmesini inceleyerek alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.7. Etik Kavramı ve Türleri

1.7.1. Etik

Yunan dilindeki “ethos” kavramından gelen etik kelimesi doğruluk, adalet, ahlak ve kişilerin davranış standartlarının belirlenmesidir (Balcı, 2001). Etik, bireylerin ilişkilerinde iyi ile kötü, doğru ile yanlış gibi değerlendirmelerinin geçerlilik düzeylerini saptamayı, kalıplaşmış davranışları ya da düşünceleri inceleyerek takıntılara ve peşin hükümlere karşı açıklamayı amaçlayan teorik çözümlerdir (Yıldırım, 2000). Etik sözcüğü gün geçtikçe hayatımızda daha önemli ve değerli bir noktaya gelmektedir. Çünkü kişilerin davranışlarını etik değerler çerçevesinde yargılayamayacağımız gibi etik değerler ile örtüşmeyen herhangi bir birey davranışından da bahsetmek oldukça zorlaşmaktadır (Aydın, 2006). Bu zorluklar ile birlikte

bireylerin etik anlamda davranışlarını şekillendiren bazı önemli kriterler de bulunmaktadır. Kişilerin içinde buldukları toplumun bireylere yüklediği ödev ve yükümlülükler, bireylerin kendilerinde var olan vicdan ve iyi niyet duyguları, doğruluk gibi öğeler bireyleri etik davranışlara yönlendiren kriterlerdir (Kılavuz, 2003). Aslında etiğin temeli iyilikte bulunma, kötü davranışta bulunmama, adil olma gibi olguları da barındırmasıdır (Ruacan, 2003).

Bireylerin buldukları eylemleri ahlaki açıdan değerli kılan ise iyiyi ortaya koymaktır. Kişilerin doğru ya da yanlış, iyi ya da kötü davranışlarının ölçütleri ve bu kötü davranışlarının sonuçları yasalar çerçevesinde belirlenmektedir. Etik ise içinde bulunulan toplumun bakış açısını dikkate alarak bireyin uygun veya uygun olmayan davranışlarını saptamaktadır. Bu doğrultuda etik davranışları etkileyen unsurlar toplumsal kültür ve değerlerdir (Aydın, 2010). Bireylerin bu kültür ve değerler ile birlikte içinde buldukları toplumda mutlu bir yaşam sürdürmeleri, “iyi” kavramı ile bireylerin kişisel ve toplumsal olarak “en yüksek iyiyi” amaç edinerek mümkün olacaktır (Usta, 2010). Edinilen bu amaç doğrultusunda etik ile ahlak kavramları günlük yaşamımızda iç içe kullanılmaktadır. Ancak etik ile ahlak kavramlarının manaları birbirlerinden farklıdır. Ahlak geneli kapsayarak bireylerin davranışlarının neticesini yasalar çerçevesinde değerlendirme imkânı sağlamaktadır. Ancak etik bireylerin günlük yaşamındaki davranışlarını açıklamayı hedeflediği için yasalar ile değerlendirmek mümkün değildir (Pehlivan, 2001).

Toplumlar, geleneksel kurallarını ve değerlerini genç kuşaklara aktarmaktadırlar. Birey kendilerine aktarılan bu kural veya değerler üzerinde düşünmeye başlarsa ve hayatına bu kural ve değerler doğrultusunda yön vermeye çalışırsa birey ahlaktan etiğe geçmiş olur. (Cevizci, 2013). Bu geçiş ile birlikte bireyler toplumsal yaşam için evrensel etik kurallarına ihtiyaç duyarlar. Bundan dolayı her bir birey etik kuralları benimseyerek hayatlarında uygulamalıdır (Güngör, 1997).

1.8. Etik Kuramlar

1.8.1. Betimleyici Etik

Betimleyici etik, insan ahlakı alanına bilimsel yöntemlerin uygulanmasının bir neticesidir. Betimleyici etik anlayışı norm belirtmek ya da kurallar koymaktan ziyade birey eylemlerinin çıktılarının yorumlanmasıdır. Dolayısıyla bireylerin ahlaki düşünceleri ya da inanışları ile

ilgili olgusal önermeleri ifade eder (Cevizci, 2007). Ayrıca bu etik anlayış ile birlikte davranışlardan veya değerlerden ziyade, hali hazırdaki davranışları veya durumları inceler. Aynı zamanda, etik gözlemci durumundadır; olguları veya olayları dışarıdan izleyerek bilimsel bir açıdan yaklaşmakta, gözlemleyerek tasvir etmekte ve açıklamaktadır (Cevizci, 2002). Açıklanan bu değer yargıları genel geçerliliği olan kalıplarla tanıtarak kavramların net bir şekilde anlaşılabilirliğini göstermektedir (Erdem, 2008).

1.8.2. Normatif Etik

Normatif etik, yaşantımızın nasıl olması gerektiğini sorgular ve ahlaki ilkeleri araştırır. Ayrıca hayatta nelerin yüksek değere sahip olduğunu tartışır ve adil bir toplumun neler içermesi gerektiğini araştırarak bireylerin ahlaken en iyi noktaya gelmesi için sorgulama yapar (Cevizci, 2007). Normatif etik, bizim gösterdiğimiz ahlaki eylemlerimize nasıl karar verdiğimizle ilgilenmekle birlikte göstermiş olduğumuz eylemlere rehberlik ederek ne yapmalıyım sorusunun cevabını belirlemeyi ve anlatmayı hedeflemektedir (Aydın, 2006). Bu anlayış doğrultusunda normatif etik, doğru ile yanlış davranışları kesin bir çerçevede birbirinden ayırmayı hedefleyen kriterleri de belirlemeye çalışmaktadır (Basel,2007). Genel olarak normatif etik bireyi bir bütünün parçası olarak ele alan ve kişileri bireysel yaşantısından sosyal çevresine kadar sergilemiş olduğu davranışlardan arzu ve isteklerine kadar olan tüm eylemleri normlar ortaya koyarak açıklamaya çalışmaktadır (Aydın, 2006).

1.8.3. Uygulamalı Etik

Bireyler arasında çıkan çatışmalar neticesinde nasıl davranılmalı sorusuna cevap aramak için sıklıkla ahlaki değerlere başvurulmaktadır. Ancak ahlaki değerlere başvurmak için meydana gelen durumun özelliklerini anlamak gerekir. Kişisel davranışları etik değerler yönetiyor olsa da verilen kararlar ve gösterilen davranışlar belirli durumlarda meydana gelen değer ve gerçeklere dayandırmak gerekir (Resnik, 2004). Bu bakımdan uygulamalı etik, belirli özel konularda meydana gelen etik problemlerin tartışılması için ölçüt oluşturmakta ve oluşturulan bu ölçütlerin bireylerin davranışlarında uygulanması gerektiğini savunmaktadır (Aydın, 2006). Çünkü uygulamalı etik, toplumlarda meydana gelen tartışmalı konulara soyut kavramlar üzerinden somut bilgilerle açıklama yapmaya çalışır (Kılavuz, 2002). Örneğin; kürtaj, hayvan hakları ve ötenazi gibi özel durumların da çözüme kavuşturulması için

çalışmakta ve etik, taraf olan en az iki grubu ve var olan sorunun açık olarak ahlaki olması gerekliliğini savunmaktadır. Çünkü var olan sorunların çözümlerini kişisel çıkar, toplumsal çıkar, yardımseverlik, dürüstlük, adalet gibi konulara da yer vererek açıklar (Yıldır, 2008).

1.8.4. Meta Etik

Meta etik, etiğin yalnız toplumsal buluşlar içerip içermediğini, bireysel duyguların ifade edilmesinden daha da fazlasının olup olmadığını sorgulamaktadır. Bu sorgulara cevap ararken evrenin gerçeklerine, akla ve etik kavramların manalarına da odaklanmaktadır (Yıldır, 2008). Bu çerçevede doğru, yanlış, iyi ya da kötü gibi ahlaki terimlerin tanımlarını yapabilir miyiz? gibi soruların da yanıtlanmasını hedeflemektedir. Diğer etik kuramların felsefesi olarak da tanımlanan meta etik, kabullenilmiş kavramları, ilkeleri sorgulamasının yanısıra etik doğruların türü ve kaynağının akıl ile olan ilişkisidir (Kılavuz, 2002).

Etik kuramların hepsi; etiğin toplumlara sunduğu faydayı, bireylerin sergiledikleri davranışların niyetini ve sonucunu farklı bakış açıları ile açıklamayı hedeflemişlerdir. Bütün etik kuramlar meydana gelen etik sorunların giderilmesi ve tasvir edilmesi noktasında farklı metotlar kullansalar da hedefledikleri sonuç aynıdır. Bu doğrultuda etik kuramların hepsi iyi, kötü, doğru, yanlış davranışları huzurlu ve güvenli ortamların oluşmasını amaçlamışlardır. Bu nedenle etik kuramlar her zaman toplum hayatının değerli bir parçası olmuştur. Bu noktada araştırmanında konusu olan internet teknolojilerinin etik kullanımı bütün etik kuramlardan etkilenmiştir (Kılavuz, 2003).

1.9. Bilişim Teknolojileri

Bilişim sözcüğü, bilgi teknolojileri ile iletişim teknolojilerinin etkileşimi sonucunda meydana gelmiştir. Bilişim kelimesi; kişilerin sosyal, teknik, ekonomik alanlardaki faaliyetlerinin sağlanmasında kullandıkları ve elde ettikleri bilgilerin sistemli bir şekilde işlenerek depolama ve paylaşmayı sağlayan teknolojilerin bütünü şeklinde tanımlanmaktadır (Akın, 2009). Teknoloji sözcüğü ise; kişilerin kabiliyetlerini geliştirerek ihtiyaç ve isteklerini karşılayabilmeleri için kullanılan bilgi ve yöntemlerin tümüdür (Erkeskin, 2001). Teknoloji, çağımızın bilgi toplumunda bireylerin temel taşını oluşturmaktadır. Bilgi ve teknolojiye gelişmeler hayatımızın her alanına yerleşmiş olup iletişim araçlarının gelişip

değişmesini sağlayarak bilginin küreselleşmesine sebep olmaktadır. Bu küreselleşmenin ekonomik, politik, sosyal yönleri de bulunmaktadır. Aynı zamanda teknoloji çeşitli alanların gelişimine öncü olmuştur (Karakas, 2002). Bu gelişimin oluşmasındaki en önemli kaynak şüphesiz bilgisayardır. Çünkü bilgisayarlar yüksek miktarlardaki verileri çok kısa bir zaman içerisinde işleyebilme, saklayabilme ve veriler üzerinde değişim yapabilme imkânı sunmaktadır. Aynı zamanda haberleşme, eğlence, bankacılık işlemleri, sanal alışveriş gibi günlük yaşamdaki ihtiyaçları kısa sürede ve kolay bir şekilde gerçekleştirmeye yardımcı olmaktadır (Dedeoğlu, 2001). Bu işlevleri sayesinde insanların hem işlem yapmalarını kolaylaştırmış hem de işlem sürelerini kısaltmıştır. Ayrıca birçok karmaşık işlemleri kısa sürede ve hatasız bir şekilde doğru çözüme kavuşturulabilmektedir (Temur, 2001). Ancak bu gelişmeler ve yenilikler istenmeyen davranışların gün yüzüne çıkmasına ve etik ilkelerin çağın gerisinde kalmasına neden olmuştur. Geleneksel olarak benimsenen değerler ve ahlaki sorumluluklar, internet ortamlarında gerçekleştirilen her türlü etkileşimlerdeki güvenliğin sağlanmasında zayıf ve etkisiz bir hal almaktadır (Johnson 2000).

Bilgisayar ortamlarında yapılan her davranış bilgisayar olmadan yapılan davranışlardan oldukça farklılık göstermektedir. Çünkü davranışlar aynı tarzda olabilir, fakat davranışların gerçekleştirilmesi tamamen teknolojinin kullanılmasından dolayı, yapısal ve içerik bakımından farklılık göstermektedir (Johnson 2000). Bu doğrultuda geleneksel ahlaki değerlerin tüm bu olayların bilincinde olduğundan söz etmek doğru olmayacaktır (Moor, 1985). Bilgisayar etiğine dair temel ilkeler şu şekilde belirtilebilir (aktaran Dedeoğlu, 2006);

1. Bilgisayarları başka kişileri zarara uğratmak için kullanmamak,
2. Başka kişilerin çalışmalarına dahil olmamak,
3. Başka kişilerin bilgisayarlarındaki dosyalarına erişim sağlamamak,
4. Bilgisayarları veri, para vb. çalmak gibi olumsuz durumlar için kullanmamak,
5. Bilgisayarları doğru olmayan söylemlerde bulunmak için kullanmamak,
6. Lisanssız yazılımı kullanmamak ve paylaşmamak,
7. İzin almadan başka kişilerin bilgisayarlarını kullanmamak,
8. Başka kişilerin fikri eserlerini benimsememek,
9. Yapılmış olan programların ya da tasarlanmış olan sistemlerin toplumsal sonuçlarını göz önünde bulundurmamak,

10. Bilgisayarları saygı göstererek kullanmak.

Bu ilkeleri önermek gerekli olsa da gelişen ve artan bilgisayar teknolojisi kullanımı nedeniyle uygulanması bir hayli güç olmuştur. Çünkü bilgisayar ortamında gerçekleştirilen eylemler ile fiziki ortamlarda gerçekleştirilen eylemlerin farklılığı öngörülemeyen etik sorunların doğmasına sebep olmuştur. Bu nedenledir ki; bireylerin günlük ahlaki söylemlerinde ve davranışlarında daha çok dikkatli olması gerekmektedir (Johnson 2000).

1.10. Bilişim Etiği

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri ile birlikte bilişim etiğinden de sıklıkla bahsedilmektedir (Örs, 2010). Bilişim etiği bilişim teknolojilerinin etik kullanımını tanımlayan norm ve kodlardan oluşmaktadır. Bu norm ve kodlar bireylere en az zararı ve en fazla yararı sağlayarak kişilerin kendilerini garanti altına almalarını sağlamaktadır (Sevindik, 2011). Bilişim etiği doğrultusunda kişiler insani değerler çerçevesinde birçok sorunlar ve tehlikeler ile karşı karşıya kalmaktadır. Hukuki olarak doğru ile yanlış net bir şekilde anlatmaya çalışan durumların doğru veya yanlış olduğuna yönelik kurallar belirlenmemektedir (Uysal, 2006). Bu sebeple; bilişim etiği ile birlikte telif hakkı ihlalleri, hackerlik, lisanssız yazılımlar kullanılması, izinsiz dosyaların kopyalanıp paylaşılması ve mahremiyet gibi konular oldukça fazla tartışılmaktadır (Johnson, 2000). Bu nedenle kişilerin her zaman etik davranışlarda bulunma düşüncesi ile hareket etmeleri oldukça önem arz etmektedir (Uysal, 2006).

1.11. İnternet Etiği

İnternet “İnter” (arasında, birbiriyle) ile “net” (ağ) kelimelerinin beraber kullanılması sonucunda ortaya çıkmıştır. İnternetin en önemli özelliği ise “interaktif” iletişim imkânı olmasıdır (Vural, 2006). İnternet, birçok bilgisayar sistemlerini TCP/IP protokolü ile birbirlerine bağlayan sürekli olarak büyüyen global bir iletişim ağıdır (Temur, 2001). İnternetin oluşturulmasındaki temel amaç bilgisayarlar arasında güvenli ve hızlı bir şekilde iletişimin sağlanması ile birlikte bilgilere çok kısa süre içerisinde erişilebilme imkânı vardır (Sırabaşı, 2003). Geliştirilen internet ile birlikte, bireyler, karşılaştıkları sorunları kısa sürede ve alternatifli olarak pratik çözümler bulma imkânı elde etmişlerdir (Mertoğlu ve Öztuna,

2004). Bu sayede herhangi bir konu hakkında bilgiye erişim ve erişilen bu bilginin paylaşılması hem kolaylaşmış hem de maliyeti düşmüştür (Beyit, 2006).

Meydana gelen bu değişimler ile birlikte neredeyse tüm alanlarda aktif rol alan internet ile birlikte birçok etik problemde ortaya çıkmıştır (Oğuzertem, 2001). Kişilerin gizli bilgilerini hileli yollar kullanarak elde etmek, başkalarına e-mail göndererek rahatsız etmek, başka amaçlar doğrultusunda web sitesi açarak kişilik haklarına tecavüz etmek gibi sorunlara yol açtığı görülmektedir (Sırabaşı, 2003). Kişilerin ağ üzerindeki servis ve sistemleri kullanmalarına ilişkin sorumlulukları hakkında bilgili olmaları oldukça önemlidir. Çünkü kişiler ağ üzerinde yapmış olduğu hareketlerden kendileri sorumludur (Temur, 2001). İnterneti kullanmak bir ayrıcalıktır fakat bir hak değildir. Kişi bu ayrıcalığı diğer kişileri rahatsız etme gibi davranışlar için kullandığı zaman elinden alınabilir (Tennant, 1996).

İnternetin çok kısa zaman içerisinde çok büyük hedef kitlelere ulaşması, yasal ve yasadışı kişi veya kuruluşların kendilerini anlatabilecekleri bir platforma dönüştürmüştür. Aynı zamanda elektronik ticaret noktasında hukuki düzenlemeler yapılmadan çok yüksek cirolar elde edilmesi; beraberinde etik, güvenlik ve mahremiyet sorunlarını da getirmiştir (Vural, 2006). Tüm ülkeler bu olumsuzluklara önlem almak amacıyla toplumlarını zararlı içeriklerden korumak için kanunlar düzenleyerek denetleme yolunu seçmişlerdir. Bu denetlemenin ölçüsü ise ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkeler ileri derecede denetleme ile ağır yaptırım yolunu seçmekte iken bazı ülkelerde daha kolay uygulanabilir denetleme yolunu seçmişlerdir (Bayzan, 2009). Ancak bu denetlemeler internetin küresel bir niteliğe sahip olması nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Yani bir devlet diğer devletlerin egemenlik haklarına etkide bulunmadan, kendi egemenlik haklarını kullanarak ağı denetleme ve düzenleme yapması neredeyse imkânsız bir hal almıştır (Çaplı, 2002).

1.12. Bilişim Teknolojilerinin Kullanımında Ortaya Çıkan Etik Sorunlar

1.12.1. Mahremiyet

Mahremiyet kavramı ilk olarak 1890 yılında Amerikalı yargıç Brandeis tarafından "bireyin yalnız bırakılma hakkı" şeklinde açıklanmıştır. Bugüne kadar mahremiyet kavramı birçok kez konuşulmuş; fakat sınırları net olarak belirtilememiştir. Sınırların belirlenmemesinin en önemli sebebi ise özgürlüklerin geniş olması ve sınırlandırılmamasıdır (Manning, 1997; Kavza, 2010). Bilişim teknolojilerini neredeyse yaşantımızın her alanında kullanmaktayız.

Ancak oldukça yüksek oranlarda hız ve rahatlık sağlamanın yanı sıra kişisel bilgilerin çalınması, gözetilmesi gibi birçok olumsuz durumları da doğurmuştur. Kredi kartları, cep telefonları, video kameralar, yüz tanıma, plaka tanıma sistemleri gibi kişilerin izlenmesini sağlayan teknolojilerin çeşitliliği ve kullanımı da artmıştır. Bu durum bireylerin özel yaşamlarının gizliliği (mahremiyet) konusu ile çelişmektedir (Dedeoğlu, 2006). Günümüzde bilginin değerinin her geçen gün daha da artmasından dolayı kişilerin bilgileri ne dereceye kadar toplanmalı ve nasıl korunmalıdır sorusu ön plana çıkmıştır. İnternet ortamında bireylerin kişisel bilgilerinin korunmasına yönelik sıklıkla karşılaşılan sorular şunlardır (Lesk, 2005):

1. Bireylerin kişisel bilgileri nerede tutulmalıdır?
2. Elde edilen bilgiler kişileri tanımaya yönelik yeterli midir?
3. Elde edilen bilgiler ne kadar süre saklanmalıdır?
4. Bu bilgilere kimler erişim sağlamalıdır?

Bilişim teknolojilerini kullanırken mahremiyet korunmazsa istenmeyen durumlarla karşılaşmak mümkündür. Gizli kalması gereken bazı verilerin paylaşılması sonucu günümüzde meydana gelen önemli olayların birkaçı şöyledir:

- 2006 yılında Avustralya’da devlet görevlileri, yurttaşların kimlik kayıtlarını kullanarak, kimlik hırsızlığı yapmışlardır (The Register, 2006).
- 2011 yılın da İngiltere York Üniversitesi’nde 148 öğrencinin, içinde telefon numaraları, ev adresleri vb. bilgilerin bulunduğu öğrenci kayıtları çalınmıştır (BBC News, 2011).
- 2012 yılın da bir hacker grubu Türkiye Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu’na ait veritabanının kontrolünü ellerine almışlardır ve veritabanında yer alan yüzlerce kişinin telefon, adres, e-posta ve şifre bilgilerini sosyal paylaşım ağlarında paylaşmıştır (Radikal Türkiye, 2012).
- 2013 yılında bir grup tarafından 55 Türk şirketinin bilgisayar sistemleri bloke edilerek şirketlerin tüm faaliyetleri durdurup şantaj yaparak para almışlardır (TRT Haber, 2013).
- 2015 yılında kredi kartı dolandırıcıları tarafından ATM’ye yerleştirilen düzenek ile kişinin kredi kartı kopyalanarak hesabından 3.450 TL çektikleri belirlenmiştir (Milliyet, 2015).

Bu olaylar gizli kalması gereken bilgiler iken açığa çıkartılması sonucu geçmişte gerçekleşmiş olaylardan sadece birkaçıdır. Günümüzde uygunsuz içerik paylaşımı, şantaj, izinsiz kişisel bilgi paylaşımı gibi olumsuz davranışların devam ettiği bilinmektedir. Özellikle sosyal ağlarda bireylerin özel bilgilerini ve sosyal arkadaşlık çevrelerini deşifre etmelerinin istenmedik durumlarla karşılaşmalarına sebep olabilmektedir (Johnson, 2000).

1.12.2. Fikri Mülkiyet, Telif Hakları, Lisans Anlaşması, Patent

İnternetin etik kullanımına yönelik farkındalık düzeylerinin bir diğer önemli konusu fikri mülkiyet, telif hakkı, lisans anlaşması ve patenttir. Fikri mülkiyet, kişinin düşünce gücü ile oluşturduğu ürünlerin mülkiyetidir. Oluşturulan ürünler bir kitap, bir tablo, bir icat veya bir bilgisayar yazılımı olabilir. Önemli olan fikrin dışa vurulmasıdır. Telif hakkı ise fikri mülkiyeti koruyan hakların bütünüdür. Edebi veya diğer eser (bilgisayar yazılımı dahil) sahiplerinin haklarının korunmasını sağlayan ve haklarını belirten hukuki bir terimdir (Türk Patent Enstitüsü, 2013).

Lisans Anlaşmaları; bir firmanın geliştirdiği veya üretim hakkına sahip olduğu bir ürüne ilişkin, diğer bir firma ya da kişilere üretme, kullanma ya da dağıtım hakkı anlaşmalarıdır. Patent, bir buluş üzerindeki kişinin kendi (sadece patent sahibine ait) hakkıdır; buluş ise, bir işin yeni yöntemlerle gerçekleşmesini sağlayan veya bir probleme yeni bir teknik çözüm metodu geliştiren, bir ürün veya süreçlerin tamamını kapsar. Patent, buluş sahibine 20 yıl gibi sınırlı bir süre için koruma imkânı sağlamaktadır (Türk Patent Enstitüsü, 2013). Teknolojinin gelişimiyle birlikte, bu hakların korunması noktasında önemli sorunlar yaşanmaktadır. Çünkü ürünlerin başka kişilerce izinsiz bir şekilde saklanması, paylaşılması gibi davranışlar artmıştır (Suluk, 2007; Erdem, 2008).

Aslında en büyük kaygı ekonomik ve etikdir. Çünkü bir bilginin başlangıçtaki yüksek maliyetle üretiminin, bir kez üretildikten sonra tekrar üretiminin ve başka kişilerce paylaşımının kolay olması sebebiyle bilginin korunmasının neredeyse imkânsız olduğu belirtilmektedir (Mason, 1986). Son zamanlarda yaşanan hakların korunması noktasındaki etkisizlik sektörde oldukça yüksek oranlarda maddi kayıplar yaşatmış ve yaşatmaya da devam etmiştir. Bu olumsuz tablo karşısında gelişmiş ülkeler hakların küresel bir boyutta koruma altına almak için ciddi çalışmalara başlamışlardır (Erdem, 2008).

1.12.3. Dürüstlük

Bilgisayar teknolojileri, veri tabanı programları ile birlikte sınırsız sayıda verinin çok hızlı ve rahat bir şekilde girişinin yapılmasını ve bu verilere kısa sürede ulaşabilme olanağını sağlamaktadır. Ancak veri girişlerinde yaşanan veya yaşanabilecek hatalar eldeki verilerin yanlışlığından olabileceği gibi verilerin girişini sağlayan kişilerin hatasından da kaynaklanabilir (Mollavelioğlu, 2003). Bu hataların sonucunda elde edilen veriler insanların yanlış yönelmesine sebep olacaktır. Öyle ki; internet ortamı bireylere doğru veya faydalı bilgileri sunma imkânı yoktur. Bundan dolayı internet ortamında doğru, güvenilir bilgiler olabileceği gibi; yanlış, güvensiz bilgiler de yer almakta ve bu verilerin başka kişilere aktarılması daha hızlı ve daha kolay bir hale gelmiştir (Johnson, 2000).

Dahası; güvenliğimizin elde edilen bilgilere bağlı olduğu durumlarda, bilgi doğruluğu hayati önem arz etmektedir. Banka hesap bilgileri, iletişim bilgileri ve deney sonuçları gibi değerli bilgiler bu alanda görülebilir. Yaşanan olumsuz olaylar ve sonrasında meydana gelen sonuçları göz önüne alındığında verilerin doğruluğunun kesinleştirilmesi hayati önem arz etmektedir (Woodbury, 2003).

1.12.4. Çevrimiçi Nezaket

İfade özgürlüğü alan yazında “ifade hürriyeti”, “düşünce hürriyeti”, “düşünme hürriyeti”, “düşünceyi açıklama özgürlüğü”, “fikir açıklama özgürlüğü”, “konuşma özgürlüğü”, “iletişim özgürlüğü” olarak ifade edilmiştir. İfade özgürlüğü, belirli bir düşüncenin beyan edilmesi ve çevresinde birleşilmesi hakkını ifade etmektedir. Aslında kişinin öz düşüncesi kendi iç dünyası ile elde ettiği bir olgudur. Bundan dolayıdır ki; kişilerin düşünme özgürlüğünün kısıtlandırılması veya engellenmesi gibi durumların gerçekleşmesi imkansızdır. Çünkü ifade edilme, düşünmenin beyan edilme hakkını kapsamaktadır (Dülger, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Düşünce Özgürlüğü, 2004). Kişisel düşüncelerin ifadesi çerçevesinde, dile getirme, savunma, tanıtma, eleştirme, reddetme, çağrıda bulunma, ikna etme, açıklama, yayma, yayımlama, propaganda yapma gibi çeşitli şekillerde ifade edilebilir. İfade özgürlüğünü gerçekleştirirken söz, yazı, resim, müzik, sinema, radyo, televizyon, internet vb. her türlü araç kullanılabilir. Ayrıca kullanılan dil de ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır (Selçuk, 2005; Baloğlu, 2006). Ancak hangi beyanların ifade özgürlüğü çerçevesinde olduğu ve bu beyanların sınırlarının neler olduğu

konusu en çok tartışılan konulardır. Bu tartışma konularından bir diğeri ise; müstehcenlik, nefret, ırkçılık içeren propagandalar, ticari reklamcılık ve tehditkâr ifadelerin ifade özgürlüğü kapsamındaki yeridir. Öyle ki; müstehcen ifadeler, en liberal toplumlarda dahi koruma altında değildir. Birçok ülkede bu tip ifadeler ahlaki ya da dini sebeplerden dolayı yasaklanmıştır. Amerika’da müstehcen yayınlara karşı tepkiler her geçen gün giderek artmaktadır (Arslan, 2003). Bunun için müstehcen yayınların üretimi ve dağıtımını yasa dışı sayılmaktadır. On sekiz yaşından küçüklere “müstehcen ve ahlak dışı” mesajlar gönderilmesi cezai yaptırıma tabidir (Karagöz, 2004). Müstehcenlik, Türkiye’de de 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu kapsamında genel ahlaka karşı suçlar kapsamında bulunmaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004).

1.12.5. Siber Zorbalık

Teknolojik imkanlardaki çeşitliliğin artmasıyla birlikte zorbalığın yeni bir şekli olan siber zorbalık meydana gelmiştir. Siber zorbalık bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir kişiye veya gruplara yönelik yapılan teknik veya ilişkisel tarzdaki zarar verici davranışların tamamı şeklinde açıklanmaktadır (Arıcak O. T., 2011). Siber zorbalığı, geleneksel zorbalık kavramları doğrultusunda “bir ya da birden fazla kişi tarafından bilişim teknolojileri araçlarını kullanarak, belirli bir süre içerisinde ve sürekli olarak, kendisini savunamayan birisine yönelik gerçekleştirilen kasıtlı saldırılar” şeklinde de tanımlanabilir (Smith 2008; Özdemir ve Akar’dan, 2011).

Bireylerin kimliklerini kolayca saklayabilmesi, siber zorbanın fiziksel görünümünü kolayca saklayabilmesine imkân tanıyan bir ortamdır. Öyle ki; bu ortamda gerçekleştirilen etkileşim bireylerin iletişimini de etkilemektedir ve iletişim kurdukları kişi/kişilerin gerçek olup olmadığına yönelik kararsızlık yaşamalarına sebep olmaktadır. Kişiler karşı karşıya geldiklerindeki durumlarda karşı tarafın cinsiyet, yaş, statü gibi durumları göz önünde bulundurarak söyleyemeyeceklerini sanal ortam sayesinde oldukça rahat bir şekilde söylemektedirler. Bundan dolayıdır ki siber zorbalığın zemini de hazırlanmış olmaktadır (Munro, 2002). Siber zorbalık şu şekillerde görülebilmektedir (Torun, 2007):

- Fotoğraf/video zorbalığı,
- İletişim araçları zorbalığı (Cep telefonu, vs),

- Metin mesajı zorbalığı,
- E-mail zorbalığı,
- Sanal ortamlarda gerçekleştirilen sohbet zorbalığı,
- İnternet aracılığı ile yapılan zorbalıktır.

1.12.6. Bilgisayar Suçları

Bilişim ve iletişim teknolojilerinde ki yaşanan ilerlemelerle beraber geçmişte yapılan ancak teknolojinin sunduğu imkanlarla daha basit bir şekilde gerçekleştirilen suçlarda ortaya çıkmıştır. Örneğin; kredi kartı dolandırıcılığı, kişilere ya da kuruluşlara zarar vermek, virüslü yazılımlar üreterek paylaşılması gibi sorunlar daha hızlı ve kolay bir şekilde yapılabilmektedir. Avrupa Konseyi'nce hazırlanan 23 Kasım 2001 tarihli Siber Suçlar Sözleşmesi' nde siber suçları; "İşlenmesi için bir bilgisayar sisteminin bulunmasının zorunlu olduğu suçlar olarak" tanımlanmıştır. Sözleşmede; kasıtlı olarak bilgisayar sistemlerine erişim sağlamak, başkalarına ait verileri silme-paylaşma, verilere erişim sağlama noktasında şifre yerleştirilmesi, çocuk pornografisi üretmek ve paylaşmak, bilgisayar sistemleri üzerinden haksız kazanç elde etmek gibi eylemlerin suç olduğu belirtilmiştir (Türkiye Bilişim Şurası Sonuç Raporu, 2002).

1.12.7. Sanal Ortam, Sanal İlişkiler

Bilişim teknolojilerinin bizlere sunduğu imkanlar içerisinde tartışmasız en değerli olanlardan biri iletişim kurmaktır. Çünkü bu olanak ile paylaşılan bilgi-fikirler sayesinde kişiler veya kuruluşlar arasında ortak iş birlikleri sağlanarak bir dostluk zemini hazırlanabilmektedir. Ama bu güzel ve faydalı imkânı belirli kişiler ya da gruplar kötü amaçları doğrultusunda kullanabilmektedirler (Rheingold, 2001).

Sanal iletişim gruplarında iletişim üslubunu hakarete dayalı olarak kuran bazı kişiler etik ilkelere bağlı – ölçülü bir iletişim biçiminde fikirlerini paylaşan kişilerin bir süre sonra gruptan ayrılmasına neden olmaktadır. Bu sanal ortamlarda bulunan farklı arka amaçlar taşıyan kişilerin, buldukları sanal topluluğu kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmesi tehlikesi bulunmaktadır (Rheingold, 2001).

Sanal ortamların olumsuz etkilerden birisi ise; şiddete ilişkin oluşturulan görüntü, duygu ve değerlendirmelerdir. Uzun süre boyunca sanal ortamda bulunarak şiddete alışan bireyler gerçek ortamda şiddete karşı tepkisiz kalabilmektedirler. Böylece bir süre sonra şiddeti hayatın olağan- sıradan bir parçası olarak kabul edebilmekte ve şiddete yönelik karşı bir duruş, tepki göstermekten kaçınabilmektedirler. Bir diğer olumsuz etkisi ise; elektronik ortamlarda kurulan ilişkilerdir. Sanal ortamlarda kurulan ilişkiler dürüstlükten uzak olabilmekte, düş kırıklıkları yaşanabilmekte ve bireylere değişik şekillerde zarar verebilmektedir (Tennant, 1996).

1.13. İlgili Araştırmalar

1.13.1. Temel Etik İlkeler İle İlgili Araştırmalar

Kiera ve Cronan (1998); kişilerin etik düşüncelerini cinsiyet faktörü açısından 307 kişi ile çalışmıştır. Kişilerin etik davranışlarındaki sosyal çevreleri, inançları, iş çevreleri, şahsi çevreleri, yasal çevreleri, kişisel değerleri ve ahlaki sorumlulukları gibi faktörlerin etkilerini incelemiştir. Çalışmaya katılan kişilerin etik konulardaki düşüncelerini belirtmelerinde ki en güçlü faktörün kişisel değerler olduğunu ifade etmişlerdir. Bilgisayar teknolojileri kullanımlarında karşılaşılan etik ile ilgili durumlarda ise bayanların etik davranışlarda bulunmaya daha çok özen gösterdikleri saptanmıştır.

Drevin (2008) çalışmasını bilgi sistemleri alanında çalışan 56 kişi ve 90 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırmasında bilgi sistemleri alanında çalışan kişiler ve öğrencilerin etik düşüncelerini ve davranışlarını öğrenmeyi amaçlamıştır. Çalışmasında tarama yöntemini kullanmıştır ve yapmış olduğu çalışmanın sonucunda ise bilgi sistemleri alanında çalışan kişiler ile öğrenciler arasında etik davranışlarda farklılık var iken çalışan kişilerin öğrencilere göre etik puanları oldukça yüksek olduğu belirtilmiştir.

Mason (1986), etik dışı davranışları fikri mülkiyet, gizlilik, erişim ve doğruluk faktörleri doğrultusunda meydana geldiğini belirtmiştir. Daha sonra ki çalışmalarında ise, bu faktörlere ek olarak bilgisayarların toplumsal etkileri, güvenlik, kalite, bilgi ve ağ doğruluğu gibi faktörlerinin de etik dışı davranışların meydana gelmesinde etkisinin bulunduğunu belirtmiştir.

Shapiro (2000) araştırmasında, lise ve üniversite eğitimi alan 21,000 öğrenci ile okul hayatlarındaki etik ve etik dışı olan davranışları saptamayı amaçlamıştır. Üniversite öğrencilerinin yaklaşık %70' inin son bir yıl içerisinde en az bir defa olmak kaydıyla kopya çektiklerini söylemelerinin yanısıra yine aynı kişilerin yaklaşık %50' sine yakını yalan söyleyerek kopya çekmelerinin bir sorun oluşturmayacağı düşüncesinde olduklarını belirlemiştir.

1.13.2. Çevrimiçi Nezaket, Telif Hakkı İle İlgili Araştırmalar

Adam ve Ofori-Amonfo (2000) yaptıkları çalışmada, bilişim teknolojilerinin kullanımını belirleyen etik davranış konusunu cinsiyet faktörü açısından incelemiştir. Araştırmalarında senaryolar hazırlayarak erkek ve kadınların bilgisayar etiği ile ilgili düşünce ve davranışlarını belirlemeyi hedeflemiştir. Hazırlanan senaryonun içerdiği kapsamlarda ise; kopya yazılımlar kullanmak, e-posta yoluyla tacizde bulunmak, korsanlıkta bulunmak gibi durumlar yer almaktadır. Yapılan araştırmanın sonucunda ise; erkeklerin ve kadınların görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Gattiker ve Kelley (1999) çalışmalarında, bilişim teknolojilerinin kullanımında meydana gelen ahlaki sorunları cinsiyet, sosyoekonomik, yaş ve bilgisayar kullanım süresi gibi faktörler ile incelemeyi amaçlamışlardır. Yaptıkları araştırmanın sonucunda ise; yetişkinlerin, gençlere ve ekonomik durumları iyi olanlara göre daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca bayanların erkeklere göre eşitlik, gizlilik, telif hakkı gibi konularda da daha duyarlı olduklarını belirtmişlerdir.

Perry (2010) yapmış olduğu çalışmada, üniversite de eğitim gören öğrencilerin akademik alanda yapılan usulsüzlüklere karşı olan tutumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplara göre, birinci sınıftakilerin %28'i, diğer sınıflardakilerin de %80'i kopyala-yapıştır yapmanın intihal olduğunu belirtmiştir. Sadece %24'ü kelime kopyalamanın, %23'ü de kaynakça göstermeden yapılan ödevlerin bu konu kapsamına girdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler kendilerine verilen ödevler çok zor olduğunda, teslim tarihi yakın olduğunda, başarısız olma durumunda ve yakalanmama düşüncesinin hâkim olduğu durumlarda intihal yaptıklarını belirtmişlerdir.

Ersoy ve Özden (2011) çalışmalarında, sınıf öğretmenliği bölümünde eğitim alan öğrencilerin ödevlerini hazırlarken intihal yapmalarında öğretim elemanının etkisini

incelemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda ise; öğrencilerin yarısına yakını ödevlerin kopyala yapıştır ile hazırlanamayacağını savunmaktadır. Yarısından fazlası ise internetteki hazır bir ödevi düzenleyerek yeniden hazırlanabileceği görüşünde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Birinci ve Odabaşı (2006) çalışmalarında, öğrencilerin ödevlerini hazırlama sürecinde interneti etik dışı kullanımlarını incelemişlerdir. Bu amaç doğrultusunda öğrencileri etik dışı davranışlara yönlendiren bireysel ve sosyal etkenleri incelemişlerdir ve bu etik dışı davranışların nasıl engellenebileceğine yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

1.13.3. Bilgisayar Etiği İle İlgili Araştırmalar

Kuzu ve Becit (2008) çalışmalarında, 29 üniversitenin BÖTE bölümlerinde bilgisayar etiği dersinin bulunup bulunmadığını ve bulunuyorsa işleyiş ve içeriğinin nasıl olduğunu öğrenmeyi hedeflemişlerdir. Araştırmalarında tarama yöntemini kullanmışlardır ve verilerin toplanmasında ise görüşme formu ve dokümanlardan yararlanılmıştır. Elde edilen nitel ve nicel veriler betimsel olarak analizleri yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise; BÖTE bölümünde etik dersine yeterince yer verilmediği ve zorunlu ders olarak işlenmediği sonucuna ulaşmışlardır.

Erdem (2008) çalışmasında, bilişim teknolojilerinin eğitimde kullanıma başlanması ile oluşan etik sorunların ve bu sorunlara karşı öğretmen adaylarının düşüncelerinin belirlenmesine yönelik araştırma yürütmüştür. Çalışmasında, Ege ve Dokuz Eylül Üniversitelerinin Eğitim Fakültelerinde 2007-2008 eğitim öğretim yılında yedi farklı bölümün son sınıfında eğitim alan 555 öğretmen adayı yer almıştır. Çalışmanın sonucunda ise; kızların erkeklere göre daha etik çerçevede kullandıkları sonucuna varmıştır. Ayrıca güvenlik, fikri mülkiyet ve kalite faktörleri açısından incelendiğinde BÖTE ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha çok etik dışı kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yaş, yabancı dil seviyesi, internet kullanım düzeyleri, aile gelir düzeyleri ve bilgisayar sahibi olup olmama gibi durumların etik davranışların üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Kuzu (2009) mahremiyet, doğruluk, özellik ve erişilebilirliğe ilişkin bilgisayar etiği ile ilgili problemleri saptamak, bu problemlerin kaynağını araştırmak ve bilgi ve iletişim teknolojileri geçmişi olan insanlara bu problemlerle ilgili öneriler sunabilmek için bir çalışma yapmıştır.

Araştırma için nitel veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi izlenmiştir. Örnekleme, Eskişehir’deki ilköğretim bilgisayar öğretmenleri, Anadolu Üniversitesi Bilgisayar Temelli Eğitim Bölümü yazılım uzmanları ve Anadolu Üniversitesi Bilgisayar Merkezi yazılım uzmanları oluşturmuştur. Güvenilirlik ve geçerlilik testlerinin ardından içerik çözümlemesi yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre bilişim profesyonellerinin, bilgisayar etiği için yeterli bir tanım yapamadıkları ve bu konuyu ancak etik dışı bilgisayar kullanım davranış örnekleri vasıtasıyla tanımlayabildikleri ortaya çıkmıştır. Hepsi konunun önemi hakkında fikir birliğine varmışlardır. Ancak bilgisayar etiğini internet etiğinin bir bileşeni olarak dikkate almışlardır.

Uysal (2006) ve Erdem (2008) çalışmalarında, eğitim fakültesi 4.sınıf öğrencilerinin bilgisayar etiğine yönelik düşüncelerini ve davranışlarını öğrenmeyi amaçlamışlardır. Araştırmalarının sonucunda; her iki araştırmacı da kadınların erkeklere göre daha etik davranışlarda buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Uysal, en çok etik kullanım gösteren Yabancı Diller Eğitimi öğretmen adayları olduğuna ulaşmış iken Erdem ise, bilgisayar kullanım düzeyleri arttıkça etik dışı davranışlarında arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Zeybek (2011) çalışmasında, bilgisayar dersi alan meslek lisesi öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanımlarını etik olup olamama durumunu 375 öğrenci ile incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ise erkek öğrencilerin veya ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin etik dışı davranışlarda buldukları sonucuna ulaşmıştır.

Kılıçer ve Odabaşı (2006) yaptıkları çalışmada, bilgisayar öğretmenlerinin yetiştirilmesinde bilgisayar etiğine daha çok önem verilmesinin gerekliliğini vurgulamışlardır. Etiği kurallar bütünü olarak öğretmektense doğruların niçin doğru olduğunun öğretilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Yoksa bu etik kurallar sadece bir kural olarak kalacak ve yeni çıkacak sorunlara uyum sağlayamayacağı sonucunu tespit etmişlerdir.

Uysal (2006) çalışmasını, öğretmen adaylarının bilgisayar etiğine ilişkin düşüncelerini öğrenmek için Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki 559 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda ise, güvenlik ve kalite, toplumsal etki, fikri mülkiyet faktörleri açısından öğrencilerin etik bir tutum sergiledikleri gözlenmiştir. Ayrıca kadınların erkeklere göre daha çok etik tutum sergiledikleri sonucuna da ulaşılmıştır.

Acılar ve Aydemir (2010) çalışmalarında, İşletme bölümünde eğitim alan öğrencilerin bilgisayar kullanımlarındaki etik davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemeyi hedeflemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda ise; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla etik dışı davranışlarda bulunduğu, yaşları arttıkça etik duyarlılıklarında artış olduğu ve bilgisayar kullanımları arttıkça etik dışı davranışlarda bulunma durumlarında da artış olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

1.13.4. İnternet Etiği İle İlgili Araştırmalar

Torun (2007) araştırmasında, ortaöğretimdeki öğrencilerin internet etiği tutumlarını ve bunları etkileyen faktörleri saptamayı hedeflemiştir. Çalışmasında kullandığı “İnternet Etiği Tutum Ölçeği” ile yaş, cinsiyet, okul türü, internete bağlantı yeri ve süresi, gelir seviyesi gibi değişkenlere göre tutumların farklılık gösterdiğini saptamıştır.

Lau ve Yuen (2014) Hong Kong’ da gerçekleştirdikleri çalışmalarında, cinsiyet ve sosyoekonomik değişkenlerin, yaşları 11 ve 16 arasında değişen gençlerin internet etik kullanımlarına olan etkilerini belirlemeyi hedeflemişlerdir. Araştırmalarının sonucunda ise erkeklerin kızlara göre ve sosyoekonomik düzeyi daha düşük olanların yüksek olanlara oranla daha fazla etik dışı davranış sergilediklerini saptamışlardır.

Koç ve Ferneding (2007), internet kafe kullanımının Türkiye’ deki üniversite öğrencilerinin sosyal birikimleri üzerindeki olası etkilerini araştırmak amacıyla nicel bir araştırma yapmışlardır. Veriler Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 758 üniversite öğrencisinden anket yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre; internet kafe kullanımı, yalnızlık ve sosyal aktiviteleri önemli derecede etkilememektedir. Ancak internet kafelerde fazla zaman harcamak ve eğlence tabanlı aktiviteleri sıklıkla gerçekleştirmek, aile ve arkadaşlarla sosyal ilişkilerin kalitesini azaltmaktadır. Bu etkiler; yalnız yaşayan, ailesiyle birlikte yaşayan ya da arkadaşlarıyla yaşayan katılımcılar için farklılık göstermemektedir.

Haines ve Leonard (2007) çalışmalarında, bilişim teknolojilerinin kullanımındaki etik kararları ve bu kararların özelliklerini test etmeyi hedeflemişlerdir. Çalışmalarında etik senaryoları ve web tabanlı mesajlaşma (chat) odalarında ki kişilerle tartışma öncesi ve sonrasındaki algıları değerlendirmeye almışlardır. Araştırmalarının sonucunda ise; cinsiyet ve benlik algıları etik kararlar almalarında en önemli etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca benlik algıları düşük seviyede olan kişilerin şüpheli davranışlar

sergileyen kişilerle tartıştıktan sonraki fikirleri ve inanışları oldukça fazla bir şekilde değiştiği sonucuna ulaşmışlardır.

Kazaskeroğlu, Özpinar ve Öz (2010) çalışmalarında, üniversite öğrencilerinin internet ortamında bilgiye erişimlerinde ve paylaşımlarında göstermiş oldukları etik davranışları incelemişlerdir. Çalışmayı İstanbul Ticaret Üniversitesinde eğitim alan 400 öğrenci ile gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda ise; kişilerin etik dışı davranışlara yönelme sebebinin başka kişilerin zarar görmeyeceği düşüncesi ve yakalanmama düşüncesi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

1.13.5. Güvenlik ve Siber Zorbalık İle İlgili Araştırmalar

Görkey (2008) çalışmasında, internet aracılığıyla tüketiciye ulaşan reklam iletilerinin etik ve hukuk kuralları açısından incelemeyi hedeflemiştir. Çalışmasında bir ay süresince farklı kategorilerdeki beş internet sitesinin üzerinde yer alan reklam mesajlarını inceleyerek içerik analizini yapmıştır. Araştırmanın sonucunda ise; iletilerin tüketicilerin isteği dışında ulaştığı, kişilerin mahremiyet alanlarına müdahalede bulunduğu, kişileri tüketime yönlendirdiği ve yasaların kişileri korumada etkisiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Yılmaz (2010), çalışmasında siber zorbalık ve siber zorbalığın Türk öğrenciler arasındaki yaygınlığını incelemeyi amaçlamıştır. İstanbul’ daki değişik sosyoekonomik seviyeleri temsil eden sekiz ayrı okulun 7. sınıflarında öğrenimine devam eden toplam 756 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırmada erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı veya siber zorbalık yaptığı; klasik zorbalık ile siber zorbalık arasında negatif bir korelasyonun bulunduğu; MSN Messenger gibi programların yoğunlukla siber zorbalıkta kullanıldığı; siber zorbalık yapan ya da maruz kalan öğrencilerin bu konuyu aileleri ve öğretmenleriyle konuşmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca siber zorbalığı önleyici tedbir ve stratejilerin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Arıca (2009) çalışmasında, siber zorbalık ile psikiyatrik belirtiler arasındaki ilişkiyi ve psikolojik belirtilerin siber zorbalığı etkileyip etkilemediğini eğer etkiliyorsa hangi değişkenler açısından etkilediğini bulmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda 695 üniversite öğrencisine demografik bilgi formu, belirti tarama testi ve siber zorbalık sorularını yöneltmiştir. Araştırmanın sonucunda ise erkeklerin bayanlara göre daha fazla siber

zorbalıkta bulunduğunu ve düşmanlık hissi belirten duygular psikolojik belirtilerin siber zorbalığı etkileyen temel değişken olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çetinkaya (2010) çalışmasında, ilköğretim öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalmalarını incelemiştir. Çalışmasını Konya ilinde bulunan resmi ilköğretim okullarında 6.,7. ve 8. sınıfta eğitim gören 648 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Çalışmasının sonucunda; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalıkta bulunduğunu ve aynı zamanda da siber zorbalığa maruz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Takemura, Tanaka ve Matsuura (2011) çalışmalarında Japon şirketlerinde çalışan kişilerin bilgi güvenliği farkındalık düzeyleri ile öznitelikleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda ise kişisel özelliklerin farkındalık düzeylerini etkilediğini ve bu durumda bilgi güvenliği üzerinde de etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Baker ve Kavşut (2007) çalışmalarında, lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerini, internet kullanım sıklığını incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma yaşları 14 ile 19 arasında olan 228 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda ise, erkeklerin kızlara göre hem daha çok siber zorbalık yaptıkları hem de siber zorbalığa maruz kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca internet kullanımı siber zorbalık yapmayı ya da maruz kalma arasında pozitif bir yönde ilişki var iken; okul türü, yaş, sınıf, ekonomik gelir değişkenlerinin ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Literatür incelendiğinde, yapılan araştırmalar farklı eğitim düzeylerinde ki katılımcılar ile internet teknolojilerinin etik kullanım düzeyleri betimlenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda yapılan bu araştırmalarda internet teknolojilerinin etik kullanımını belirleyebilmek için alt kategorilere ayrılmış ölçekler ve senaryo tabanlı ölçekler kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca yapılan araştırmaların birçoğu demografik (yaş, cinsiyet, okul türü, ailelerin gelir seviyesi, internete bağlı kalma süresi ve yeri, vb.) özellikler dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

Aynı zamanda yurtiçinde ki alan yazın incelendiğinde yapılan çalışmaların etik dışı davranış tutumlarının belirlenmesine yönelik olduğu görülmektedir. Bu nedenle yapılan bu çalışma YBS ve BÖTE bölümünde eğitim gören öğrencilerin internet teknolojilerinin kullanımında ki etik dışı davranışların neler olduğunun belirlenmesini inceleyerek alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM: ÖĞRENCİLERİN İNTERNET TEKNOLOJİLERİNİN ETİK KULLANIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma ile Aksaray Üniversitesi, Ahi Evran Üniversitesi ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde BÖTE ve YBS bölümü öğrencilerinin internet teknolojilerini etik kullanım düzeyleri ile ilgili durumlarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda çalışmada birbirini tamamlayan iki bölüm yer almaktadır. Araştırmanın ilk bölümünde bireylerin cinsiyet, sınıf düzeyi, ailelerinin gelir durumu, internete bağlı kalma süreleri, internet kullanım beceri düzeyleri, kişisel bilgisayara sahip olup olmama, web sayfası tasarlayabilme düzeyleri, program yazabilme değişkenleri açısından farklılığın olup olmadığını belirlemek için ilişkisel tarama modeli ile incelenmiştir (Karasar, 2004). Tarama modeli çalışmalarında elde edilen verilerin örneklemin temsil ettiği evrene ilişkin genellemelerin yapılabileceği betimsel bir çalışmadır (Metin, 2015).

Tarama modelleri: Araştırılan olayı, kişiyi veya nesneyi kendi şartları doğrultusunda herhangi bir değişim veya etkileme yapmadan betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2004).

Araştırmada öğrencilerin internet teknolojileri kullanımındaki etik davranış düzeylerinin belirlenmesi ve etik kullanım düzeylerini etkileyen faktörlerin neler olduğunun saptanmasıdır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini BÖTE ve Yönetim Bilişim Sistemleri bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yoluna gidilmiştir.

Araştırmanın örneklemini Aksaray Üniversitesi, Ahi Evran Üniversitesi ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde Yönetim Bilişim Sistemleri ve BÖTE bölümlerinde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Tüm gruplar için belirlenen örnekleme kolay ulaşabilmek için YBS ve BÖTE bölümleri belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleminde Aksaray Üniversitesinden 226 YBS ve 75 BÖTE bölümü öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinden 100 BÖTE bölümü öğrencisi, Ahi Evran Üniversitesinden ise 90 BÖTE bölümü öğrencisi yer almıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Üniversite öğrencilerinin internetin etik kullanım düzeylerini belirlemek için literatürden, bilişim etiğini kapsayan ulusal ve uluslararası düzeyde Türkiye Bilişim Derneği (TBD), Türkiye Bilişim Vakfı (TBV), Türkiye Bilişim Sektörü Derneği (TÜBİDER), Türkiye Etik Enstitüsü (BEE) gibi kuruluşlarca hazırlanan bilişim ve internet etiğine yönelik belge, sözleşme, yönetmelik vb. gibi kaynaklar temelinde, beşli Likert tipinde bir ölçek kullanılmıştır ((1) Hiçbir zaman (2) Çok nadir (3) Bazen (4) Çoğu zaman (5) Her zaman şeklindedir).

Ayrıca bilişim etiği boyutları oluşturulurken Mason (1986) ve Fidan'ın (2016) oluşturdukları bilişim etiği boyutları da dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda “Temel İlkeler”, “Dürüstlük, Güvenlik”, “Sağlıklı İnternet Kullanımı”, “Çevrimiçi Nezaket” ve “Telif Hakkı” boyutları belirlenmiştir. Ayrıca bilişim suçları ve siber zorbalık boyutları ayrı boyut olarak araştırmaya dâhil edilmemiştir. Çünkü bu boyutlara cevap aranması kişinin işlediği siber suçun itirafı niteliğini taşıyacağı düşüncesinden dolayı tercih edilmemiştir. Ayrıca literatür ve uzman görüşleri doğrultusunda ölçeğin nihai hali verilmiştir. Bu ölçekte temel ilkeler boyutuna ait 11 madde, dürüstlük boyutuna ait 7 madde, güvenlik boyutuna ait 6 madde, sağlıklı internet kullanımı boyutuna ait 6 madde, çevrimiçi nezaket boyutuna ait 5 madde ve telif hakkı boyutuna ait 3 madde olmak üzere toplam 38 madde yer almaktadır.

2.4. Verilerin Analizi

Ölçekte yer alan verilerin analizi için SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Alt problemlerin istatistiksel analizleri yapılırken öğrencilerin “İnternet Etik Davranışları” ölçeğine verdikleri yanıtların ortalama, standart sapma değerlerinin hesaplanması için betimleyici analizlerden ve istatistikten yararlanılmıştır.

Öğrencilerin cinsiyeti, kendilerine ait bilgisayarın olup olmama durumu, interneti kullanım amaçları bağımsız değişkenleri ile internet etiği ölçeğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalama puanları ve standart sapmaları dikkate alınarak ilişkisiz (bağımsız) örneklem için T testi (Independent samples t test) yapılmıştır. *T Testi*: İlişkisiz iki örneklemin ortalamaları arasında manidar bir seviyede olup olmadığını saptamak için kullanılır (Büyüköztürk, 2017).

Öğrencilerin sınıf düzeyleri, ailelerinin gelir düzeyleri, internete bağlı kalma süreleri, interneti kullanım düzeyleri, web sayfası tasarlayabilme düzeyleri, program yazabilme düzeyleri bağımsız değişkenleri ile internet etiği ölçeğinden elde edilen aritmetik ortalama puanları ve standart sapmaları dikkate alınmıştır. İki den fazla değişken arasındaki ilişkiyi test etmek için ilişkisiz örneklem için tek faktörlü Varyans Analizi (One Way Anova) yapılmıştır. *Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)*: İki ya da daha çok ilişkisiz örneklem ortalamalarının arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını belirlemek için kullanılır (Büyüköztürk, 2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ÇALIŞMANIN BULGULARI

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama araçları ile elde edilen verilerin her bir alt probleme yönelik olarak istatistiksel teknikler ile yapılan çözümlene sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. İnternet Etik Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi

Konu hakkında literatür detaylı bir şekilde taranmış ve yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda Richard Mason 'un Bilgi Çağının Dört Etik Sorunu (four ethical issues of information age) esrinde belirttiği etik sorunlar ve Mustafa Fidan'ın Bilişim Etiği Boyutlarına Göre Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının İncelenmesi çalışmasında belirttiği etik boyutlar araştırmanın temel boyutlar olarak esas alınmıştır. Literatür araştırıldıktan sonra 127 madde oluşturulmuştur. Oluşturulan 127 maddelik soru havuzunu on uzman tarafından incelenmiştir.

Ana uygulama yapmadan önce, 5'li Likert tipinde tasarlanan ölçek formu ve maddeler üzerindeki olabilecek herhangi bir ifade, anlam, imla sorununa karşı pilot uygulamalar yapılmıştır. Bu uygulama 131 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama esnasında öğrencilerden alınan geri dönüşler ve gözlemler sonucunda düzenleme yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Son aşama olarak 89 soruluk ölçek taslağı oluşturulmuştur.

3.2. Geçerlik Analizi

Oluşturulan soruların ölçülmek istenen davranışın (özellik) nitelik ve nicelik bakımından uygun olup olmadığını kapsayan mantıksal testlerden biridir ve uzman görüşüne başvurulmaktadır. Ölçeğin ölçülmek istenilen davranışları soyut bir kavramı (faktörü) doğru şekilde ölçülebilirliğini gösteren yapı geçerliliği analizi kullanılmıştır. Aynı zamanda yapı geçerliliği analizi faktör analizi olarak ta belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2017).

Tablo 1. =0,05 Anlamlılık Düzeyinde KGO'lar İçin Minimum Değerler.

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	0.99	13	0.54
6	0.99	14	0.51
7	0.99	15	0.49
8	0.78	20	0.42
9	0.75	25	0.37
10	0.62	30	0.33
11	0.59	35	0.31
12	0.56	40+	0.29

Oluşturulan taslak maddeleri “gerekli”, “yararlı/yetersiz”, “gereksiz” olmak üzere üç seçenek olarak uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Maddeleri Gazi Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi’nde görev yapan: 1 Profesör, 3 Doçent, 6 Yardımcı Doçent unvanına sahip 10 uzman kişi tarafından incelenmiştir. Ayrıca oranların istatistiksel olarak anlamlılığı, Tablo 1’de belirtilen değer ile (0.63) karşılaştırılarak elde edilmiştir. Buna göre 0.05 anlamlılık düzeyinde 10 uzman için belirlenen geçerlilik oranı 0.63 olarak bulunmuştur. Hesaplama sonucu, uzman görüşleri ve kapsam geçerlilik oranları doğrultusunda ölçekte yer alan 89 maddeden 51 tanesi çıkartılarak 38 maddelik ölçek formu hazırlanmıştır. Bu doğrultuda ölçek maddelerinin KGİ (I-CVI) 0.8 ile 1.0 aralığında değişmektedir. Ölçeğin kapsam geçerlilik indeksi 0.95 olarak bulunmuş ve Tablo 2’de verilmiştir. Sonuçlar doğrultusunda ölçeğin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Uzman Görüşleri ve Kapsam Geçerlilik Oranları

Madde No	N	ng	Kapsam Geçerlilik Oranı	Madde No	N	ng	Kapsam Geçerlilik Oranı
1	10	10	1	46	10	10	1
2	10	10	1	47	10	6	0.2
3	10	10	1	48	10	10	1
4	10	8	0.6	49	10	10	1
5	10	8	0.6	50	10	5	0
6	10	8	0.6	51	10	5	0
7	10	8	0.6	52	10	6	0.2
8	10	10	1	53	10	6	0.2
9	10	7	0.4	54	10	8	0.6
10	10	7	0.4	55	10	10	1
11	10	7	0.4	56	10	10	1
12	10	6	0.2	57	10	8	0.6
13	10	7	0.4	58	10	10	1
14	10	6	0.2	59	10	10	1
15	10	6	0.2	60	10	10	1
16	10	10	1	61	10	10	1
17	10	10	1	62	10	10	1
18	10	10	1	63	10	7	0.4
19	10	10	1	64	10	10	1
20	10	6	0.2	65	10	9	0.8
21	10	10	1	66	10	9	0.8
22	10	6	0.2	67	10	9	0.8
23	10	10	1	68	10	9	0.8

24	10	10	1	69	10	9	0.8
25	10	4	-0.2	70	10	10	1
26	10	4	-0.2	71	10	9	0.8
27	10	3	-0.4	72	10	10	1
28	10	2	-0.6	73	10	10	1
29	10	2	-0.6	74	10	10	1
30	10	3	-0.4	75	10	10	1
31	10	6	0.2	76	10	10	1
32	10	10	1	77	10	10	1
33	10	10	1	78	10	10	1
34	10	10	1	79	10	10	1
35	10	6	0.2	80	10	9	0.8
36	10	6	0.2	81	10	8	0.6
37	10	10	1	82	10	9	0.8
38	10	10	1	83	10	9	0.8
39	10	10	1	84	10	9	0.8
40	10	7	0.4	85	10	8	0.6
41	10	7	0.4	86	10	8	0.6
42	10	6	0.2	87	10	9	0.8
43	10	6	0.2	88	10	9	0.8
44	10	6	0.2	89	10	10	1
45	10	6	0.2				

Uzman Sayısı: 10

Kapsam Geçerlilik Ölçütü: 0.63

Kapsam Geçerlilik İndeksi: 0.95

3.3. Faktör Analizi Uygulanması ve Bulgular

Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğrencilerinin internet etik kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla; Aksaray Üniversitesi, Ahi Evran Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde öğrenim gören 491 öğrenciye uygulanan anketten elde edilen verilere uygulanan güvenilirlik analizi cronbach alfa değeri 0,916 olan 38 değişkeni anlamlandırabilmek ve daha küçük boyut kazandırabilmek için faktör analizi uygulanmıştır. Uygulanan faktör analizinde ise temel bileşenler yöntemi ve varimax döndürme yöntemi uygulanmıştır. Analiz sonucunda öz değerleri (eigenvalue) birin (>1) üzerinde olan ve toplam varyansın %72.691'ini açıklayan 6 faktör elde edilmiştir.

Faktör analizi ile faktör sayısını belirlemede ki öneriler ve en fazla kullanılan alt sınır, öz değeri 1'den yüksek olan öz değerlerin sayısı kadar olmalıdır. 1 değeri her bir değişkenin varyansı olup, bir faktör en az tek bir değişken kadar varyans açıklıyorsa o faktör alınmalıdır. Ancak öz değer 1 kabul edilebilmesi için faktör sayısının değişken sayısının üçte biri ile altıda biri aralığında olması gereklidir. 38 değişkenin 6 faktöre indirgenmesi ile 3.6 oranında olması alt sınıra yakın olmasından dolayı kabul edilebilir sınırlar aralığında bulunduğu görülmektedir. Öyle ki bu durum toplam varyansın %67'sini açıklayabilecek sayıda temel bileşenler belirlenmeli koşulunu da sağlamaktadır. Uygulanan varimax döndürme yöntemi ile elde edilen sonuçlara göre her bir faktöre en yüksek katkı sağlayan değişkenleri ayrıntılı şekilde Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8'deki gibi gruplandırmak mümkündür.

Tablo 3. Temel İlkeler Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri

I. Faktör: Temel İlkeler	Faktör Yükleri	Öz değeri	Açıklanan Toplam Varyans
		9.61	29.15
M60. Bireylerin bilgisayar kullanırken yaptıkları işleri onlardan habersiz izlemem.	.880		

M62. Yöneticisi olduğum Web sitesinin kullanıcı kayıtlarını başka kişiler ile paylaşmam.	.884
M61. Başkalarına ait şifreleri kırmaya çalışmam.	.842
M59. Bulduğum kurumun bilişim kaynaklarını kişisel işlerim için kullanmam.	.826
M58. Bilgisi veya izni olmaksızın başkaları hakkında bilgi toplamam.	.802
M39. Çevrimiçi oyunlarda hileli yollarla kazanç elde etmem.	.816
M55. Sosyal Medya hesaplarında başkalarının adını kullanarak hesap açmam.	.813
M64. Web sitelerine, yetkili kişilerin izni olmadan gizli bilgiler-linkler yerleştirmem.	.826
M56. Başkalarına ait olan üyelik şifrelerini onların haberi olmadan kullanmam.	.826
M17. Başkalarına kasıtlı olarak virüslü e-posta mesajı göndermem.	.633
M70. İnternette tanımadığım kişiler ile tartışmalarda bulunmam.	.816

İlk faktör toplam varyansın %29.15'ini açıklamakta ve 11 değişken ile ifade edilmektedir. Faktöre en yüksek katkıyı sağlayan bu değişkenler incelendiğinde izinsiz erişim, güvenli olmayan iletişim, siber zorbalık ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle Faktör 1'e Fidan (2016) ve Mason (1986) yapmış oldukları çalışmalarda da belirttikleri gibi "Temel İlkeler" adı verilebilir.

Tablo 4. Dürüstlük Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri

II. Faktör: Dürüstlük	Faktör Yükleri	Öz değeri	Açıklanan Toplam Varyans
		4.02	12.171
M16. Aldığım bir maili, sahibinden izin almadan açık bir ortamda paylaşmam.	.617		
M18. Başkasına ait internet üzerindeki kişisel hesaplara (e-posta, banka hesapları vb.) müdahalede bulunmam.	.630		
M19. Başkasına ait internet bağlantısını, kişinin izni olmadan kullanmam.	.510		
M23. Başkalarının geliştirdiği yazılımları ara yüzünde değişiklikler yaparak kendiminmiş gibi göstermem.	.516		
M21. Üyelik şifrelerimi arkadaşlarımla paylaşmam.	.569		
M24. Başkalarının yaptığı çalışmalarını kaynak göstermeden kullanmam.	.485		
M8. İnternet aracılığı ile toplumsal rahatsızlık veren veya kişilere zarar veren propaganda yapmam.	.462		

İkinci faktör toplam varyansın %12.17'sini açıklamakta ve 7 değişken ile ifade edilmektedir. Faktöre en yüksek katkıyı sağlayan bu değişkenler incelendiğinde izinsiz erişim, güvenli olmayan iletişim, izinsiz paylaşımında bulunma ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle Faktör 2'ye Fidan (2016) ve Mason (1986) yapmış oldukları çalışmalar göz önünde bulundurularak "Dürüstlük" adı verilebilir.

Tablo 5. Güvenlik Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri

III. Faktör: Güvenlik	Faktör Yükleri	Öz değeri	Açıklanan Toplam Varyans
		1.69	5.10
M78. Internet üzerinden yapılan para ve kontör isteklerini dikkate almam.	.871		
M77. Sosyal ağlarda tanımadığım kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini kabul etmem.	.857		
M76. Güvenilir olmayan sitelere üye olmam.	.820		
M79. Sosyal ağlarda yer alan reklamlar üzerinden alışveriş yapmam.	.829		
M89. Kişisel sorunlarımı sosyal paylaşım sitelerindeki kişilerle paylaşmam.	.789		
M46. Tanımadığım kişilerden gelen e-posta eklerini açmam.	.766		

Üçüncü faktör toplam varyansın %5.10'unu açıklamakta ve 6 değişken ile ifade edilmektedir. Faktöre en yüksek katkıyı sağlayan bu değişkenler incelendiğinde mahremiyet, siber zorbalık, güvenli iletişim ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle Faktör 3'e Fidan (2016) ve Mason (1986) yapmış oldukları çalışmalar göz önünde bulundurularak "Güvenlik" adı verilebilir.

Tablo 6. Sağlıklı İnternet Kullanımı Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri

IV. Faktör: Sağlıklı İnternet Kullanımı	Faktör Yükleri	Öz değeri	Açıklanan Toplam Varyans
		3.17	9.61
M73. İnternet kullanmadığım zamanlarda bile sürekli aklımdadır.	.818		
M72. İnternet kullanırken diğer tüm işlerimi unuturum.	.793		
M74. Sabahları uyanır uyanmaz bir an önce internete bağlanma isteği duyarım.	.779		
M75. İnternetin beni esir aldığını düşünürüm.	.748		
M48. İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ederim.	.571		
M49. Yapılması gereken işlerim çoğaldıkça, interneti kullanma isteğim artar.	.573		

Dördüncü faktör toplam varyansın %9.61'ini açıklamakta ve 6 değişken ile ifade edilmektedir. Faktöre en yüksek katkıyı sağlayan bu değişkenler incelendiğinde aşırı internet kullanımı ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle Faktör 4'e Fidan (2016) ve Mason (1986) yapmış oldukları çalışmalar göz önünde bulundurularak "Sağlıklı İnternet Kullanımı" adı verilebilir.

Tablo 7. Çevrimiçi Nezaket Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri

V. Faktör: Çevrimiçi Nezaket	Faktör Yükleri	Öz değeri	Açıklanan Toplam Varyans
		3.15	9.56
M34. İnternette, kişilik özelliklerimi abartmam.	.767		

M38.Gerçek yaşamda insanların yüzüne .639 söyleyemeyeceğim sözleri internet aracılığıyla da söylemem.

M33.Internet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim .589 kurmaya tercih etmem.

M37.Internette kimlik bilgilerimi gizleyerek sınırsız bir .627 özgürlükte hareket etmem.

M32.Internet aracılığı ile bağlantı kurduğum insanlara .501 kendimi iyi ifade edemem.

Beşinci faktör toplam varyansın %9.56'sını açıklamakta ve 5 değişken ile ifade edilmektedir. Faktöre en yüksek katkıyı sağlayan bu değişkenler incelendiğinde bilgi paylaşımı, mahremiyet, iletişim ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle Faktör 5'e Fidan (2016) ve Mason (1986) yapmış oldukları çalışmalar göz önünde bulundurularak "Çevrimiçi Nezaket" adı verilebilir.

Tablo 8. Telif Hakkı Boyutuna Ait Faktör Yük Değerleri

VI. Faktör: Telif Hakkı	Faktör Yükleri	Öz değeri	Açıklanan Toplam Varyans
		2.34	7.1
M1. Bedelini ödemediğim lisanssız yazılımları .852 kullanmam.			
M3. Lisansız yazılımların internette dağıtılmasına .737 yardımcı olmam.			
M2. Sahibinden izin almadan multimedya dosyalarını .726 (video, fotoğraf, resim ve animasyon vb.) kullanmam.			

Altıncı faktör toplam varyansın %7.1'ini açıklamakta ve 3 değişken ile ifade edilmektedir. Faktöre en yüksek katkıyı sağlayan bu değişkenler incelendiğinde izinsiz paylaşımda bulunma, izinsiz bilgi, belge kullanma ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu

nedenle Faktör 6'ya Fidan (2016) ve Mason (1986) yapmış oldukları çalışmalar göz önünde bulundurularak "Telif Hakkı" adı verilebilir.

Ölçekte yer alan 4.,5., 6., 7., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 20., 22., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 35., 36., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 47., 50., 51., 52., 53., 54., 57., 63., 65., 66., 67., 68., 69., 71., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 88. maddelerin yük değerleri kabul edilebilir sınırın altında ya da birden fazla yük değerleri aldıklarından dolayı çıkarılmıştır.

3.4. Güvenirlilik Analizi

Güvenirlilik, kişilerin kendilerine yönlendirilen sorulara verdikleri yanıtlar arasındaki tutarlılıktır. Başka bir deyiş ile ölçülmek istenilen özelliğin ne derece doğru ölçüldüğü ile ilgilidir (Büyüköztürk, 2017).

İnternet etik davranışları ölçeğinin boyutlara göre Cronbach Alfa güvenirlilik katsayıları, temel ilkeler boyutu için 0.959; dürüstlük boyutu için 0.958; güvenlik boyutu için 0.934; sağlıklı internet kullanımı boyutu için 0.871; çevrimiçi nezaket boyutu için 0.805; telif hakkı boyutu için 0.800 bulunmuştur ve ölçekte yer alan tüm maddeler için Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı 0.916 bulunmuştur. Bu sonuçlar neticesinde ölçekte yer alan maddelerin geçerliliklerinin yüksek olduğu ve yeterlilik bakımından öğrencilerin interneti etik kullanım düzeylerini ölçemeye yönelik maddeler olduğu söylenebilir.

3.5. Öğrencilerin İnternet Kullanım Etiğine İlişkin Görüşleri

Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü öğrencilerine uygulanan 38 maddelik ölçek 6 boyut altında toplanarak ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanıp Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14'te belirtilmiştir.

Tablo 9. Temel İlkeler Boyutuna Ait Maddelerin Ortalamaları

I. Boyut: Temel İlkeler	N	Ortalama	Standart Sapma
M1.Başkalarına kasıtlı olarak virüslü e-posta mesajı göndermem.	491	3.57	1.67

M2. Bilgisi veya izni olmaksızın başkaları hakkında bilgi toplamam.	491	3.54	1.59
M3. Bulduğum kurumun bilişim kaynaklarını kişisel işlerim için kullanmam.	491	3.48	1.56
M4. Yöneticisi olduğum Web sitesinin kullanıcı kayıtlarını başka kişiler ile paylaşmam.	491	3.48	1.62
M5. Başkalarına ait olan üyelik şifrelerini onların haberi olmadan kullanmam.	491	3.47	1.69
M6. Web sitelerine, yetkili kişilerin izni olmadan gizli bilgiler-linkler yerleştirmem.	491	3.43	1.61
M7. Sosyal medya hesaplarında başkalarının adını kullanarak hesap açmam.	491	3.42	1.64
M8. Başkalarına ait şifreleri kırmaya çalışmam.	491	3.41	1.63
M9. Bireylerin bilgisayar kullanırken yaptıkları işleri onlardan habersiz izlemem.	491	3.39	1.59
M10. İnternette tanımadığım kişiler ile tartışmalarda bulunmam.	491	3.34	1.59
M11. Çevrimiçi oyunlarda hileli yollarla kazanç elde etmem.	491	2.60	1.69

Tablo 9 incelendiğinde en yüksek ortalamaya [$\bar{X}=3.57$] başkalarına kasıtlı olarak virüslü e-posta mesajı göndermem maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalamanın ise [$\bar{X}=2.60$] çevrimiçi oyunlarda hileli yollarla kazanç elde etmem maddesine ait olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Dürüstlük Boyutuna Ait Maddelerin Ortalamaları

II. Boyut: Dürüstlük	N	Ortalama	Standart Sapma
M12. İnternet aracılığı ile toplumsal veya kişisel zararlar veren propaganda yapmam.	491	3.57	1.63
M13. Başkasına ait internet üzerindeki kişisel hesaplara (e-posta, banka hesapları vb.) müdahalede bulunmam.	491	3.52	1.71
M14. Başkasına ait internet bağlantısını, kişinin izni olmadan kullanmam.	491	3.49	1.63
M15. Başkalarının geliştirdiği yazılımları ara yüzünde değişiklikler yaparak kendiminmiş gibi göstermem.	491	3.47	1.62

M16. Aldığım bir maili, sahibinden izin almadan açık bir ortamda paylaşmam.	491	3.44	1.66
M17. Başkalarının yaptığı çalışmalarını kaynak göstermeden kullanmam.	491	3.33	1.59
M18. Üyelik şifrelerimi arkadaşlarımla paylaşmam.	491	3.43	1.57

Tablo 10 incelendiğinde en yüksek ortalamaya [$\bar{X}=3.57$] internet aracılığı ile toplumsal veya kişilere zararlar veren propaganda yapmam maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama ise [$\bar{X}=3.33$] başkalarının yaptığı çalışmalarını kaynak göstermeden kullanmam maddesine ait olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Güvenlik Boyutuna Ait Maddelerin Ortalaması

III. Boyut: Güvenlik	N	Ortalama	Standart Sapma
M19. Kişisel sorunlarımı sosyal paylaşım sitelerindeki kişilerle paylaşmam.	491	3.42	1.58
M20. İnternet üzerinden yapılan para ve kontör isteklerini dikkate almam.	491	3.34	1.72
M21. Tanımadığım kişilerden gelen e-posta eklerini açmam.	491	3.30	1.62
M22. Güvenilir olmayan sitelere üye olmam.	491	3.26	1.64
M23. Sosyal ağlarda tanımadığım kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini kabul etmem.	491	3.22	1.64
M24. Sosyal ağlarda yer alan reklamlar üzerinden alışveriş yapmam.	491	3.15	1.57

Tablo 11 incelendiğinde en yüksek ortalamaya [$\bar{X}=3.42$] kişisel sorunlarımı sosyal paylaşım sitelerindeki kişilerle paylaşmam maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama ise [$\bar{X}=3.15$] sosyal ağlar da yer alan reklamlar üzerinden alışveriş yapmam maddesine ait olduğu görülmektedir.

Tablo 12. İnterneti Sağlıklı Kullanım Boyutuna Ait Maddelerin Ortalaması

IV. Boyut: Sağlıklı İnternet Kullanımı	N	Ortalama	Standart Sapma
M25. İnternetin beni esir aldığını düşünürüm.	491	3.51	1.47
M26. İnternet kullanmadığım zamanlarda bile sürekli aklımdadır.	491	3.48	1.44

M27. İnternet kullanırken diğer tüm işlerimi unuturum.	491	3.45	1.42
M28. İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ederim.	491	3.41	1.42
M29. Sabahları uyanır uyanmaz bir an önce internete bağlanma isteği duyarım.	491	3.31	1.45
M30. Yapılması gereken işlerim çoğaldıkça, interneti kullanma isteğim artar.	491	3.12	1.41

Tablo 12 incelendiğinde en yüksek ortalamaya [\bar{X} =3.51] internetin beni esir aldığını düşünürüm maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama ise [\bar{X} =3.12] yapılması gereken işlerim çoğaldıkça, interneti kullanma isteğim artar maddesine ait olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Çevrimiçi Nezaket Boyutuna Ait Maddelerin Ortalaması

V. Boyut: Çevrimiçi Nezaket	N	Ortalama	Standart Sapma
M31. İnternette, kişilik özelliklerimi abartmam.	491	3.87	1.38
M32. Gerçek yaşamda insanların yüzüne söyleyemeyeceğim sözleri internet aracılığıyla da söylemem.	491	3.59	1.44
M33. İnternette kimlik bilgilerimi gizleyerek sınırsız bir özgürlükte hareket etmem.	491	3.50	1.53
M34. İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih etmem.	491	3.09	1.64
M35. İnternet aracılığı ile bağlantı kurduğum insanlara kendimi iyi ifade ederim.	491	2.93	1.47

Tablo 13 incelendiğinde en yüksek ortalamaya [\bar{X} =3.87] internette, kişilik özelliklerimi abartmam maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama ise [\bar{X} =2.93] internet aracılığı ile bağlantı kurduğum insanlara kendimi iyi ifade edemem maddesine ait olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Telif Hakkı Boyutuna Ait Maddelerin Ortalaması

VI. Boyut: Telif Hakkı	N	Ortalama	Standart Sapma
M36. Sahibinden izin almadan multimedya dosyalarını (video, fotoğraf, resim ve animasyon vb.) kullanmam.	491	3.33	1.42

M37. Lisansız yazılımların internetten dağıtılmasına yardımcı olmam.	491	2.91	1.42
M38. Bedelini ödemediğim lisanssız yazılımları kullanmam.	491	2.79	1.31

Tablo 14 incelendiğinde en yüksek ortalamaya [$\bar{X}=3.33$] sahibinden izin almadan multimedya dosyalarını (video, fotoğraf, resim ve animasyon vb.) kullanmam maddesine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama ise [$\bar{X}=2.79$] bedelini ödemediğim lisanssız yazılımları kullanmam maddesine ait olduğu görülmektedir.

3.6. Cinsiyetin İnternetin Etik Kullanım Düzeylerine Olan Etkisi

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre internet kullanım etiği ölçeğine ilişkin görüşlerinin ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi analizi yapılmıştır. Tablo 15'te boyutların kız ve erkek katılımcılara göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerinin İnternetin Etik Kullanım Düzeyleri Alt Boyutuna Yönelik İnternet Etik Kullanım Düzeylerinin Cinsiyete Göre t Testi Sonuç Özeti.

Boyut	Ortalamalar (\bar{X})		t	p
	Kadın(N=244)	Erkek(N=247)		
Temel ilkeler	37.29	36.69	4.34	0.67
Dürüstlük	24.84	23.73	1.19	0.23*
Güvenlik	19.87	19.56	3.94	0.69
Sağlıklı İnternet Kullanımı	20.65	19.97	1.10	0.27*
Çevrimiçi Nezaket	17.45	16.57	1.73	0.83
Telif Hakkı	9.53	8.55	3.09	0.02*
Toplam	129.62	125.08	1.71	0.88

Tablo 15'te yer alan verilere göre Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümündeki bayan öğrencilerinin internet kullanımına yönelik temel ilkeler açısından etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.34$, $\bar{X}_{\text{Bayan:244}}=37.29$, $\bar{X}_{\text{Erkek:247}}=36.69$, $p>0.05$] arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Dürüstlük boyutu açısından farkındalık düzeylerinin ortalamalarına bakıldığında [$t_{(491)}=1.19$, $\bar{X}_{\text{Bayan:244}}=24.84$, $\bar{X}_{\text{Erkek:247}}=23.73$, $p>0.05$] bayan ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılığın olmadığı bulunmuştur. Güvenlik boyutu açısından da [$t_{(491)}=3.94$, $\bar{X}_{\text{Bayan:244}}=19.87$, $\bar{X}_{\text{Erkek:247}}=19.56$,

$p > 0.05$)] bayan ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılık yoktur. Diğer bir boyut olan sağlıklı internet kullanımını açısından bakıldığında [$t_{(491)}=1.10$, $\bar{X}_{\text{Bayan:244}}=20.65$, $\bar{X}_{\text{Erkek:247}}=19.97$, $p > 0.05$] bayan ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Benzer bir şekilde çevrimiçi nezaket boyutu açısından da [$t_{(491)}=1.73$, $\bar{X}_{\text{Bayan:244}}=17.45$, $\bar{X}_{\text{Erkek:247}}=16.57$, $p > 0.05$] bayan ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Ancak telif hakkı boyutu açısından farkındalık düzeylerinin ortalamalarına bakıldığında [$t_{(491)}=3.09$, $\bar{X}_{\text{Bayan:244}}=9.53$, $\bar{X}_{\text{Erkek:247}}=8.55$, $p < 0.05$] bayan ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

3.7. Öğrencilerin İnternet Etik Kullanımları ve Sınıf Seviyeleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerine göre internetin etik kullanım düzeylerine ilişkin ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Boyut	Sınıf Seviyesi	N	Ort.	SS.
Temel İlkeler	1	102	35.15	16.58
	2	131	37.09	14.33
	3	116	35.01	15.51
	4	82	40.54	13.31
	Lisans Üstü	60	38.81	16.42
	Toplam	491	36.98	15.28
Dürüstlük	1	102	22.82	11.02
	2	131	23.54	10.19
	3	116	23.67	10.18
	4	82	27.30	8.93
	Lisans Üstü	60	25.40	10.53
	Toplam	491	24.27	10.29
Güvenlik	1	102	18.56	9.03
	2	131	19.47	8.44
	3	116	19.28	8.95
	4	82	21.91	7.37

	Lisans Üstü	60	20.01	8.85
	Toplam	491	19.71	8.60
<i>Sağlıklı İnternet Kullanımı</i>	1	102	19.84	7.18
	2	131	20.38	6.54
	3	116	21.84	6.50
	4	82	18.18	6.23
	Lisans Üstü	60	20.86	7.35
	Toplam	491	20.30	6.80
	<i>Çevrimiçi Nezaket</i>	1	102	16.83
2		131	16.86	5.64
3		116	17.80	5.67
4		82	16.23	4.83
Lisans Üstü		60	17.13	5.55
Toplam		491	17.00	5.64
<i>Telif Hakkı</i>		1	102	8.45
	2	131	9.12	3.56
	3	116	8.57	3.28
	4	82	9.57	3.51
	Lisans Üstü	60	10.00	3.93
	Toplam	491	9.03	3.52
	<i>Toplam</i>	1	102	121.67
2		131	126.48	28.23
3		116	126.19	30.70
4		82	133.75	25.91
Lisans Üstü		60	132.23	32.12
Toplam		491	127.33	29.56

Tablo 16 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri ile sınıf düzeyleri arasında dürüstlük ($\bar{X}_{1.sınıf} = 22.82$ $\bar{X}_{4.sınıf} = 27.30$) ve güvenlik ($\bar{X}_{1.sınıf} = 18.56$ $\bar{X}_{4.sınıf} = 21.91$) boyutlarında sınıf seviyeleri yükseldikçe interneti etik kullanım düzeyleri de artmaktadır. Ancak sağlıklı internet kullanım boyutunda ($\bar{X}_{1.sınıf} = 19.84$ $\bar{X}_{4.sınıf} = 18.18$) sınıf seviyeleri arttıkça interneti etik kullanım düzeylerinde azalma olduğu görülmektedir Telif hakkı

boyutunda ise ($\bar{X}_{1.sınıf}=8.45$ $\bar{X}_{4.sınıf}=9.57$) sınıf seviyeleri yükseldikçe interneti etik kullanım düzeylerinin arttığı görülmektedir Bundan dolayı boyutlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek için Varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. *İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Sınıf Düzeylerinin Varyans Analizi Sonuçları*

Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	f	p
Temel İlkeler	Gruplar arası	2034.495	4	508.624	2.199	.068
	Grup içi	112432.454	486	231.342		
	Toplam	114466.949	490			
Dürüstlük	Gruplar arası	1156.102	4	289.025	2.768	.027*
	Grup içi	50752.672	486	104.429		
	Toplam	51908.774	490			
Güvenlik	Gruplar arası	565.408	4	141.352	1.921	.106
	Grup içi	35758.674	486	73.578		
	Toplam	36324.081	490			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Gruplar arası	685.760	4	171.440	3.789	.005*
	Grup içi	21988.803	486	45.244		
	Toplam	22674.562	490			
Çevrimiçi Nezaket	Gruplar arası	129.318	4	32.329	1.013	.400
	Grup içi	15509.664	486	31.913		
	Toplam	15638.982	490			
Telif Hakkı	Gruplar arası	139.853	4	34.963	2.853	.023*
	Grup içi	5956.411	486	12.256		
	Toplam	6096.265	490			
Toplam	Gruplar arası	8330.201	4	2082.550	2.410	.048
	Grup içi	419939.351	486	864.073		
	Toplam	428269.552	490			

Tablo 17 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde dürüstlük boyutunda $F(4, 486)=2.76$, sağlıklı internet kullanımı boyutunda $F(4, 486)=3.78$, telif hakkı boyutunda $F(4,486)=2.85$, toplamda ise $F(4, 486)=2.41$ anlamlı bir farklılık görülmektedir. Oluşan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla

yapılan Bonferroni testi ile Post Hoc karşılaştırılmasına göre, dürüstlük ve telif hakkı boyutunda 1. ve 4.sınıflar arasında farklılık görülmektedir. İnterneti sağlıklı kullanım boyutunda ise 3. ve 4. sınıf arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir.

3.8. Öğrencilerin İnternet Etik Kullanımlarının Ailelerin Gelir Düzeylerine Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre internetin etik kullanım ölçeğine ilişkin ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 18’ de verilmiştir.

Tablo 18. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Ait Veriler

BOYUT	Aile Gelir Düzeyi	N	Ort.	SS.
Temel İlkeler	1500TL altı	167	35.82	15.82
	1501TL-2500TL	147	36.68	15.13
	2501TL ve üzeri	177	38.34	14.85
	Toplam	491	36.98	15.28
Dürüstlük	1500TL altı	167	24.11	10.30
	1501TL-2500TL	147	24.00	10.50
	2501TL ve üzeri	177	24.65	10.14
	Toplam	491	24.27	10.29
Güvenlik	1500TL altı	167	19.33	9.06
	1501TL-2500TL	147	19.65	8.47
	2501TL ve üzeri	177	20.11	8.30
	Toplam	491	19.71	8.60
Sağlıklı İnternet Kullanımı	1500TL altı	167	21.48	6.48
	1501TL-2500TL	147	19.53	7.11
	2501TL ve üzeri	177	19.83	6.71
	Toplam	491	20.30	6.80
Çevrimiçi Nezaket	1500TL altı	167	17.69	5.67
	1501TL-2500TL	147	16.89	5.80
	2501TL ve üzeri	177	16.44	5.45
	Toplam	491	17.00	5.64

Telif Hakkı	1500TL altı	167	8.76	3.49
	1501TL-2500TL	147	8.99	3.51
	2501TL ve üzeri	177	9.33	3.56
	Toplam	491	9.03	3.52
Toplam	1500TL altı	167	127.22	30.49
	1501TL-2500TL	147	125.77	27.96
	2501TL ve üzeri	177	128.73	30.06
	Toplam	491	127.3	29.56

Tablo 18 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri ile temel ilkeler boyutunda ($\bar{X}_{1500TLaltı} = 35.82$ $\bar{X}_{2501tlveüzeri} = 38.34$), güvenlik boyutunda ($\bar{X}_{1500TLaltı} = 19.33$ $\bar{X}_{2501tlveüzeri} = 20.11$) ve telif hakkı boyutunda ($\bar{X}_{1500TLaltı} = 8.76$ $\bar{X}_{2501tlveüzeri} = 9.33$) ailelerin gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin interneti etik kullanım düzeylerinde artış olduğu görülmektedir. Ancak sağlıklı internet kullanımı boyutunda ($\bar{X}_{1500TLaltı} = 21.48$ $\bar{X}_{2501tlveüzeri} = 19.83$) ve çevrimiçi nezaket boyutunda ($\bar{X}_{1500TLaltı} = 17.69$ $\bar{X}_{2501tlveüzeri} = 16.44$) ailelerin gelir seviyesi arttıkça öğrencilerin interneti etik kullanım düzeylerinde azalma olduğu görülmektedir. Bundan dolayı boyutlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek için Varyans analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. *İnternet Etiği Boyutlarına Göre Faktörlerin Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Ait Varyans Sonuçları*

BOYUT	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	f	p
Temel İlkeler	Gruplar arası	565.035	2	282.51	1.210	.299
	Grup içi	113901.914	488	233.40		
	Toplam	114466.949	490			
Dürüstlük	Gruplar arası	40.199	2	20.09	.189	.828
	Grup içi	51868.575	488	106.28		
	Toplam	51908.774	490			
Güvenlik	Gruplar arası	53.358	2	26.67	.359	.699
	Grup içi	36270.723	488	74.32		
	Toplam	36324.081	490			

Sağlıklı İnternet Kullanımı	Gruplar arası	358.057	2	179.02	3.915	.021*
	Grup içi	22316.505	488	45.73		
	Toplam	22674.562	490			
Çevrimiçi Nezaket	Gruplar arası	136.347	2	68.17	2.146	.118
	Grup içi	15502.635	488	31.76		
	Toplam	15638.982	490			
Telif Hakkı	Gruplar arası	28.046	2	14.02	1.128	.325
	Grup içi	606.,219	488	12.43		
	Toplam	6096.265	490			
Toplam	Gruplar arası	706.087	2	353.04	.403	.669
	Grup içi	427563.465	488	876.15		
	Toplam	428269.552	490			

Tablo 19 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde sağlıklı internet kullanımı boyutunda $F(2, 488) = 3.91$ anlamlı bir farklılık görülmektedir. Oluşan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni testi ile Post Hoc karşılaştırılması yapıldığında sağlıklı internet kullanımı boyutunda gelir düzeyi 1500TL altı ile 1501TL-2500TL arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ve bu farklılık öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri yükseldikçe interneti etik kullanım düzeylerinin azaldığını göstermektedir.

3.9. Öğrencilerin İnternet Kullanım Etiği ve İnternete Bağlı Kalma Süreleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin internete günlük bağlı kalma sürelerine ilişkin ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Sürelerine Ait Veriler

Boyut	Süre	N	Ort.	SS.
Temel İlkeler	1 Saat	58	32.63	17.34
	2-3 saat	53	37.75	16.15
	3-4 saat	71	35.91	15.43
	4-5 saat	100	40.01	15.22
	5 saat ve üzeri	209	36.92	14.20

	Toplam	491	36.98	15.28
Dürüstlük	1 Saat	58	22.55	11.10
	2-3 saat	53	24.39	10.53
	3-4 saat	71	23.73	10.33
	4-5 saat	100	26.01	10.29
	5 saat ve üzeri	209	24.08	9.95
	Toplam	491	24.27	10.29
Güvenlik	1 Saat	58	17.32	9.51
	2-3 saat	53	20.22	8.59
	3-4 saat	71	18.47	8.59
	4-5 saat	100	21.52	8.63
	5 saat ve üzeri	209	19.80	8.20
	Toplam	491	19.71	8.60
Sağlıklı Kullanımı	1 Saat	58	22.50	6.21
	2-3 saat	53	19.58	7.88
	3-4 saat	71	20.14	6.45
	4-5 saat	100	21.28	6.60
	5 saat ve üzeri	209	19.47	6.74
	Toplam	491	20.30	6.80
Çevrimiçi Nezaket	1 Saat	58	18.46	5.59
	2-3 saat	53	16.52	6.67
	3-4 saat	71	17.46	5.21
	4-5 saat	100	17.62	5.56
	5 saat ve üzeri	209	16.27	5.48
	Toplam	491	17.00	5.64
Telif Hakkı	1 Saat	58	9.55	3.33
	2-3 saat	53	9.90	3.75
	3-4 saat	71	9.15	3.28
	4-5 saat	100	9.20	3.80
	5 saat ve üzeri	209	8.55	3.42

	Toplam	491	9.03	3.52
Toplam	1 Saat	58	123.03	33.36
	2-3 saat	53	128.39	30.01
	3-4 saat	71	124.88	29.50
	4-5 saat	100	135.64	31.16
	5 saat ve üzeri	209	125.11	26.97
	Toplam	491	127.33	29.56

Tablo 20 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri ile güvenlik boyutunda ($\bar{X}_{1\text{saat}} = 17.32$ $\bar{X}_{5\text{saatveüzeri}} = 19.80$) öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri arttıkça interneti etik kullanım düzeylerinde bir artış olduğu görülmektedir. Ancak çevrimiçi nezaket boyutunda ($\bar{X}_{1\text{saat}} = 18.46$ $\bar{X}_{5\text{saatveüzeri}} = 16.27$) öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri arttıkça interneti etik kullanım düzeylerinde azalma olduğu görülmektedir. Bundan dolayı boyutlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek için Varyans analizi yapılmıştır ve sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. *İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Sürelerine Ait Varyans Sonuçları*

Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	f	p
Temel İlkeler	Gruplar arası	2124.483	4	531.121	2.298	.058
	Grup içi	112342.466	486	231.157		
	Toplam	114466.949	490			
Dürüstlük	Gruplar arası	502.395	4	125.599	1.187	.315
	Grup içi	51406.379	486	105.774		
	Toplam	51908.774	490			
Güvenlik	Gruplar arası	780.387	4	195.097	2.668	.032*
	Grup içi	35543.694	486	73.135		
	Toplam	36324.081	490			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Gruplar arası	548.337	4	137.084	3.011	.018*
	Grup içi	22126.225	486	45.527		

	Toplam	22674.562	490			
Çevrimiçi Nezaket	Gruplar arası	300.667	4	75.167	2.382	.051
	Grup içi	15338.315	486	31.560		
	Toplam	15638.982	490			
Telif Hakkı	Gruplar arası	106.593	4	26.648	2.162	.072
	Grup içi	5989.671	486	12.324		
	Toplam	6096.265	490			
Toplam	Gruplar arası	9480.793	4	2370.198	2.751	.028
	Grup içi	41878.,758	486	861.705		
	Toplam	428269.552	490			

Tablo 21 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde sağlıklı internet kullanımı boyutunda $F(4, 486) = 3.01$ ve güvenlik boyutunda $F(4, 486) = 2.67$ anlamlı bir farklılık görülmektedir. Oluşan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni testi ile Post Hoc karşılaştırılması yapıldığında güvenlik boyutunda 1 saat ile 4-5 saat aralıklarında farklılık görülmektedir ve bu farklılık öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri arttıkça interneti etik kullanımları arttığı görülmüştür. Ancak sağlıklı internet kullanımı boyutunda ise 1 saat ile 5 saat ve üzeri aralığında anlamlı bir farklılık görülmektedir ve bu farklılık sonucunda öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri yükseldikçe interneti etik kullanım düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin interneti etik kullanımları ile internete bağlı kalma süreleri arasındaki korelasyon sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Öğrencilerin İnternete Bağlı Kalma Süre Düzeylerinin Pearson r Sonuçları

	Temel İlkeler	Dürüstlük	Güvenlik	İnterneti Sağlıklı Kullanma	Çevrimiçi Nezaket	Telif Hakkı
Temel İlkeler	1					
Dürüstlük	.892**	1				
Güvenlik		.856**	1			

Sağlıklı İnternet Kullanımı	.481**	1	
Çevrimiçi Nezaket		.639**	1
Telif Hakkı			.425** 1

Tablo 22’de ki sonuçlara göre; temel ilkeler ile dürüstlük arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r=.892$, $p<0.01$). Benzer şekilde dürüstlük ile güvenlik arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r=.856$, $p<0.01$). Güvenlik ile interneti sağlıklı kullanım arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r=.481$, $p<0.01$). İnterneti sağlıklı kullanım ile çevrimiçi nezaket arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r=.639$, $p<0.01$). Çevrimiçi nezaket ile telif hakkı arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r=.425$, $p<0.01$). Ayrıca en yüksek ortalama temel ilkeler ile dürüstlük boyutu arasında iken, en düşük ortalama çevrimiçi nezaket ile telif hakkı boyutu arasındadır.

3.10. Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanımları ve İnternet Kullanım Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet kullanım becerileri ile internetin etik kullanım düzeylerine ilişkin istatistikler Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnternet Kullanım Düzeylerine Ait Veriler

Boyut	İnternet Kullanım Düzeyi	N	Ort.	SS.
Temel İlkeler	Orta	83	34.67	17.14
	İyi	210	38.00	15.29
	Çok iyi	198	36.88	14.39
	Toplam	491	36.98	15.28
Dürüstlük	Orta	83	22.72	11.03
	İyi	210	24.79	10.18
	Çok iyi	198	24.38	10.06
	Toplam	491	24.27	10.29
Güvenlik	Orta	83	18.09	8.79

		İyi	210	20.07	8.68
		Çok iyi	198	20.01	8.41
		Toplam	491	19.71	8.60
Sağlıklı Kullanımı	Internet	Orta	83	20.98	6.87
		İyi	210	19.99	6.78
		Çok iyi	198	20.35	6.79
		Toplam	491	20.30	6.80
Çevrimiçi Nezaket		Orta	83	17.32	6.26
		İyi	210	17.37	5.51
		Çok iyi	198	16.47	5.49
		Toplam	491	17.00	5.64
Telif Hakkı		Orta	83	9.20	3.71
		İyi	210	8.97	3.37
		Çok iyi	198	9.04	3.61
		Toplam	491	9.03	3.52
Toplam		Orta	83	123.01	31.42
		İyi	210	129.21	29.79
		Çok iyi	198	127.15	28.44
		Toplam	491	127.33	29.56

Tablo 23 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri ile temel ilkeler boyutunda internet kullanım düzeyleri iyi olanların ortalaması ($\bar{X}_{iyi} = 38.00$) internet kullanım düzeyleri orta ve çok iyi ($\bar{X}_{orta} = 34.67$ $\bar{X}_{çokiyi} = 36.88$) olanlara göre daha iyi olduğu görülmektedir. Boyutlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek için Varyans analizi yapılmıştır ve sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. *Internet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Internet Kullanım Düzeylerine Ait Varyans Sonuçları*

Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	f	p
Temel İlkeler	Gruplar arası	663.409	2	331.704	1.422	.242
	Grup içi	113803.540	488	233.204		
	Toplam	114466.949	490			

Dürüstlük	Gruplar arası	259.124	2	129.562	1.224	.295
	Grup içi	51649.650	488	105.839		
	Toplam	51908.774	490			
Güvenlik	Gruplar arası	262.092	2	131.046	1.773	.171
	Grup içi	36061.990	488	73.898		
	Toplam	36324.081	490			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Gruplar arası	59.326	2	29.663	.640	.528
	Grup içi	22615.236	488	46.343		
	Toplam	22674.562	490			
Çevrimiçi Nezaket	Gruplar arası	92.065	2	46.032	1.445	.237
	Grup içi	15546.917	488	31.858		
	Toplam	15638.982	490			
Telif Hakkı	Gruplar arası	3.241	2	1.621	.130	.878
	Grup içi	6093.023	488	12.486		
	Toplam	6096.265	490			
Toplam	Gruplar arası	2303.186	2	1151,593	1.319	.268
	Grup içi	425966.366	488	872.882		
	Toplam	428269.552	490			

Tablo 24 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde temel ilkeler boyutunda $F(2, 488) = 1.42$, dürüstlük boyutunda $F(2, 488) = 1.22$ güvenlik boyutunda $F(2, 488) = 1.77$ sağlıklı internet kullanımını boyutunda $F(2, 488) = 0.64$, çevrimiçi nezaket boyutunda $F(2, 488) = 1.44$, telif hakkı boyutunda $F(2, 488) = 0.13$ anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

3.11. Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanımları ve Kişisel Bilgisayara Sahip Olup Olmama Durumları

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumları ve interneti etik kullanım düzeylerine ilişkin ortalamaları, standart sapmaları ve görüşleri

arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için t testi ile analiz edilmiştir. Tablo 25’de ise boyutların öğrencilerin kişisel bilgisayar sahip olup olmama durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 25. *İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilere Ait Bilgisayarlarının Olup Olmamasına Ait Veriler*

Boyut	Yanıt	N	Ort.	SS	SD	t	p
Temel İlkeler	Hayır	40	37.52	15.50	489	.231	.818
	Evet	451	36.94	15.28			
Dürüstlük	Hayır	40	24.62	10.18	489	.222	.825
	Evet	451	24.24	10.31			
Güvenlik	Hayır	40	19.85	8.46	489	.103	.918
	Evet	451	19.70	8.63			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	40	19.65	7.16	489	.637	.524
	Evet	451	20.36	6.77			
Çevrimiçi Nezaket	Hayır	40	16.90	5.57	489	.124	.902
	Evet	451	17.01	5.66			
Telif Hakkı	Hayır	40	8.92	3.68	489	.213	.832
	Evet	451	9.04	3.51			
Toplam	Hayır	40	127.47	29.27	489	.031	.975
	Evet	451	127.32	29.62			

Tablo 25’de yer alan verilere göre öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumları ile interneti etik kullanımlarına yönelik sırasıyla temel ilkeler ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=0.23$, $\bar{X}_{\text{hayır:40}}=37.52$, $\bar{X}_{\text{Evet:451}}=36.94$, $p>0.05$] arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeyleri [$t_{(491)}=0.22$, $\bar{X}_{\text{hayır:40}}=24.62$, $\bar{X}_{\text{Evet:451}}=24.24$, $p>0.05$] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeyleri [$t_{(491)}=0.10$, $\bar{X}_{\text{hayır:40}}=19.85$, $\bar{X}_{\text{Evet:451}}=19.70$, $p>0.05$] arasında, Sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeyleri [$t_{(491)}=0.63$, $\bar{X}_{\text{hayır:40}}=19.65$, $\bar{X}_{\text{Evet:451}}=20.36$, $p>0.05$] arasında, Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeyleri [$t_{(491)}=0.12$, $\bar{X}_{\text{hayır:40}}=16.90$, $\bar{X}_{\text{Evet:451}}=17.01$, $p>0.05$] arasında, Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeyleri [$t_{(491)}=0.21$, $\bar{X}_{\text{hayır:40}}=8.92$, $\bar{X}_{\text{Evet:451}}=9.04$, $p>0.05$] arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

3.12. Öğrencilerin İnternetin Etik Kullanımları ve Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeylerine göre ölçüğe ilişkin görüşlerinin ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeylerine Ait Veriler

Boyut	Düzyey	N	Ort.	SS.
Temel İlkeler	Hiç Bilmiyorum	91	39.53	15.63
	Düşük	81	37.13	14.64
	Orta	192	35.65	15.34
	İyi	101	37.26	15.67
	Çok iyi	26	36.42	13.87
	Toplam	491	36.98	15.28
Dürüstlük	Hiç Bilmiyorum	91	25.95	10.42
	Düşük	81	24.18	10.19
	Orta	192	23.25	10.32
	İyi	101	24.61	10.25
	Çok iyi	26	25.00	9.88
	Toplam	491	24.27	10.29
Güvenlik	Hiç Bilmiyorum	91	20.59	8.92
	Düşük	81	19.29	8.20
	Orta	192	18.99	8.53
	İyi	101	20.46	8.78
	Çok iyi	26	20.34	8.63
	Toplam	491	19.71	8.60
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hiç Bilmiyorum	91	21.00	6.58
	Düşük	81	18.93	6.84
	Orta	192	20.84	6.62
	İyi	101	19.81	7.20
	Çok iyi	26	20.11	6.80
	Toplam	491	20.30	6.80

Çevrimiçi Nezaket	Hiç Bilmiyorum	91	17.19	5.55
	Düşük	81	16.95	5.70
	Orta	192	17.22	5.56
	İyi	101	16.51	5.83
	Çok iyi	26	16.76	5.98
	Toplam	491	17.00	5.64
Telif Hakkı	Hiç Bilmiyorum	91	9.63	3.65
	Düşük	81	9.65	3.50
	Orta	192	8.95	3.34
	İyi	101	8.55	3.61
	Çok iyi	26	7.53	3.61
	Toplam	491	9.03	3.52
Toplam	Hiç Bilmiyorum	91	133.92	31.22
	Düşük	81	126.16	27.85
	Orta	192	124.92	29.40
	İyi	101	127.22	29.03
	Çok iyi	26	126.19	30.87
	Toplam	491	127.33	29.56

Tablo 26 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri ile temel ilkeler boyutu arasında öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeyleri hiç bilmiyorum olanların ortalaması ($\bar{X}_{\text{Hiçbilmiyorum}} = 39.53$) düşük, orta, iyi ve çok iyi ($\bar{X}_{\text{Düşük}} = 37.13$, $\bar{X}_{\text{Orta}} = 35.65$, $\bar{X}_{\text{İyi}} = 37.26$, $\bar{X}_{\text{Çokiyi}} = 36.42$) olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Boyutlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek için Varyans analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. *İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Web Sayfası Tasarlayabilme Düzeylerine Ait Varyans Sonuçları*

Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	f	p
Temel İlkeler	Gruplar arası	953.079	4	238.270	1.020	.396
	Grup içi	113513.870	486	233.568		
	Toplam	114466.949	490			

Dürüstlük	Gruplar arası	484.787	4	121.197	1.145	.334
	Grup içi	51423.987	486	105.811		
	Toplam	51908.774	490			
Güvenlik	Gruplar arası	251.228	4	62.807	.846	.496
	Grup içi	36072.853	486	74.224		
	Toplam	36324.081	490			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Gruplar arası	276.479	4	69.120	1.500	.201
	Grup içi	22398.083	486	46.087		
	Toplam	22674.562	490			
Çevrimiçi Nezaket	Gruplar arası	38.980	4	9.745	.304	.876
	Grup içi	15600.002	486	32.099		
	Toplam	15638.982	490			
Telif Hakkı	Gruplar arası	146.921	4	36.730	3.000	.018*
	Grup içi	5949.344	486	12.241		
	Toplam	6096.265	490			
Toplam	Gruplar arası	5214.548	4	1303.637	1.498	.202
	Grup içi	423055.004	486	870.484		
	Toplam	428269.552	490			

Tablo 27 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeyleri ile interneti etik kullanımına yönelik telif hakkı boyutunda $F(4, 486) = 3.00$ anlamlı bir farklılık görülmektedir. Ancak öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme düzeyleri ile interneti etik kullanımına yönelik temel ilkeler boyutunda $F(4, 486) = 1.02$, dürüstlük boyutunda $F(4, 486) = 1.14$, güvenlik boyutunda $F(4, 486) = 0.84$, sağlıklı internet kullanımı boyutunda $F(4, 486) = 1.50$, çevrimiçi nezaket boyutunda $F(4, 486) = 0.30$ anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

3.13. Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanımları ve Program Yazabilme Düzeyleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin herhangi bir programlama dilinde program yazabilme düzeylerine göre internet etik kullanım düzeylerine ait ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Program Yazabilme Düzeylerine Ait Veriler

Boyut	Düzy	N	Ort.	SS.
-------	------	---	------	-----

Temel İlkeler	Hiç Bilmiyorum	125	37.74	16.40
	Düşük	106	37.11	14.04
	Orta	190	36.41	15.10
	İyi	60	36.38	15.87
	Çok iyi	10	40.90	15.14
	Toplam	491	36.98	15.28
Dürüstlük	Hiç Bilmiyorum	125	24.76	10.97
	Düşük	106	23.60	9.34
	Orta	190	24.02	10.32
	İyi	60	24.60	10.42
	Çok iyi	10	28.30	10.46
	Toplam	491	24.27	10.29
Güvenlik	Hiç Bilmiyorum	125	19.74	9.23
	Düşük	106	20.00	8.14
	Orta	190	19.28	8.33
	İyi	60	20.10	9.08
	Çok iyi	10	22.00	8.69
	Toplam	491	19.71	8.60
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hiç Bilmiyorum	125	20.79	7.10
	Düşük	106	19.17	6.87
	Orta	190	20.81	6.33
	İyi	60	19.63	7.21
	Çok iyi	10	20.70	7.83
	Toplam	491	20.30	6.80
Çevrimiçi Nezaket	Hiç Bilmiyorum	125	17.77	5.61
	Düşük	106	16.17	5.37
	Orta	190	17.05	5.65
	İyi	60	16.65	6.06
	Çok iyi	10	17.30	6.12
	Toplam	491	17.00	5.64

Telif Hakkı	Hiç Bilmiyorum	125	9.40	3.64
	Düşük	106	9.34	3.49
	Orta	190	9.01	3.32
	İyi	60	7.80	3.79
	Çok iyi	10	9.20	3.58
	Toplam	491	9.03	3.52
Toplam	Hiç Bilmiyorum	125	130.22	32.24
	Düşük	106	125.43	27.10
	Orta	190	126.60	29.23
	İyi	60	125.16	28.58
	Çok iyi	10	138.40	32.25
	Toplam	491	127.33	29.56

Tablo 28 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri ile temel ilkeler boyutu arasında öğrencilerin program yazabilme düzeyleri çok iyi olanların ortalaması ($\bar{X}_{\text{Çokiyi}}=40.90$) hiç bilmiyorum, düşük, orta ve iyi ($\bar{X}_{\text{Hiçbilmiyorum}}=37.74$, $\bar{X}_{\text{Düşük}}=37.11$, $\bar{X}_{\text{Orta}}=36.41$, $\bar{X}_{\text{İyi}}=36.38$) olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde dürüstlük boyutunda öğrencilerin program yazabilme düzeyleri çok iyi olanların ortalaması ($\bar{X}_{\text{Çokiyi}}=28.30$) hiç bilmiyorum, düşük, orta ve iyi ($\bar{X}_{\text{Hiçbilmiyorum}}=24.76$, $\bar{X}_{\text{Düşük}}=23.60$, $\bar{X}_{\text{Orta}}=24.02$, $\bar{X}_{\text{İyi}}=24.60$) olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı şekilde güvenlik boyutunda öğrencilerin program yazabilme düzeyleri çok iyi olanların ortalaması ($\bar{X}_{\text{Çokiyi}}=22.00$) hiç bilmiyorum, düşük, orta ve iyi ($\bar{X}_{\text{Hiç bilmiyorum}}=19.74$, $\bar{X}_{\text{Düşük}}=20.00$, $\bar{X}_{\text{Orta}}=19.28$, $\bar{X}_{\text{İyi}}=20.10$) olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Telif hakkı boyutunda ise öğrencilerin program yazabilme düzeyleri iyi olanların ortalaması ($\bar{X}_{\text{İyi}}=7.80$) hiç bilmiyorum, düşük, orta, çok iyi ($\bar{X}_{\text{Hiçbilmiyorum}}=9.40$, $\bar{X}_{\text{Düşük}}=9.34$, $\bar{X}_{\text{Orta}}=9.01$, $\bar{X}_{\text{Çokiyi}}=9.20$) olanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını görmek için Varyans analizi yapılmıştır ve sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. *Internet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Program Yazabilme Düzeylerine Ait Varyans Sonuçları*

Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	f	p
Temel İlkeler	Gruplar arası	311.437	4	77.859	.331	.857
	Grup içi	114155.512	486	234.888		

	Toplam	114466.949	490			
Dürüstlük	Gruplar arası	258.728	4	64.682	.609	.657
	Grup içi	51650.046	486	106.276		
	Toplam	51908.774	490			
Güvenlik	Gruplar arası	104.804	4	26.201	.352	.843
	Grup içi	36219.278	486	74.525		
	Toplam	36324.081	490			
Sağlıklı Internet Kullanımı	Gruplar arası	241.163	4	60.291	1.306	.267
	Grup içi	22433.399	486	46.159		
	Toplam	22674.562	490			
Çevrimiçi Nezaket	Gruplar arası	155.546	4	38.887	1.221	.301
	Grup içi	15483.435	486	31.859		
	Toplam	15638.982	490			
Telif Hakkı	Gruplar arası	119.001	4	29.750	2.419	.048*
	Grup içi	5977.264	486	12.299		
	Toplam	6096.265	490			
Toplam	Gruplar arası	3035.453	4	758.863	.867	.483
	Grup içi	425234.099	486	874.967		
	Toplam	428269.552	490			

Tablo 29 incelendiğinde öğrencilerin interneti etik kullanım düzeyleri $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde telif hakkı boyutunda $F(4, 486) = 2.41$ anlamlı bir farklılık görülmektedir. Oluşan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Bonferroni testi ile Post Hoc karşılaştırılması yapıldığında telif hakkı boyutunda program yazabilme seviyesi hiç olmayanlar ile iyi olanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ve bu farklılık öğrencilerin program yazabilme seviyeleri arttıkça interneti etik kullanım düzeylerinin azaldığı bulunmuştur. Ancak temel ilkeler boyutunda $F(4, 486) = 0.33$, dürüstlük boyutunda $F(4, 486) = 0.60$, güvenlik boyutunda $F(4, 486) = 0.35$, sağlıklı internet kullanımı boyutunda $F(4, 486) = 1.30$, çevrimiçi nezaket boyutunda $F(4, 486) = 1.22$ anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

3.14. Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanımları ve İnterneti Kullanım Amaçları Arasındaki İlişki

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti kullanım düzeyleri ile kullanım amaçlarına ilişkin ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti En Çok Hangi Amaca Yönelik Kullandığına Yönelik Veriler

Seçenek	Durum	N	Ort.	SS	sd	t	p
Arkadaşlarla İletişim	Hayır	54	138.11	22.66	489	2.860	.004*
	Evet	437	126.00	30.06			
Oyun oynama	Hayır	412	125.87	30.60	489	2.512	.012*
	Evet	79	134.94	21.99			
Haber okuma/izleme	Hayır	148	129.60	25.36	489	1.119	.264
	Evet	343	126.35	31.18			
Sosyal Ağlarda Paylaşımında Bulunma	Hayır	269	121.90	31.79	489	4.569	.000*
	Evet	222	133.91	25.14			
Bilgi/Ödev Arama	Hayır	321	120.14	29.22	489	7.846	.000*
	Evet	170	140.90	25.16			
Müzik, Film İzleme/İndirme	Hayır	126	127.35	24.39	489	.009	.993
	Evet	365	127.32	31.18			
Yeni Arkadaşlar Edinme	Hayır	252	135.56	25.88	489	6.601	.000*
	Evet	239	118.66	30.75			
Alışveriş Yapma	Hayır	219	130.90	27.38	489	2.411	.016*
	Evet	272	124.46	30.96			
Diğer	Hayır	476	127.24	29.65	489	.398	.690
	Evet	15	130.33	27.37			

Tablo 30 incelendiğinde öğrencilerin interneti kullanım amaçlarını belirlemek için bağımsız t testi yapılmıştır. Bulgular neticesinde arkadaşlarla iletişim kurma durumu ortalamaları [$t_{(491)}=2.86$, $\bar{X}_{\text{Hayır:54}}=138.11$, $\bar{X}_{\text{Evet:451}}=126.00$, $p < 0.05$] arasında, Oyun Oynama durumu

ortalamları [$t_{(491)}=2.51$, $\bar{X}_{\text{hayır:412}}=125.87$, $\bar{X}_{\text{Evet:79}}=134.94$, $p < 0.05$] arasında, Sosyal Ağlarda Paylaşımında Bulunma durumu ortalamaları [$t_{(491)}=1.11$, $\bar{X}_{\text{hayır:148}}=129.60$, $\bar{X}_{\text{Evet:343}}=126.35$, $p < 0.05$] arasında, Bilgi/ödev Arama durumu ortalamaları [$t_{(491)}=7.84$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=120.14$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=140.90$, $p < 0.05$] arasında, Yeni Arkadaş Edinme durumu ortalamaları [$t_{(491)}=6.60$, $\bar{X}_{\text{hayır:252}}=135.56$, $\bar{X}_{\text{Evet:239}}=118.66$, $p < 0.05$] arasında, Alışveriş Yapma durumu ortalamaları [$t_{(491)}=2.41$, $\bar{X}_{\text{hayır:219}}=130.90$, $\bar{X}_{\text{Evet:272}}=124.46$, $p < 0.05$] arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ayrıca öğrencilerin interneti arkadaşları ile iletişim kurma ve sosyal ağlarda (Facebook, Twitter vb.) paylaşımlarda bulunma amacı ile tercih edenler interneti etik kullanım düzeylerini olumlu bir şekilde etkilemiştir. Ancak interneti oyun oynamak için tercih edenler telif hakkı açısından, haber okuma/izleme için tercih edenler dürüstlük ve güvenlik boyutları, tercihini bilgi/ödev arama olarak seçenler ise interneti sağlıklı kullanım, çevrimiçi nezaket boyutlarını tercih edenler interneti etik kullanım düzeylerini olumsuz etkilemiştir. Ancak interneti yeni arkadaşlar edinme ve diğer amaçlar için kullananlar ise tüm boyutları olumlu bir şekilde etkilemişlerdir. İnterneti müzik, film izleme/indirme için kullananlar temel ilkeler, dürüstlük, güvenlik, interneti sağlıklı kullanımı boyutlarını, interneti alışveriş yapma amaçlı olarak kullananlar ise telif hakkı boyutunu olumsuz bir şekilde etkilemişlerdir.

3.14.1. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Arkadaşları İle İletişim Kurma Amacına Ait t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti arkadaşları ile iletişim kurma amacına yönelik düzeylerine ait t-testi sonuçları Tablo 31’de belirtilmiştir.

Tablo 31. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Arkadaşları İle İletişim Kurma Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Arkadaşlar ile iletişim Kurma	N	Ort.	SS	sd	t	p
Temel İlkeler	Hayır	54	43.18	10.32	489	3.187	.002*
	Evet	437	36.22	15.62			
Dürüstlük	Hayır	54	29.12	6.89	489	3.719	.000*
	Evet	437	23.67	10.48			
Güvenlik	Hayır	54	22.37	6.67	489	2.414	.016*

	Evet	437	19.38	8.77			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	54	18.35	6.76	489	2.249	.025*
	Evet	437	20.54	6.77			
Çevrimiçi Nezaket	Hayır	54	15.01	5.12	489	2.759	.006*
	Evet	437	17.25	5.66			
Telif Hakkı	Hayır	54	10.05	3.29	489	2.255	.025*
	Evet	437	8.91	3.53			
Toplam	Hayır	54	138.11	22.66	489	2.860	.004
	Evet	437	126.00	30.06			

Tablo 31’de yer alan verilere göre öğrencilerin interneti arkadaşları ile iletişim kurma amacına yönelik durumları ile interneti etik kullanımına yönelik sırasıyla temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=3.18$, $\bar{X}_{\text{hayır:54}}=43.18$, $\bar{X}_{\text{Evet:437}}=36.22$, $p < 0.05$] arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=3.71$, $\bar{X}_{\text{hayır:54}}=29.12$, $\bar{X}_{\text{Evet:437}}=23.67$, $p < 0.05$] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.41$, $\bar{X}_{\text{hayır:54}}=22.37$, $\bar{X}_{\text{Evet:437}}=19.38$, $p < 0.05$] arasında, Sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.24$, $\bar{X}_{\text{hayır:54}}=18.35$, $\bar{X}_{\text{Evet:437}}=20.54$, $p < 0.05$] arasında, Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.75$, $\bar{X}_{\text{hayır:54}}=15.01$, $\bar{X}_{\text{Evet:437}}=17.25$, $p < 0.05$] arasında, Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.25$, $\bar{X}_{\text{hayır:54}}=10.05$, $\bar{X}_{\text{Evet:437}}=8.91$, $p < 0.05$] arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bireylerin arkadaşlarla iletişim kurma amaçlı internet kullanım düzeyleri etik açıdan interneti etik kullanım düzeylerini sağlıklı internet kullanımı ve çevrimiçi nezaket boyutlarını pozitif yönde etkilerken, temel ilkeler, dürüstlük, telif hakkı ve güvenlik boyutları açısından ise negatif yönde etkilediği söylenebilir.

3.14.2. İnternet Etik Kullanımı Düzeylerine ve Öğrencilerin İnterneti Oyun Oynama Amacına İlişkin t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti oyun oynama düzeylerine ait t-testi sonuçları Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Oyun Oynama Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Oyun Oynama	N	Ort.	SS	sd	t	p
Temel İlkeler	Hayır	412	35.77	15.86	489	4.088	.000*
	Evet	79	43.32	9.62			
Dürüstlük	Hayır	412	23.65	10.67	489	3.093	.002*
	Evet	79	27.53	7.20			
Güvenlik	Hayır	412	19.02	8.86	489	4.140	.000*
	Evet	79	23.32	6.00			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	412	20.90	6.80	489	4.497	.000*
	Evet	79	17.21	5.92			
Çevrimiçi Nezaket	Hayır	412	17.53	5.60	489	4.812	.000*
	Evet	79	14.26	5.06			
Telif Hakkı	Hayır	412	8.99	3.62	489	.659	.510
	Evet	79	9.27	2.95			
Toplam	Hayır	412	125.87	30.60	489	2.512	.012
	Evet	79	134.94	21.99			

Tablo 32’de yer alan verilere göre öğrencilerin interneti oyun oynama amacına yönelik durumları ile interneti etik kullanımına yönelik sırasıyla temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.08$, $\bar{X}_{\text{hayır:412}}=35.77$, $\bar{X}_{\text{Evet:79}}=43.32$, $p < 0.05$] arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=3.09$, $\bar{X}_{\text{hayır:412}}=23.65$, $\bar{X}_{\text{Evet:79}}=27.53$, $p < 0.05$] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.14$, $\bar{X}_{\text{hayır:412}}=19.02$, $\bar{X}_{\text{Evet:79}}=23.32$, $p < 0.05$] arasında, Sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.49$, $\bar{X}_{\text{hayır:412}}=20.90$, $\bar{X}_{\text{Evet:79}}=17.21$, $p < 0.05$] arasında, Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.81$, $\bar{X}_{\text{hayır:412}}=17.53$, $\bar{X}_{\text{Evet:79}}=14.26$, $p < 0.05$] arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ancak telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=0.65$, $\bar{X}_{\text{hayır:412}}=8.99$, $\bar{X}_{\text{Evet:79}}=9.27$, $p > 0.05$] anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Aynı zamanda interneti oyun oynamak için tercih edenler telif hakkı boyutunu olumlu bir şekilde etkilemişlerdir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bireylerin oyun oynama amaçlı internet kullanım düzeyleri etik açıdan interneti etik kullanım

düzeylerini temel ilkeler, dürüstlük ve güvenlik boyutlarını pozitif yönde etkilerken, sağlıklı internet kullanımı ve çevrimiçi nezaket boyutları açısından ise negatif yönde etkilediği söylenebilir.

3.14.3. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Haber Okuma/İzleme Amacına Ait t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti haber okuma/izleme düzeylerine ait t-testi sonucu Tablo 33’de verilmiştir.

Tablo 33. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin Haber Okuma/İzleme Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Haber Okuma/İzleme	N	Ort.	SS	sd	t	p
Temel İlkeler	Hayır	148	39.70	12.31	489	2.599	.010*
	Evet	343	35.81	16.27			
Dürüstlük	Hayır	148	25.31	8.88	489	1.470	.142
	Evet	343	23.83	10.82			
Güvenlik	Hayır	148	20.87	7.20	489	1.961	.050
	Evet	343	19.21	9.11			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	148	18.90	6.73	489	3.025	.003*
	Evet	343	20.91	6.75			
Çevrimiçi Nezaket	Hayır	148	15.01	5.22	489	5.272	.000*
	Evet	343	17.86	5.61			
Telif Hakkı	Hayır	148	9.79	3.20	489	3.159	.002*
	Evet	343	8.71	3.61			
Toplam	Hayır	148	129.60	25.36	489	1.119	.264
	Evet	343	126.35	31.18			

Tablo 33’de yer alan verilere göre öğrencilerin interneti haber okuma/izleme amacına yönelik kullanım durumları ile interneti etik kullanım düzeylerine yönelik temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.59$, $\bar{X}_{\text{hayır:148}}=39.70$, $\bar{X}_{\text{Evet:343}}=35.81$, $p<0.05$] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=1.96$, $\bar{X}_{\text{hayır:148}}=20.87$, $\bar{X}_{\text{Evet:343}}=19.21$, $p<0.05$] arasında, Sağlıklı internet

kullanımı ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=3.02$, $\bar{X}_{\text{hayır:148}}=18.90$, $\bar{X}_{\text{Evet:343}}=20.91$, $p<0.05$] arasında, Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=5.27$, $\bar{X}_{\text{hayır:148}}=15.01$, $\bar{X}_{\text{Evet:343}}=17.86$, $p<0.05$] arasında, Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=3.15$, $\bar{X}_{\text{hayır:148}}=9.79$, $\bar{X}_{\text{Evet:343}}=8.71$, $p<0.05$] arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ancak Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=14.70$, $\bar{X}_{\text{hayır:148}}=25.31$, $\bar{X}_{\text{Evet:343}}=23.83$, $p>0.05$] arasında anlamlı farklılık görülmemektedir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bireylerin haber okuma/izleme amaçlı internet kullanım düzeyleri etik açıdan interneti etik kullanım düzeylerini sağlıklı internet kullanımı ve çevrimiçi nezaket boyutlarını pozitif yönde etkilerken, temel ilkeler, güvenlik, telif hakkı açısından ise negatif yönde etkilediği söylenebilir.

3.14.4. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Sosyal Ağlarda Paylaşımında Bulunma Amacına Ait t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti sosyal ağlarda paylaşımında bulunma düzeylerine ait t-testi sonuçları Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Sosyal Ağlarda Paylaşımında Bulunmak Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Sosyal Ağlarda Paylaşımında Bulunma	N	Ort.	SS	sd	t	p
Temel İlkeler	Hayır	269	33.79	16.95	489	5.233	.000*
	Evet	222	40.86	11.91			
Dürüstlük	Hayır	269	22.19	11.09	489	5.056	.000*
	Evet	222	26.80	8.59			
Güvenlik	Hayır	269	18.02	9.33	489	4.895	.000*
	Evet	222	21.76	7.13			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	269	21.40	6.98	489	4.009	.000*
	Evet	222	18.97	6.34			
Çevrimiçi Nezaket	Hayır	269	18.15	5.86	489	5.073	.000*
	Evet	222	15.61	5.05			

Telif Hakkı	Hayır	269	8.32	3.62	489	5.042	.000*
	Evet	222	9.90	3.20			
Toplam	Hayır	269	121.90	31.79	489	4.569	.000
	Evet	222	133.91	25.14			

Tablo 34’te yer alan verilere göre öğrencilerin interneti sosyal ağlarda paylaşımında bulunma amacına yönelik kullanım durumları ile interneti etik kullanım düzeylerine yönelik temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=5.23$, $\bar{X}_{\text{hayır:269}}=33.79$, $\bar{X}_{\text{Evet:222}}=40.86$, $p<0.05$] arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=5.05$, $\bar{X}_{\text{hayır:269}}=22.19$, $\bar{X}_{\text{Evet:222}}=26.80$, $p<0.05$] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.89$, $\bar{X}_{\text{hayır:269}}=18.02$, $\bar{X}_{\text{Evet:222}}=21.76$, $p<0.05$] arasında, Sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.00$, $\bar{X}_{\text{hayır:269}}=21.40$, $\bar{X}_{\text{Evet:222}}=18.97$, $p<0.05$] arasında, Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=5.07$, $\bar{X}_{\text{hayır:269}}=18.15$, $\bar{X}_{\text{Evet:222}}=15.61$, $p<0.05$] arasında, Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=5.04$, $\bar{X}_{\text{hayır:269}}=8.32$, $\bar{X}_{\text{Evet:222}}=9.90$, $p<0.05$] arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Aynı zamanda tercih edenlerin lehine tüm alt boyutları etkilediği bulunmuştur. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bireylerin sosyal ağlarda paylaşımında bulunma amaçlı internet kullanım düzeyleri etik açıdan interneti etik kullanım düzeylerini güvenlik, temel ilkeler, telif hakkı ve dürüstlük boyutlarını pozitif yönde etkilerken, sağlıklı internet kullanımı ve çevrimiçi nezaket boyutları açısından ise negatif yönde etkilediği söylenebilir.

3.14.5. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Bilgi/Ödev

Arama Amacına Ait t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin interneti bilgi/ödev arama düzeylerine ait t-testi sonuçları Tablo 35’de verilmiştir.

Tablo 35. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Bilgi/Ödev Arama Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Bilgi/Ödev Arama	N	Ort.	SS	sd	t	p
-------	------------------	---	------	----	----	---	---

Temel İlkeler	Hayır	321	33.80	15.85	489	6.619	.000*
	Evet	170	43.00	12.07			
Dürüstlük	Hayır	321	21.87	10.63	489	7.512	.000*
	Evet	170	28.82	7.83			
Güvenlik	Hayır	321	17.89	8.73	489	6.736	.000*
	Evet	170	23.15	7.23			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	321	20.60	6.89	489	1.344	.180
	Evet	170	19.74	6.61			
Çevrimiçi Nezaket	Hayır	321	17.17	6.06	489	.924	.356
	Evet	170	16.68	4.77			
Telif Hakkı	Hayır	321	8.79	3.68	489	2.089	.037*
	Evet	170	9.49	3.17			
Toplam	Hayır	321	120.14	29.22	489	7.846	.000
	Evet	170	140.90	25.16			

Tablo 35’de yer alan verilere göre öğrencilerin interneti bilgi/ödev arama amacına yönelik durumları ile interneti etik kullanımlarına yönelik temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=6.61$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=33.80$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=43.00$, $p<0.05$] arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=7.51$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=21.87$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=28.82$, $p<0.05$] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=6.73$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=17.89$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=23.15$, $p<0.05$] arasında, Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.08$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=8.79$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=9.49$, $p<0.05$] arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ancak sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=1.34$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=20.60$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=19.74$, $p>0.05$] arasında ve Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=0.92$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=17.17$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=16.68$, $p>0.05$] arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bireylerin haber okuma/izleme amaçlı internet kullanım düzeyleri etik açıdan interneti etik kullanım düzeylerini temel ilkeler, güvenlik, telif hakkı ve dürüstlük boyutlarını pozitif yönde etkilediği söylenebilir.

3.14.6. İnternet Etiği Boyutlarına Göre ğrencilerin İnterneti Müzik, Film İzleme/İndirme Amacına Ait t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin müzik, film izleme/indirme düzeylerine ait t-testi sonuçları Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36. İnternet Etiği Boyutlarına Göre ğrencilerin İnterneti Müzik, Film İzleme/indirme Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Müzik, film izleme/indirme	N	Ort.	SS	sd	t	p
Temel İlkeler	Hayır	126	37.92	11.38	489	.799	.424
	Evet	365	36.66	16.41			
Dürüstlük	Hayır	126	24.78	8.492	489	.641	.522
	Evet	365	24.10	10.84			
Güvenlik	Hayır	126	20.16	6.97	489	.683	.495
	Evet	365	19.55	9.11			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	126	19.38	6.39	489	1.777	.076
	Evet	365	20.62	6.91			
Çevrimiçi Nezaket	Hayır	126	15.20	5.00	489	4.218	.000*
	Evet	365	17.62	5.73			
Telif Hakkı	Hayır	126	9.88	3.24	489	3.167	.002*
	Evet	365	8.74	3.57			
Toplam	Hayır	126	127.35	24.39	489	.009	.993
	Evet	365	127.32	31.18			

Tablo 36’da yer alan verilere göre öğrencilerin interneti müzik, film izleme/indirme amacına yönelik durumları ile interneti etik kullanımlarına yönelik temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=0.79$, $\bar{X}_{\text{hayır:126}}=37.92$, $\bar{X}_{\text{Evet:365}}=36.66$, $p>0.05$)] arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=0.64$, $\bar{X}_{\text{hayır:126}}=24.78$, $\bar{X}_{\text{Evet:365}}=24.10$, $p>0.05$)] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=0.68$, $\bar{X}_{\text{hayır:126}}=20.16$, $\bar{X}_{\text{Evet:365}}=19.55$, $p>0.05$)] arasında, Sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=1.77$, $\bar{X}_{\text{hayır:126}}=19.38$, $\bar{X}_{\text{Evet:365}}=20.62$, $p>0.05$)] arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Ancak evrimii nezaket boyutu açısından da [$t_{(491)}=4.21$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=15.20$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=17.62$, $p<0.05$)] arasında ve Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları

[$t_{(491)}=3.16$, $\bar{X}_{\text{hayır:321}}=9.88$, $\bar{X}_{\text{Evet:170}}=8.74$, $p<0.05$)] arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bireylerin müzik, film izleme/indirme amaçlı internet kullanım düzeyleri etik açıdan interneti etik kullanım düzeylerini çevrimiçi nezaket boyutunu pozitif yönde etkilerken, telif hakkı boyutu açısından ise negatif yönde etkilediği söylenebilir.

3.14.7. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Yeni Arkadaş Edinme Amacına Ait t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin yeni arkadaş edinme düzeyleri ve interneti etik kullanım durumlarına ait t-testi sonuçları Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Yeni Arkadaş Edinme Amacına Yönelik Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Yeni Arkadaş Edinme	N	Ort.	SS	sd	t	p
Temel İlkeler	Hayır	252	41.26	12.20	489	6.640	.000*
	Evet	239	32.48	16.85			
Dürüstlük	Hayır	252	27.23	8.59	489	6.820	.000*
	Evet	239	21.16	11.01			
Güvenlik	Hayır	252	22.10	7.19	489	6.578	.000*
	Evet	239	17.19	9.25			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	252	19.30	6.54	489	3.387	.001*
	Evet	239	21.36	6.91			
Çevrimiçi Nezaket	Hayır	252	15.95	5.17	489	4.320	.000*
	Evet	239	18.11	5.92			
Telif Hakkı	Hayır	252	9.70	3.21	489	4.386	.000*
	Evet	239	8.33	3.70			
Toplam	Hayır	252	135.56	25.88	489	6.601	.000
	Evet	239	118.66	30.75			

Tablo 37’de yer alan verilere göre öğrencilerin interneti yeni arkadaş edinme amacına yönelik durumları ile interneti etik kullanımına yönelik sırasıyla temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=6.64$, $\bar{X}_{\text{hayır:252}}=41.26$, $\bar{X}_{\text{Evet:239}}=32.48$, $p<0.05$)]

arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=6.82$, $\bar{X}_{\text{hayır:252}}=27.23$, $\bar{X}_{\text{Evet:239}}=21.16$, $p<0.05$)] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=6.57$, $\bar{X}_{\text{hayır:252}}=22.10$, $\bar{X}_{\text{Evet:239}}=17.19$, $p<0.05$)] arasında, Sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=3.38$, $\bar{X}_{\text{hayır:252}}=19.30$, $\bar{X}_{\text{Evet:239}}=21.36$, $p<0.05$)] arasında, Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.32$, $\bar{X}_{\text{hayır:252}}=15.95$, $\bar{X}_{\text{Evet:239}}=18.11$, $p<0.05$)] arasında, Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.38$, $\bar{X}_{\text{hayır:252}}=9.70$, $\bar{X}_{\text{Evet:239}}=8.33$, $p<0.05$)] arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Aynı zamanda tercih edenler bütün boyutları olumlu bir şekilde etkilemişlerdir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bireylerin yeni arkadaş edinme amaçlı internet kullanım düzeyleri etik açıdan interneti etik kullanım düzeylerini sağlıklı internet kullanımı ve çevrimiçi nezaket boyutlarını pozitif yönde etkilerken, temel ilkeler, güvenlik, dürüstlük ve telif hakkı boyutları açısından ise negatif yönde etkilediği söylenebilir.

3.14.8. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Alışveriş Yapma Amacına Ait t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin alışveriş yapma düzeylerine ait t-testi sonuçları Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Alışveriş Yapma Amacı Düzeyine Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Alışveriş Yapma	N	Ort.	SS	sd	t	p
Temel İlkeler	Hayır	219	39.23	13.51	489	2.947	.003*
	Evet	272	35.18	16.37			
Dürüstlük	Hayır	219	25.65	9.47	489	2.671	.008*
	Evet	272	23.17	10.79			
Güvenlik	Hayır	219	21.14	7.87	489	3.339	.001*
	Evet	272	18.56	9.01			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	Hayır	219	19.47	6.72	489	2.432	.015*
	Evet	272	20.97	6.80			
	Hayır	219	16.03	5.63	489	3.450	.001*

Çevrimiçi Nezaket	Evet	272	17.78	5.54			
Telif Hakkı	Hayır	219	9.35	3.40	489	1.768	.078
	Evet	272	8.78	3.60			
Toplam	Hayır	219	130.90	27.38	489	2.411	.016
	Evet	272	124.46	30.96			

Tablo 38’de yer alan verilere göre öğrencilerin interneti alışveriş yapma amacına yönelik durumları ile interneti etik kullanımlarına yönelik sırasıyla temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.94$, $\bar{X}_{\text{hayır:219}}=39.23$, $\bar{X}_{\text{Evet:272}}=35.18$, $p<0.05$] arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.67$, $\bar{X}_{\text{hayır:219}}=25.65$, $\bar{X}_{\text{Evet:272}}=23.17$, $p<0.05$] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=3.33$, $\bar{X}_{\text{hayır:219}}=21.14$, $\bar{X}_{\text{Evet:272}}=18.56$, $p<0.05$] arasında, Sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.43$, $\bar{X}_{\text{hayır:219}}=19.47$, $\bar{X}_{\text{Evet:272}}=20.97$, $p<0.05$] arasında, Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=3.45$, $\bar{X}_{\text{hayır:219}}=16.03$, $\bar{X}_{\text{Evet:272}}=17.78$, $p<0.05$] arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Ancak Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=1.76$, $\bar{X}_{\text{hayır:219}}=9.35$, $\bar{X}_{\text{Evet:272}}=8.78$, $p>0.05$] arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda bireylerin alışveriş yapma amaçlı internet kullanım düzeyleri etik açıdan interneti etik kullanım düzeylerini sağlıklı internet kullanımı ve çevrimiçi nezaket boyutlarını pozitif yönde etkilerken, temel ilkeler, güvenlik ve dürüstlük boyutları açısından ise negatif yönde etkilediği söylenebilir.

3.15. İnternet Etiği Boyutları Bakımından Öğrenim Görülen Bölümlere ve

İnterneti Etik Kullanım Düzeylerine Ait t Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre interneti etik kullanım düzeylerine ait t-testi sonuçları Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. İnternet Etiği Boyutlarına Göre Öğrencilerin İnterneti Etik Kullanım Düzeylerinin Bölümlere Ait t Testi Sonuçları

Boyut	Bölüm	N	Ort.	SS	sd	t	p
Temel İlkeler	YBS	226	41.49	11.96	489	6.257	.000*
	BÖTE	265	33.15	16.71			

Dürüstlük	YBS	226	27.29	8.67	489	6.226	.000*
	BÖTE	265	21.70	10.86			
Güvenlik	YBS	226	22.31	7.16	489	6.439	,000*
	BÖTE	265	17.49	9.11			
Sağlıklı İnternet Kullanımı	YBS	226	19.42	6.38	489	2.658	,008*
	BÖTE	265	21.05	7.06			
Çevrimiçi Nezaket	YBS	226	15.68	5.09	489	4.910	.000*
	BÖTE	265	18.13	5.85			
Telif Hakkı	YBS	226	10.02	3.38	489	5.927	.000*
	BÖTE	265	8.19	3.42			
Toplam	YBS	226	136.24	26.28	489	6.413	.000
	BÖTE	265	119.73	30.12			

Tablo 39’da yer alan verilere göre öğrencilerin bölümlerine göre interneti etik kullanımına yönelik sırasıyla temel ilkeler boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=6.25$, $\bar{X}_{YBS:226}=41.49$, $\bar{X}_{BÖTE:265}=33.15$, $p<0.05$] arasında, Dürüstlük boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=6.22$, $\bar{X}_{YBS:226}=27.29$, $\bar{X}_{BÖTE:265}=21.70$, $p<0.05$] arasında, Güvenlik boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=6.43$, $\bar{X}_{YBS:226}=22.31$, $\bar{X}_{BÖTE:265}=17.49$, $p<0.05$] arasında, Sağlıklı internet kullanımı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=2.65$, $\bar{X}_{YBS:226}=19.42$, $\bar{X}_{BÖTE:265}=21.05$, $p<0.05$] arasında, Çevrimiçi nezaket boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=4.91$, $\bar{X}_{YBS:226}=15.68$, $\bar{X}_{BÖTE:265}=18.13$, $p<0.05$] arasında, Telif hakkı boyutu ile etik davranış düzeylerinin ortalamaları [$t_{(491)}=5.92$, $\bar{X}_{YBS:226}=10.02$, $\bar{X}_{BÖTE:265}=8.19$, $p<0.05$] arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda YBS bölümü öğrencilerinin interneti etik kullanım düzeyleri Temel İlkeler, Dürüstlük, Güvenlik ve Telif Hakkı boyutlarını pozitif yönde etkilerken, Sağlıklı İnternet Kullanımı ve Çevrimiçi Nezaket boyutları ise BÖTE bölümü öğrencilerinin interneti etik kullanım düzeylerini pozitif yönde etkilemektedir.

3.16. Tartışma, Yorum ve Öneri

3.16.1. Tartışma ve Yorum

Bu çalışmada Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerin internet teknolojilerini etik kullanım düzeylerinin belirlenmesi hedeflenmiş ve bu doğrultuda yürütülmüştür.

Araştırmada öğrencilerin internet teknolojilerini etik kullanımlarında cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha etik davranışlarda bulunduğunu göstermektedir. Torun (2007) tarafından yapılan araştırmada, bayanların internet etiği tutum puanlarının erkeklere göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek olduğunu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha etik tutum göstermekte olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Uysal (2006) araştırmasında, bayanların etik algı puanlarının erkeklere nazaran daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Erdem (2008) çalışmasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilerine göre bilişim teknolojilerini daha etik kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Beder ve Ergün (2015) yapmış oldukları çalışmalarında internet güvenliği konusunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla bilinçli oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Peker ve Eroğlu (2010) çalışmalarında, kişilerin internet bağımlılıklarının artması siber zorbalığında artmasına neden olduğunu ve aynı zamanda bu farklılığın olmasına sebep olarak ise erkeklerin bilişim teknolojilerini kızlara nazaran daha ilgi ve yakından takip etmeleri nedeniyle bu gelişmeleri kötü amaçlar doğrultusunda kullanabildiklerini göstermişlerdir. Büyükfiliz (2016), Ünver (2016) yapmış oldukları çalışmalarında erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran daha fazla riskli internet kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Adam (2000) yapmış olduğu çalışmada, bilişim alanında, herhangi bir araştırmada erkeklerin bayanlara nazaran etik davranışlarda buldukları sonucuna ulaşamadığı sonucunu vurgulamıştır. Haines ve Leonard (2007) çalışmalarında etik kararlar almada cinsiyetin en güçlü faktör olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Baker ve Kavşut (2007) çalışmalarında erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran daha çok hem siber zorbalık yaptığını hem de siber zorbalığı maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumu erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla uzun süre internet teknolojilerini kullanmaları ve internet cafe gibi internete erişim sağlayabilecekleri ortamlara kız öğrencilere göre daha rahatlıkla erişim sağlamalarından kaynaklanabileceği söylenebilir.

Araştırmanın ikinci bulgusu ise, öğrencilerin internetin etik kullanım düzeylerinin sınıf düzeyleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermesidir. Oluşan bu farklılık Dürüstlük, Sağlıklı İnternet Kullanımı ve Telif Hakkı boyutlarında görülmektedir. Dürüstlük boyutunda 1. ile 4. Sınıflar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Oluşan bu farklılık ile birlikte, sınıf düzeyleri arttıkça internetin etik kullanımına yönelik farkındalık düzeylerinde de artış olduğu görülmüştür. Bu durumun bilişim etiği eğitimi YBS bölümünde zorunlu ders, BÖTE bölümünde seçmeli ders olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ancak; Berry ve Berenbach (2010) yaptıkları çalışmada öğrencilere etik eğitimi verilmeden öncesi ve eğitim verildikten sonrasında test uygulayarak etik eğitiminin hiçbir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sağlıklı İnternet Kullanımı boyutunda ise 3. ile 4. Sınıflar arasında farklılık görülmekle birlikte sınıf düzeyleri arttıkça internetin etik kullanımına yönelik farkındalık düzeylerinde azalma olduğu bulunmuştur. Benzer bir şekilde Zeybek (2011) çalışmasında da öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre interneti etik kullanımları arasında tüm faktörler açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Selvi (2009) çalışmasında öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe internet kullanım becerilerinde artış olduğunu ve bu durumun da sınıf düzeyleri yükseldikçe kendilerine güvenme hissiyatının oluşmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Fakat Ünver (2016) yapmış olduğu çalışmasında sınıf seviyesinin problemleri internet kullanımı, siber zorbalık ve riskli internet kullanım davranışları açısından farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Beder ve Ergün (2015) yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça interneti güvenli kullanımlarında bilinç düzeylerinde azalma olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumu öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça kendilerine ve internet kullanım becerilerine olan güvenleri sayesinde etik dışı davranışlarda bulunma eğilimindeki artışı tetiklediği veya ders yoğunluğu, KPSS, vb. gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre internete bağlı kalma süresi ile internetin etik kullanımına yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Meydana gelen bu farklılık Güvenlik ve Sağlıklı İnternet Kullanımı boyutlarında görülmektedir. Güvenlik boyutunda internete bağlı kalma süresi arttıkça etik kullanım düzeyleri artar iken, Sağlıklı İnternet Kullanma boyutunda etik kullanım düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Benzer bir şekilde Zeybek (2011) ve Uysal (2006) yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin bilişim teknolojilerinin kullanımlarında haftalık internete bağlı kalma sürelerine göre Fikri Mülkiyet faktörü açısından anlamlı bir farklılığın ortaya çıktığını

ve öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri arttıkça bilişim teknolojilerini etik dışı kullanımlarının arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Torun (2007) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin internete bağlı kalma süreleri arttıkça internet etiği tutumlarının Telif Hakkı faktöründe olumsuzlaştığı ve aynı zamanda da internete bağlı kalma süreleri artan öğrencilerin pornografiye olan ilgilerinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Ünver (2016) yapmış olduğu çalışmada günlük 0-2 saat arasında internet kullanan öğrencilerin siber zorbalık, problemlili internet kullanımı ve riskli internet kullanımı açısından puanların daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak Gökmen ve Akgün (2014) yaptıkları çalışmada öğrencilerin günlük internet kullanım süreleri ile bilişim güvenliği bilgileri arasında herhangi bir anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bulgularda da görüldüğü gibi, öğrencilerin haftalık internete bağlı kalma sürelerinin artması etik dışı davranışlara yönelmelerini tetiklemektedir. Çünkü bireylerin internet ortamında geçirdikleri sürenin artması etik dışı davranışlar ile karşılaşma olasılığını arttırmakla birlikte kişilerin etik dışı davranışlarda bulunmalarına yönlendirebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile internetin etik kullanım düzeyleri açısından yalnızca Sağlıklı İnternet Kullanımı boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. Öğrencilerin ailelerinin gelir seviyesi arttıkça internetin etik kullanımına yönelik farkındalık düzeyleri de azalmaktadır. Benzer bir şekilde Torun (2007) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin ailelerinin gelir seviyesinin arttıkça, interneti etik kullanım tutumlarının olumsuzlaştığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Büyükfiliz (2016) ve Durak Batıgün ve Kılıç (2011) yapmış oldukları çalışmalarında ailelerin gelir seviyesi üst sosyo-ekonomik düzeyde olanların, düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeyde olanlara göre daha fazla problemlili internet kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Fakat Erdem (2008) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının ailelerinin gelir düzeyi ile bilişim teknolojilerini kullanım davranışları arasında herhangi bir faktör için anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Esen ve Siyez (2011) yapmış oldukları çalışmalarında sosyo-ekonomik düzey ile anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak bazı çalışmalarda sosyoekonomik seviyelerinin bilişim teknolojilerini kapsayan etik ikilemler doğrultusunda alınacak kararlara etkisinin olmadığı sonucuna da ulaşmışlardır (Uysal, 2006; Gattiker ve Kelly 1999). Araştırma devlet okulunda gerçekleştirildiği ve yüksek gelir seviyesine sahip öğrenciler olmadığı sebebiyle çalışmanın kapsamı dışında yer almaktadırlar. Özel okulları da kapsayan bir çalışmada gelir seviyesinin,

internetin etik kullanımına yönelik farkındalık düzeyleri üzerinde etkisinin olup olmadığı net bir şekilde görülebilir. Bu durumu ailelerinin gelir seviyesi düşük olan öğrencilerin internet teknolojilerine erişim olanakları ve kullanım imkanlarının kısıtlı olmasından kaynaklanarak etik ilkelere uyum noktasında daha yatkın olabilirler şeklinde yorumlayabiliriz.

Araştırmanın bir diğer bulgusu; öğrencilerin interneti kullanım düzeylerinin internetin etik kullanımına yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Benzer bir şekilde Erdem (2008) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının bilişim teknolojilerini kullanımları ile interneti kullanım düzeyleri arasında hiçbir faktör için anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Söylemez ve Balaman (2015) yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanım düzeyleri ile bilişim etiği düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak Zeybek (2011) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin internet kullanım düzeyleri “çok iyi” olanlar ile “düşük, orta, iyi” olanlara göre bilişim teknolojilerini daha çok etik dışı kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Genç, Kazez ve Fidan (2013) yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanım düzeyleri arttıkça etik dışı davranışlarında da artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumu internet ortamında etik dışı davranışlarda bulunmak için belirli bir seviyede internet teknolojileri kullanım bilgisine sahip olunması gereklidir. Bu nedenle internet kullanım düzeyleri arttıkça bireylerin etik dışı davranışlarında artış olduğu şeklinde yorumlayabiliriz.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise; öğrencilerin kendilerine ait bilgisayarlar olup olmaması durumuna göre internetin etik kullanımına yönelik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmamasıdır. Benzer şekilde Erdem (2008) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının kişisel bilgisayara sahip olma durumlarının bilişim teknolojilerini kullanımlarına göre hiçbir faktör için anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çelen (2012) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin kişisel bilgisayarlarının olup olmama durumunun bilişim teknolojilerinin etik kullanımları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Gökmen ve Akgün (2014) yaptıkları çalışmada öğrencilerin kişisel bilgisayarlarının olma durumu ile bilişim güvenliği bilgileri ile herhangi bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak Zeybek (2011) yapmış olduğu çalışmada kişisel bilgisayara sahip olup olmama durumu toplumsal etki, bilgi doğruluğu, fikri mülkiyet ve güvenlik-kalite faktörleri açısından anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu

durumu öğrencilerin kişisel bilgisayara sahip olanlar bilgisayar başında daha fazla vakit harcadıkları fakat kişisel bilgisayara sahip olmayanların ise istedikleri her an bilgisayara erişim sağlayamadıkları veya kısıtlı bir süre zarfında erişim sağladıklarından kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Araştırmanın bulgularından, öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme seviyelerinin internetin etik kullanımına yönelik telif hakkı boyutunda anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. Ancak Zeybek (2011) öğrencilerin web sayfası tasarlayabilme seviyeleri ile bilişim teknolojilerini kullanımları arasında hiçbir faktör için anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın diğer bir bulgusu öğrencilerin program yazabilme düzeylerine göre sadece Telif Hakkı boyutunda anlamlı bir farklılık görülmektedir ve oluşan bu farklılık programlama bilgi düzeyi hiç olmayanlar ile iyi olanlar arasında görülmekte olup öğrencilerin program yazabilme düzeyleri yükseldikçe internetin etik kullanım düzeyleri de azalmaktadır. Benzer bir şekilde, Zeybek (2011) yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin çeşitli programlama dillerinde program yazabilme düzeyleri ile bilişim teknolojilerini kullanımlarının tüm faktörler açısından farklılığın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda hiç program yazabilme bilgisi olmayan öğrencilerin bilişim teknolojilerini oldukça iyi bir etik seviyede kullanırken, çok iyi program yazabilme bilgisine sahip olanlar ise oldukça yüksek seviyede etik dışı kullanım sergiledikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumu öğrencilerin programlama bilgilerinin artması ile birlikte kendilerine olan güvenlerde de artış görülmesi etik dışı davranışlarda bulunmalarına yönlendirdiği düşünülebilir.

Araştırmada öğrencilerin interneti arkadaşlarla iletişim kurma, oyun oynama, sosyal ağlarda (Facebook, Twitter vb.) paylaşımlarda bulunma, bilgi/ödev arama, yeni arkadaşlar edinme, alışveriş yapma durumlarında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Benzer bir şekilde Karahisar (2014) yapmış olduğu çalışmasında çocukların ve gençlerin internet üzerinden tanımadıkları kişiler ile iletişim kurdukları sonucuna ulaşmıştır. Vigna-Taglianti vd. (2017) yapmış oldukları çalışmada erkek öğrencilerin interneti çevrimiçi oyun oynama, dosya indirme, kumar oynama ve sörf etmek için kullanırken kız öğrencilerin daha çok bilgi arama, sohbet etmek, e-posta göndermek ve sosyal paylaşımlarda bulunma için kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Solmaz, Tekin, Herzem ve Demir (2013) çalışmalarında, öğrencilerin sosyal medyayı aktif kullandıklarını ve interneti yeni arkadaşlar edinmek için

değil var olan arkadaşları ile iletişimde kullandıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda yeni bilgi edinmek, bilgi paylaşmak, farklı kişilerle fikir alışverişlerinde bulunma, mesajlaşma gibi durumlar içinde interneti ve sosyal medya ağlarını kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Şahin (2011) yapmış olduğu çalışmada interneti oyun oynama ve sohbet etmek için tercih eden öğrencilerin internete bağımlılıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Ayas (2012) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin oyun bağımlılıklarının problemlerini internet kullanımlarını pozitif yönde etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca Ünver (2016) yapmış olduğu çalışmada kişilerin interneti sosyal medya kullanımı, oyun oynama ve diğer amaçlar için tercih edenlerin yüksek oranda riskli internet kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir şekilde Büyükfiliz (2016) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin interneti oyun oynama ve diğer amaçlar için tercih edenlerin daha çok problemlerini internet kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu durumu, öğrencilerin interneti kullanım tercihlerinin aynı zamanda interneti etik kullanım düzeylerini de doğrudan etkilemektedir. Çünkü öğrenciler internet ortamında geçirdikleri zaman içerisinde maruz kaldıkları etik dışı davranışlardan etkilenerek başka kişilere bu davranışları yansıtma eğilimi görülebilmektedir. Bundan dolayı öğrencilerin interneti etik kullanım düzeylerini etkileyen unsurların interneti kullanım tercihlerini de etkilediği şeklinde yorumlayabiliriz.

3.16.2. Öneriler

Araştırma sonucunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir

- 1.Araştırma farklı bölüm ve demografik özelliğe sahip öğrencileri de kapsayan bir çalışma yapılarak elde edilen sonuçlar karşılaştırılmalıdır.
- 2.Uygulanan “İnternet Etik Kullanım Ölçeği” farklı toplum, kültür, inanç, bilgisayar kullanım yeterliliği, öz güven gibi bağımsız değişkenler eklenerek öğrencilerin internetin etik kullanım düzeylerini uluslararası alanda uygulama yapılarak sonuçlar karşılaştırılmalıdır ve elde edilecek sonuçlar neticesinde de öğrencilerin interneti etik kullanımları sağlanmalıdır.
- 3.Araştırmada, öğrencilerin internet kullanım düzeyleri ile internetin etik kullanım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu doğrultuda özgüven, yaş, yaşanılan bölge gibi değişkenler eklenerek anlamlı bir farklılığın oluşmamasının sebebini açıklayan yeni araştırmalar yapılmalıdır.

4.Zeybek'in (2011) çalışmasında da belirttiği gibi üniversitelerde yer alan Yönetim Bilişim Sistemleri programına etik konulu dersler konulmalı ve bilgisayar içerikli derslerin müfredat programlarına da bilgisayar ve internet etiği ile ilgili konular eklenmelidir.

5.Siber zorbalık, bilişim suçları gibi boyutlar eklenerek ölçek geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acılar, A., & Aydemir, M. (2010). An empirical study on attitudes of future managers and employees toward ethical use of computer. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 29-54.
- Adam, A. (2000). Gender and computer ethics. *Computers and Society*, 30(4), 17-24.
- Adam, A., & Ofori-Amanfo, J. (2000). Does gender matter in computer ethics? *Ethics and Information Technology*, 2(1),37-47.
- Altinkurt, Y., & Yılmaz, K. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmenlerin mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 113-128.
- Arıcak, O. T. (2009). Üniversite öğrencilerindeki siber zorbalık davranışlarının bir yordayıcısı olarak psikiyatrik belirtiler. *Eurasian Journal of Educational Research*, 3(1), 167-184.
- Arıcak, O. T. (2011). Siber zorbalık: Gençlerimizi bekleyen yeni tehlike. *Kariyer Penceresi*, 2(6), 10-12.
- Arslan, Z. (2003). *ABD Yüksek mahkemesi kararlarında ifade özgürlüğü, liberal düşünce topluluğu*. Ankara: Avrupa Komisyonu Cantekin Matbaası.
- Ayas, T. (2012). The relationship between internet and computer game addiction level and shyness among high school student. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(2), 632-636.
- Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegen Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2010). *Yönetmel, mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem Akademi.

- Baker, Ö., & Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Baloğlu, Ç. (2006). *İfade özgürlüğü*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Başel, R. (2007). *Özel öğretim kurumlarında karşılaşılan etik dışı davranışlar (Denizli İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Bayzan, Ş. (2009, Şubat). Türkiye ve dünyada internet yasaklarına, sansüre ve zararlı içeriğe karşı yaptırım ve uygulamalara genel bir bakış.XI. Akademik Bilişim Konferansı'nda sunulmuş bildiri, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- BBC News. (2011). *University of New York in student data breach on website*. <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-york-north-yorkshire-12756951> adresinden alındı
- Beder, A., & Ergün, E. (2015). Ortaokul öğrencilerinin güvenli internet kullanım durumlarının belirlenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 14(27), 23-41.
- Beyit, A. (2006). *Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kentsel sistemin dönüşümüne etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Birinci, G., & Odabaşı, H. F. (2006). Akademik çalışmalarda internet kullanımı: Etik bunun neresinde. *IV. International Education Technology Conference* (s. 289-295). Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Büyükfiliz, B. (2016). *18-25 Yaş arası genç yetişkinlerde problemlili internet kullanımı ve iletişim becerileri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimciler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

- Cerrah, İ. (2001). Bilişim teknolojileri ve etik. Bilişim ve internet teknolojilerinin ceza hukuku açısından doğurduğu yeni sorunlar. (s. 15-29). Bursa: Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı.
- Cevizci, A. (2002). *Etiği giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2007). *Felsefe ansiklopedisi*. İstanbul: Ebabil Yayınları.
- Cevizci, A. (2013). *Uygulamalı etik*. Say Yayınları.
- Çaplı, B. (2002). *Medya ve etik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Çelen, F. K. (2012). *Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımında ilköğretim öğrencilerinin etik olmayan davranışlara ilişkin görüşlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, B. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde siber zorbalığın yaygınlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Dedeoğlu, G. (2001). *Etik ve Bilişim*. Ankara: Türkiye Bilişim Derneği Yayınları.
- Dedeoğlu, G. (2004). *Bilişim toplumunda ortaya çıkan etik sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dedeoğlu, G. (2006). *Bilişim toplumu ve etik sorunlar*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Drevin, L. (2008). Ethical perspectives in the cyber world – a comparison of views of it professionals and students. Maarssden: Combined Proceedings Of The 13th And 14th Annual CPTS Working Conference.
- Durak Batıgün, A., & Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı: Kişilik özellikleri, psikolojik belirtiler, sosyal destek ve ilişkili bazı sosya-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Dülger, M. V. (2004). *Avrupa insan hakları sözleşmesi'nde düşünce özgürlüğü*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayını.
- Dülger, M. V. (2004). *Bilişim suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Erdem, Z. (2008). *Öğretmen adaylarının bilişim teknolojilerini kullanımlarının etik açıdan değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erkeskin, M. (2001). Türk hava yolları eğitim merkezinde eğitim teknolojisi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 318-322.
- Ersoy, A., & Özden, M. (2011). Öğretmen adaylarının ödevlerinde internetten intihal yapımlarında öğretim elemanının rolüne ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 16(4), 608-619.
- Esen, E., & Siyez, D. M. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 127-138.
- Fidan, M. (2016). Bilişim etiği boyutlarına göre bilişim teknolojileri ve yazılım dersi öğretim programı kazanımlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2(4), 1641-1654.
- Gattiker, U. E., & Kelly, H. (1999). Morality and computers: Attitudes and differences in moral judgements. *Information ;Systems Research*, 10(3), 233-254.
- Genç, Z., Kazez, H., & Fidan, A. (2013). Çevrimiçi etik dışı davranışlarının belirlenmesi için bir ölçek uyarlama çalışması,. *Akademik Bilişim 2013* (s. 194-197). Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Genç, Z., Kazez, H., & Fidan, A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi etik dışı davranışlarının belirlenmesi*. Antalya: Akademik Bilişim 2013.
- Gökmen, Ö. F., & Akgün, Ö. E. (2014). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğretmen adaylarının bilişim güvenliği bilgilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(1), 61-84.
- Görkey, D. (2008). *İnternet reklamcılığı: Etik ve hukuk sorunsalı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, E. (1997). *Sosyal ahlak ve ahlak psikolojisi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Haines, R., & Leonard, L. (2007). Individual characteristics and ethical decision-making in an IT context. *Journal of Management & Data Systems*, 107(1), 5-20.

- Johnson, D. G. (2000). Computer ethics. *Englewood Cliffs*, 216.
- Karagöz, K. (2004). *İfade özgürlüğü ve insan hakları avrupa mahkemesi kararlarında sınırlandırılması sorunu*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karahisar, T. (2014). İnternette çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(4), 82-95.
- Karakaş, Z. (2002). *Teknoloji yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavi, E., & Koçak, O. (2010). Bilgi toplumunda evden çalışmanın etik boyutu. *Sosyal Siyaset Konferansları*, 59, 69-88.
- Kavza, U. (2010). *Veri madenciliğinde mahremiyetin sağlanması*. Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Kazaskeroğlu, E., Özpınar, A., & Öz, Ö. (2010). Bilgiye erişim, paylaşım ve bilgi teknolojileri alanında etik olmayan davranışlar ve sebepleri. Ankara, Türkiye: III. Ağ ve Bilgi Güvenliği Sempozyumu.
- Kılavuz, R. (2002). Yönetmelik etik ve halkın yönetmelik oluşumuna etkileri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 255-266.
- Kılavuz, R. (2003). *Kamu yönetiminde etik ve bir sorun alanı olarak yozlaşma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kılıçer, K., & Odabaşı, H. F. (2006). Bilgisayar öğretmenliği: Etik bunun neresinde? VI. *International Education Technology Conference* (s. 1124-1129). Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Koç, M., & Ferneding, K. A. (2007). The consequences of internet cafe use on Turkish college students' social capital. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 6(3), 88-97.

- Kuzu, A. (2009). Problems related to computer ethics: Origins of the problems and suggested solutions. *Tojet: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 8(2), 91-110.
- Lesk, M. (2005). Understanding digital libraries. Morgan-Kaufmann Publishers.
- Mason, R. O. (1986). Four ethical issues of information age. *Mis Quarterly*, 10(1), 5-11.
- Mertoğlu, H., & Öztuna, A. (2004). Bireylerin teknoloji kullanımı problem çözme yetenekleri ile ilişkili midir? *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1), 83-92.
- Metin, M. (2015). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Milliyet*. (2015). 10 Temmuz 2017 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/bilisim-suclari-uzmani-bile-gundem-2129014/> sayfasından erişilmiştir.
- Mollavelioğlu, M. Ş. (2003). *Küçük ve orta ölçekli işletmelerde bilgi teknolojilerinin etik kullanımı ve bir uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Moor, J. (1985). What is computer ethics? *Metaphilosophy*, 16(4), 266-279.
- Munro, K. (2002). *Munro, K. 2002, Conflict in cyberspace: How to resolve conflict online, The Psychology Of Cyberspace, .* <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/conflict.html> adresinden alındı
- Obuz, Ü. (2009). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Oğuzertem, Y. (2001). Eğitim için internet, internet için eğitim, Elektronik İletişim ve Etik. *Bilgi ve Toplum. Türk Dünyası Araştırma Vakfı*, 23-30.
- Örs, F. (2010). Küresel medya ortamında yaşanan etik sorunlar ve uluslararası düzenlemeler. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3443-3452.
- Özaydın, B. (2010). *Teknoloji kültürü ve etik*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

- Özdemir, M., & Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 605-626.
- Pehlivan, İ. (2001). *Yönetmel mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegen Yayıncılık.
- Perry, B. (2010). Exploring academic misconduct: Some insights into student behaviour. *Active Learning in Higher Education*, 11(2), 97-108.
- Radikal Türkiye.. *Anonymous bu kez BTK'ya saldırdı*. (2012) 12 Temmuz 2017 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1078717&CategoryID=77&Rdkref=6> sayfasından erişildi.
- Resnik, D. (2004). *Bilim etiğine giriş*. İstanbul : Ayrıntı Yayınları.
- Rheingold, H. (2001). *The virtual community*. New Jersey.
- Ruacan, Ş. (2003, Mart 28). Bilimsel araştırma ve yayınlarda etik ilkeler. Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık Ulusal Sempozyumu, Ankara.
- Selvi, H. (2009). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet kullanım düzeyi: Adapazarı örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Sevindik, T. (2011). *Bilişim ve etik ders notları*. <http://www.yarbis.yildiz.edu.tr/web/userAnnouncementsFiles/dosya2f00c8b17de373c9f729e1440b895329.pdf> adresinden alındı
- Sırabaşı, V. (2003). *İnternet ve radyo-televizyon aracılığıyla kişilik haklarına tecavüz*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z., & Demir, M. (2013). İnternet ve sosyal medya kullanımı üzerine bir uygulama. *Selçuk İletişim*, 7(4), 23-32.
- Söylemez, M., & Balaman, F. (2015). Bilişimin etik olarak kullanımının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 115-128.
- Suluk, C. (2007). *Fikri mülkiyet hukukunda milli muamele ilkesi ve yabancıların teminat gösterme yükümlülüğü*. http://suluk.com.tr/eng/images/articles/22-FULL_TR_Fikri_Mulkiyet_Hukukunda_Milli_Muamele_Ilkesi_ve_Yabancilarin_Teminat_Gosterme_Yukumlulugu.pdf adresinden alındı

- Şahin, C. (2011). An analysis of internet addiction levels of individuals according to various variables. *The Turkish Online Journal of Education Technology*, 10(4), 60-66.
- Takemura, T. (2011). Statistical analysis on relation between workers' information security awareness and the behaviors in Japan. *Journal of Management Policy and Practice*, 12(3), 27-36.
- Takemura, T., Tanaka, H., & Matsuura, K. (2011). Analysis of awareness gap between security managers and workers in an organization with regard to the effectiveness of the informations security measures. *Journal of Information Provvessing*, 253-262.
- Tekin, M., Güleş, H. K., & Öğüt, A. (2006). *Değişim çağında teknoloji yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Temur, S. (2001). *Bilgisayar teknolojisi ve kullanımı*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Tennant, R. (1996). *İnternet el kitabı*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- The Register. *Oz 'Pseudo-ID Card' database racked by identity fraud claims*. (2006). 12 Temmuz 2017 tarihinde http://www.theregister.co.uk/2006/08/28/oz_id_database_misused/ sayfasından erişilmiştir.
- Torun, Ö. (2007). *Resmi ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin internet etiğine ilişkin algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TRT Haber. (2013). 22 Ağustos 2017 tarihinde <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/bilisim-suclarina-yonelik-operasyon-91977.html> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). 22 Ağustos 2017 tarihinde <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2017). 22 Ağustos 2017 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59a0246dac5171.70994834 sayfasından erişilmiştir.

- Türk Patent Enstitüsü. *Fikri mülkiyet ve küçük orta ölçekli işletmeler*. (2013). 24 Ağustos 2017 tarihinde <http://www.turkpatent.gov.tr/dosyalar/yayinlar/bilgikitapcıkları/fikrimlkytkobi.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Türkiye Bilişim Şurası Sonuç Raporu. (2002). *Bilgi toplumuna doğru*. T.C. Başbakanlık Müsteşarlığı, Türkiye Zeka Vakfı, Türkiye Bilişim Derneği, Türkiye Bilgi İşlem Hizmetleri Derneği Türkiye Bilişim Vakfı.
- Uluç, N. (2003). "Anlaşılmaz" olan aslında kim? *Pivolka*. <http://elyad.baskent.edu.tr/pivolka/pivolka09.pdf> adresinden alındı
- Usta, A. (2010). Kamu görevlisinin etik amaç ve ahlaki yükümlülüğüne yönelik bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, 159-181.
- Uysal, Ö. (2006). *Öğretmen adaylarının bilgisayar etiğine ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ünver, H. (2016). *Siber zorbalık ile problemlili internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin çeşitli demografik özellikler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vigna-Taglianti, F., Brambilla, R., Priotto, B., Angelino, R., Cuomo, G., & Diecidue, R. (2017). Problematic internet use among high school student: Prevalence, associated factors and gender differences. *Psychiatry Research*, 163-171.
- Vural, B. A. (2006). *Bilgi iletişim teknolojileri ve yansımaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Woodbury, M. C. (2003). *Computer and information ethics*. Stipes Publishing.
- Yıldır, Z. L. (2008). *Sosyalden gündelik yaşama etik anlayış (Modernden Postmoderne Etik Anlayış)*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, C. (2000). *Çağdaş felsefe sözlüğü: Terimler, öğretiler, filozoflar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Yılmaz, H. (2010). 7. Sınıf öğrencileri arasında siber zorbalık . *4. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu* (s. 1119-1120). Konya: Maya Akademi.
- Yuen, A. H., & Lau, W. W. (2014). Internet ethics of adolescents: Understanding demographic differences . *Computer & Education*, 72(1), 378-385.
- Zeybek, G. (2011). *Bilgisayar meslek dersi alan ortaöğretim öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanımlarının etik açıdan incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

EKLER

1.İnterneti Etik Kullanım Ölçeği

Tutum İfadeleri	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Çok Nadir	Hiçbir Zaman
1.Bedelini ödemediğim lisanssız yazılımları kullanmaktan kaçınırım.					
2. Sahibinden izin almadan fotoğraf, resim ve animasyon gibi öğeleri kullanmamaya dikkat ederim.					
3.Lisansız yazılımların ve lisans kırma programlarının internetten dağıtılmamasına özen gösteririm. .					
4.İnternet üzerinden müzik ya da film dosyalarının izinsiz bir şekilde yayımlanmaması hususunda gereken hassasiyeti gösteririm.					
5. İnternet üzerinden korsan yayın yapan siteler üzerinden film izlemekten kaçınırım.					
6.Başkalarına ait kişisel bilgileri ve fikirleri izin almadan kendi amacıma hizmet edecek şekilde kullanmamaya dikkat ederim.					
7.Sanal ortamın avantajlarını kullanarak kişilerin rahatsız edilmemesi noktasında gereken hassasiyeti gösteririm.					

8.İnternet aracılığı ile toplumsal rahatsızlık veren veya kişilere zarar veren propaganda yapmaktan kaçınırım.					
9.Şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının çocuklara oynatılmaması noktasında bulunduğum ortamlarda gereken hassasiyeti gösteririm.					
10.Web sitelerinde, casus yazılım programlarının başka bir program gibi gösterilerek ya da otomatik olarak ziyaretçilerin bilgisayarlarına kurdurulmaması için destek vermekten kaçınırım.					
11.Web sitesi yöneticilerinin, ellerindeki kullanıcı kayıtlarını izin almadan başka kişilerle paylaşmasına destek vermekten kaçınırım.					
12.Web sitelerimde reklam amaçlı pop-up(web sayfalarında bulunan reklam çeşidi) sayfalar kullanılmamasına dikkat ederim.					
13.Okulun bilgisayar laboratuvarında bulunan araç gereçleri şahsi işlerim için kullanmamaya özen gösteririm.					
14.Sanal ortamın kimlik bilgilerini gizleyebilme işlevini kullanarak başka kişilere yönelik rahatsız edici eylemlerde bulunmamaya özen gösteririm.					
15.Bilgisayar arızalarının giderilmesinde haksız kazanç elde etmem.					
16.Aldığım bir maili, sahibinden izin almadan açık bir ortamda paylaşmamaya özen gösteririm.					
17.Başkalarına kasıtlı olarak virüslü e-posta mesajı göndermekten kaçınırım.					
18.Başkasına ait internet üzerindeki kişisel hesaplara (e-posta, banka hesapları vb.) müdahalede bulunmaktan kaçınırım.					

19. Başkasına ait internet bağlantısını, kişinin izni olmadan kullanmam.					
20. Rahatsız edici içeriklerin bulunduğu e-posta mesajlarını başkalarına isimsiz olarak göndermem.					
21. Üyelik şifrelerimi arkadaşlarımla paylaşmamaya özen gösteririm.					
22. Üye olmayan kişilere reklam amaçlı mail göndermemeye özen gösteririm.					
23. Başkalarının geliştirdiği yazılımları ara yüzünde değişiklikler yaparak kendiminmiş gibi göstermemeye özen gösteririm.					
24. Başkalarının yaptığı çalışmaları kaynak göstermeden kullanmam.					
25. Bilgisayarımdaki başkalarına ait bilgileri izin almadan kullanmam.					
26. Banka, online alışveriş sitesi gibi sitelerden gelen e postalara (kart numarası, şifre vb. istekler) itibar ederek yanıt vermem.					
27. E-posta ile gelen kimlik doğrulama mesajlarını (kullanıcı adı, şifre vb, istekler) cevaplandırmamaya dikkat ederim.					
28. Sosyal paylaşım sitelerinde (facebook, twitter, vb.) sahte kimlik bilgileri kullanarak başkalarıyla iletişime geçmem.					
29. Forum sitelerinde sahte hesap ile yorumlar yapmam.					
30. Gerçek yaşamda sorun yaşadığım insanlarla sanal ortamlarda da karşılaşmamaya özen gösteririm					
31. Sanal ortamlarda küfür veya hakarete bulunan kişilerle iletişim kurmamaya dikkat ederim.					

32.İnternet aracılığı ile bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi ifade ederim.					
33.İnternet yoluyla iletişim kurmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih ederim					
34.İnternette, kişilik özelliklerimi abartırım.					
35.İnternetteki sohbetlerde yalan söylemekten kaçınırım.					
36. Sanal ortamın kimlik bilgilerini gizleyebilme işlevini kullanarak karşıdaki kişilere gerçek dışı bilgiler vermekten kaçınırım.					
37.İnternette kimlik bilgilerimi gizleyerek sınırsız bir özgürlükte hareket ederim.					
38.Gerçek yaşamda insanların yüzüne asla söyleyemeyeceğim şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla söyleyebilirim.					
39.Çevrimiçi oyunlarda hileli yollarla kazanç elde ederim.					
40.Başkalarına ait hesapların ele geçirilmesi doğru değildir (hacklemek).					
41.Başkasının bilgisayarına internetten sızıp banka şifrelerini ele geçirmek doğru değildir					
42.Başkasına internetten trojan (virüs) gönderip kişisel bilgilerini öğrenmek doğru değildir					
43.Başkalarının hazırladığı sitelere zarar vermek doğru değildir.					
44.Başkalarının Web sayfalarına gizli linkler koymak doğru değildir.					
45.Tanımadığım kişiler ile web kamerası kullanarak sesli ve görüntülü iletişim kurmamaya özen gösteririm.					

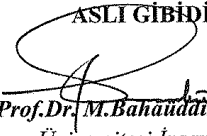
46. Tanımadığım kişilerden gelen e-posta eklerini açmam.					
47. Sosyal paylaşım sitelerinde kişisel bilgilerimi paylaşmam.					
48. İnternette daha fazla vakit geçirmek için günlük işlerimi ihmal ederim.					
49. Yapılması gereken işlerim çoğaldıkça, interneti kullanma isteğim artar.					
50. Araştırma yaparken siteye girmeden önce site adına dikkat ederim.					
51. İnternette elde edinilen bilgilerin doğruluğunu kontrol etme gereksinimi duymam.					
52. İnternette arama yaptığımda çıkan ilk sitedeki bilgileri kullanırım.					
53. İnternette elde edindiğim yazıları olduğu gibi kopyala-yapıştır yapmamaya özen gösteririm.					
54. İnternette sahte bilgiler kullanarak e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet, gibi) açmamaya dikkat ederim.					
55. Facebook, Twitter gibi sitelerde başkalarının adını kullanarak hesap açmam.					
56. Başkalarına ait olan şifreleri onların haberi olmadan internette kullanmamaya özen gösteririm.					
57. İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımla kişisel fotoğraflarımı onların iznini almadan başkaları ile paylaşmam.					
58. Bilgisi veya izni olmaksızın başkaları hakkında bilgi toplamam.					
59. Bulduğum kurumun kaynaklarını kişisel işlerim için kullanmam.					

60. Bireylerin bilgisayar kullanırken yaptıkları işleri onlardan habersiz izlemem.					
61. Başkalarına ait karmaşık şifreleri kırmaya çalışmam.					
62. Yöneticisi olduğum Web sitesinin kullanıcı kayıtlarını başka kişiler ile paylaşmam.					
63. Yöneticisi olduğum sitelerin tanımlarını arama motorlarında yanlış vermemeye özen gösteririm.					
64. Sipariş üzerine hazırladığım web sitesinde, talep kârın istekleri dışında bilgiler-linkler bulundurmam.					
65. İşletim sisteminin (Windows, Android, vb.) güvenlikle ilgili uyarılarını dikkate alırım.					
66. İşletim sistemini (Windows, Android, vb.) güncel kullanmaya dikkat ederim.					
67. Yazılan programların sosyal hayata olan etkilerini dikkate alırım.					
68. Yazdığım programın hatalı olup olmadığına dikkat ederim.					
69. İnternet aracılığı ile başkalarına saldırgan davranışlarda bulunmam.					
70. İnternette tanımadığım kişiler ile tartışmalarda bulunmam.					
71. Çevirim içi ortamlarda kişilere nezaket kuralları çerçevesinde davranırım.					
72. İnternet kullanırken diğer tüm işlerimi unuturum.					
73. İnternet kullanmadığım zamanlarda bile sürekli aklımdadır.					
74. Sabahları uyanır uyanmaz bir an önce internete bağlanma isteği duyarım.					
75. İnternetin beni esir aldığını düşünürüm.					

76. Güvenilmeyen sitelere üye olmam.					
77. Tanımadığım kişilerden gelen sosyal ağ arkadaşlık isteklerini kabul etmem.					
78. İnternet üzerinden yapılan para ve kontör isteklerini dikkate almam.					
79. Sosyal ağlarda yer alan reklamlar üzerinden alışveriş yapmam.					
80. İnternette başkalarıyla ilgili onların hoşlanmayacağı haberler yayınlamam.					
81. İnternette başkalarıyla ilgili gerçek olmayan söylentiler paylaşmam.					
82. İnternette başkalarıyla alay etmem.					
83. İnternette başkalarının hoşlanmayacakları kötü isim ya da lakap takmam.					
84. İnternet ortamında her zaman saygılı davranırım.					
85. Sitelerdeki uygunsuz içerikleri site yöneticilerine bildiririm.					
86. Uygunsuz içerikli sitelere erişim engellenmesi için gerekli kişileri uyarırım.					
87. Sitelerden uygunsuz içerik gönderenleri engellerim.					
88. Uygunsuz içerik gönderen kişilerin bilgilerini paylaşırım.					
89. Kişisel sorunlarımı sosyal paylaşım sitelerindeki kişilerle paylaşmam.					

2. Etik Kurul İzin Belgesi

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu
Karar Örneği

<i>Tarih</i>	<i>Toplantı Sayısı</i>	<i>Karar No</i>
28.02.2017	1	2017/2
<p>Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu 28.02.2017 tarihinde saat 16.00'da Ocak-Şubat 2017 dönemindeki başvuruları görüşmek üzere toplanarak aşağıdaki kararları almıştır:</p> <p><u>Karar 2017/2:</u> Yürüttüğü Yrd.Doç.Dr. Emin İBİLİ'nin yaptığı "<i>Öğrencilerin bilişim etiğine yönelik algı düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi</i>" başlıklı araştırma ile ilgili 2017/2 protokol numaralı başvurusu Kurulumuzca incelenmiş, Üniversitemizin İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesinde belirtilen etik ilkelere UYGUN olduğuna toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.</p> <p style="text-align: center;">ASLI GİBİDİR Prof. Dr. M. Bahadır VAROL Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanı</p>		